

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Jacobi Usserii Armachani Annales Veteris Et Novi Testamenti

Ussher, James

Lutetiæ Parisiorum, 1673

Partis Prioris. De Annis Patriarcharum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14425

CHRONOLOGIÆ SACRÆ.

PARS PRIOR.

DE ANNIS PATRIARCHARUM.

CAPUT I.

De Temporis initio. ———

LECTORI.

In Autographo Usseriano Caput hoc primum (quo facti nostraque informatio ne scimus plane) desiderabatur: nec postquam MSS. Bibliothecæ sitæ omnia, Joh. deaque lacera summa cum diligentia & severiori scrutatio essent evolutæ, usquam comparuit; cum idæo caput hoc habuimus, typis mandare non potuimus. Hinc est, quod pars hæc altera ἀναγράφῃ, a cap. 2. (Auspicio non bono) inspicatur. Vale Lector, & Sacrat Jacobi Usseri reliquias, posteris tibi que serventur, gratus accipe, & boni consule.

CAP. II.

De Temporis progressu, & distinctis ejus Periodis: deque varietate, quæ in duarum primarum Periodorum calculo, inter Iudeorum, Samaritanorum, & Grecorum codices invenitur.

DE Temporis Initio dictum est hæcenus. Progressus sequitur: in quo duo præcipua spatia consideramus à temporis initio usque ad temporis plenitudinem, unum: deinde à temporis plenitudine, usque ad seculi consummationem, alterum: illam temporis plenitudinem, quam Apostolus appellat, in CHRISTI Servatoris nostri Nativitate constituimus: quam habente anno Mundi 4000. factam esse colligimus. Totum vero illud spatium sex sequentibus Periodis, Mundi Aetates totidem comprehendentes, subdividimus: quarum termini, mensis & diei notâ insigniti imperfectorum annorum fragmenta nobis desiniunt.

	An.	Men.	d.
I. A mundo condito cæpto mensis 1. die 1. usque ad Diluvium finitum eodem ejusdem mensis die; sunt Mundi Veteris anni.	1656	0	0
II. Hinc ad initium peregrinationis Hebræorum, ab Abrahamo post mortem patris cæpta, mensis 7. die 15.	426	6	14
III. Hinc ad exitum Hebræorum de Ægypto mensis primi (sic enim ab hoc tempore mensis septimus antiquorum appellatus est) die 15. sunt Peregrinationis eorundem anni.	430	0	0

IV. Hinc ad jacta fundamenta Templi Salomonici, mensis 2. die 2.	479	0	17
V. Hinc ad ejusdem Templi conflagrationem, mensis 5. die 10.	424	3	8
VI. Hinc ad Natalem Domini, & Servatoris nostri JESU CHRISTI (die 25. Decembris in anno Periodi Julianæ 4709. qui 5. diei mensis 9. in anno Mundi 4000 responderet; si antiqui Kalendarii ratio ad ista usque tempora retenta fuisset.)	583	3	25

Ita à vespere primum Mundi diem aperiente, usque ad mediam-noctem initium præbentem 25. quidem diei Decembris, quo Christum natum supponimus, annos (Julianos) 1999. menses (æquales) 2. di 54. & horas 6. Kalendaris vero Januarii anni Periodi Julianæ 4714. (à quibus vulgaris ætæ Christiæ exordium deducimus,) annos 4003. menses 2. dies 11. & horas 6. decurrisse colligimus.

Hujus supputationis veritas ab intervallo- rum in superioribus Periodis assignatorum certitudine dependet. Series temporum in duabus primis periodis per annos primorum Patrum deducitur; quorum successio in V. & XI. Geneleos cap. est exposita. Proxime sequentes Periodi duæ, integris numeris, XII. 40. & I. Regum VI. 1. sunt expressæ. Quinta calculum partim ex integro annorum 390. numero, Ezechielis IV. 5. proposito; partim à singulorum Israël & Judæ Regum annis, rite inter se collatis elicimus, sextæ annos, tam ex Sacra, quam ex Exotica Historiâ eruimus: cujus utriusque firmissimam connexionem exhibemus; ejusque beneficio tum colligationem annorum Mundi cum annis Periodi Julianæ, tum continuationem temporum sextæ Periodi (ex probatissimis quibusque veterum monumentis & Astronomico eclipsium calculo (qui fallere non potest) instituimus.

Quinque igitur primarum periodorum tempora non aliunde quam ex sacra Scripturæ contextu deduci possunt: quo expendendo, ubi dissentiunt Codices, Hebræicam veritatem (non à Chaldæis tantum, Judæorum paraphr. istis; sed etiam à Syrâ Antiochenæ, & Latinâ Romanæ ecclesiæ editione hic agnitam) jure merito cæteris præferendam esse statuimus. Perce-

pua autem discrepantia in primis duabus Periodis cernitur; ubi Patriarchatum annis dinumerandis, Græcorum & Samaritanorum codices ab Hebræicis nostris exemplaribus mirum in

modum dissentiunt: quemadmodum in epistola ad Ludov. Capellum, & variantibus Hebræi textus lectionibus, à nobis est ostensum; & in sequenti Tabellâ distinctius videre licet.

ANNI PATRUM.

	Ante <i>ἡρώδης</i> juxta.			Post <i>ἡρώδης</i> juxta.			Totius vitæ juxta.			
	Hebr.	Samar.	Græc.	Hebr.	Samar.	Græc.	Hebr.	Samar.	Græc.	
1 Adam	130	130	230	800	800	700	930	930	930	
2 Seth	105	105	205	807	807	707	912	912	912	
3 Enos	90	90	190	815	815	715	905	905	905	
4 Kainan	70	70	170	840	840	740	910	910	910	
5 Maleleel	65	65	165	830	830	730	895	895	895	
6 Jared	162	62	162	800	785	800	962	847	962	
7 Enoch	65	65	165	300	300	200	365	365	365	
8 Methusala	187	67	167	782	655	802	969	710	969	
9 Lamech	182	55	188	595	600	565	777	653	755	
10 Noe	600	600	600	} Ante-Diluvium.			950	950	950	
Summa	1656	1307	2242							
				} Post Diluvium.						
1 Sem	2	2	2		500	500	500		600	
2 Arphaxad	35	135	135	405	305	330		438		
3 Cainan	0	0	130	0	0	330		0		
4 Sala	30	130	130	405	305	330		435		
5 Eber	34	134	134	430	270	270		404		
6 Phaleg	30	130	130	290	109	209		239		
7 Ragau.	32	132	132	207	107	207		239		
8 Saruch	30	130	130	200	100	200		230		
9 Nachor	29	79	79	119	69	125		148		
10 Thara	70	70	70							
Summa	292	942	1072					205	145	1205

Hanc discrepationem in priore Græci sui Chronici libro proposuit diligentissimus *Ensebius*: triplice annorum dinumeratione exhibitâ; secundum LXX. secundum Hebræorum, & secundum Samaritanorum exemplaria. His Georgius Syncellus & quartam adjicit, secundum

^aGeorg. Syn-
cel. Chron.
p. 80.

dum Africanum: qui à vulgata LXX. editione non in secundi solum Cainanis omissione recessit Africanus, (in qua & Eusebius cum est securus) sed etiam in Mathusale annorum numeratione. Cum enim vulgati libri annos illi tribuerunt ante natum filium Lamechum 167. & post eum natum 802. animadvertens Africanus ea ratione ad 14. annos ultra Diluvium (contra Scripturæ autoritatem) vitâ illius fuisse protendendam; aliam lectionem cum Hebraica convenientem sequi maluit, quæ ante natum filium annos 287. postejus nativitatem 732. illi assignans, mortem illius sexennio ante Diluvium collocat. Indeque effectum, ut ab initio Mundi ad Diluvium, Africanus quidem 2262. Eusebius vero à communiter receptis rationibus non recedens 2242. annos numerandos censuerit. Quia de re in Syntagmatis de LXX. interpretum editione c. 2. pluribus à nobis actum est.

Eam de annis Mathusale questionem, in libro Traditionum in Genesim, tractans Hieronymus, ex Hebræis & Samaritanorum libris colligit, mortuum illum esse eo anno, quo cepit esse diluvium. Et verum quidem est, juxta utrorumque libros, non vixisse Mathusalam post diluvium, sed eodem quo illud cepit anno fuisse defunctum, id quod præcipue in hac questione spectabat Hieronymus; non tamen ex iisdem præmissis in utrorumque libris eadem nata est conclusio. Neque enim in Samaritanorum, ut in Hebræorum libris, Mathusala 187. annorum Lamechum, 782. annos postea fuit superstes, & Lamechus 182. annos natus Noachum genuit; (ut ab Hieronymo, quom Samaritanorum codex ad manum non adesset significatum est;) sed Mathusala 67. annorum gignens Lamechum supervixit annis 653. usque ad diluvium & Lamechus 53. annorum gignens Noachum & 600. annis postea superstes vixit & ipse (uti & cum his Jaredus usq; ad diluvium. Hanc enim eorum Chronologiam non nostra solum Samaritani Pentateuchi exemplaria, sed (ne post tempus Hieronymi illa fuisse immutata quis suspicetur) ea etiam quibus Eusebius est usus, nobis exhibent. Itaque ut in alia re observatum est à Pererio, ita & hic videtur S. Hieronymus memoria lapsus; id quod magnis viris, vel nimia memorie fiducia, vel alias in res studio curaque iumentis, non raro contingit.

Eusebium quoque securus Georgius Syncellus, ex Samaritanorum calculo, ab Adamo usque ad diluvium annos 1307. à diluvio usque ad primum annum Abraami (quem 70 anno Tharæ natum illi autumant) annos 942. omnes simul annos 2249. dinumerat quod ad amissim congruit cum singularium Patriarcharum annis, quos in superiore Tabellâ ex Samaritano Pentateucho jam descripsimus. Quatuor vero simul Computorum, in annis ante Diluvium, collationem idem Georgius ita instituit. f. Μετὰ τοῦτον τὸ ἀποκατασταθῆναι τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ κατακλιθεῖν τοὺς ἀνθρώπους, διαδοθέντος τῷ Ἐβραῖῳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Σαμαριτανῶν ἀρμόστου καὶ τοῦ γενομένου διαλλεῖν ὃ καὶ ἀλλοτεῖς εἶναι καὶ ἀπὸ τοῦ Ἐβραίου καὶ τοῦ Σαμαριτανῶν τῆς ἀρχῆς. Ἡ δὲ τῶν αὐτῶν ἀρχὴ ἐστὶν, τὸ ἰσὺν Ἐβραίων εἶναι 942. τὸ δὲ Σαμαριτανῶν 1307. Ἄριστος δὲ ἀπὸ τοῦ Ἑστέριν, ἀπὸ Ἀδάμ εἶναι

κατακλιθεῖν, διαδοθέντος τῷ ἰσραὴλ. Usque ad Diluvium igitur, sicut est propositum, Hebraica exemplaria à Samaritanorum codice vetustissimo & longè diversis characteribus exarato (quem & verum & primum esse Hebraici consentunt) annis 349. discrepant. A LXX. Interpretum editione, Hebraicum exemplar annis 586. Samaritarum vero 935. Africanus demum ab Eusebio distonat annis 20. cum enim ab Adamo ad diluvium, iuxta rationes Judæorum anni sint 1656. juxta textum Samaritanorum 1307. juxta Eusebii calculum 2242. juxta Africani autem 2262. consequens est, Computum Samaritanum minorem esse, Judaico quidem annis 349. Eusebiano vero, ex LXX. deducto 935. Eusebiano autem majorem esse, Judaico annis 586. minorem altero illo Africani, annis 20. Ut hallucinatio, quam hic in Georgio notavit Scaliger, in ipsius Scaligeri deprehendatur ratiociniis.

Reliquis vero omnino præferendam eam esse Chronologiam cõcludit Georgius, quam Græca LXX. interpretum nobis exhibet editio. Πανταχῶς παραστρεφόμενος τῶν ἰσραηλιτῶν ἐκ παραλαβῆς, ὡς εἶδικε, καὶ ἀδιακρίτου Ἐβραίου γένους κατακλιθεῖσθαι σωτηριώδους, εἰκότως ταῦτα καὶ ἡμεῖς καὶ γενομεθα κατὰ τὴν παλαιάν ἡμετεράσαν ὅτι ἡμεῖς καὶ ἡ Ἐβραίων τῶν οὐκ ἐκείνων ἡμετεράσαν Ἐβραίου ἀλλοτρίων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, τῶν τῶν σωτηρίας ἡμεῖς ἀπὸ τῶν τῶν γενομένων ἀπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν παλαιῶν τῶν. Antiqua igitur LXX. Interpretum editione, ceu ex incorrupto, ut videtur, Hebraico fonte quondam traducta, per totam hanc Chronographiâ passim merito sumus usi: cum maximè quaquâ patet universus terrariorum orbis dilata Christi Ecclesia receptam eam habeat, & Salvatoris nostri, Apostolorum ac Discipulorum ejus autoritate usus nostris à principio fuerit commendata. Quo spectat & illa similis Juliani Archiepiscopi Toletani, in 3. libro contra Judæos, conclusio. *Hic jam dicit unusquisque quod sentit. Nunquid brevitatis ista annorum ex codicibus Hebraeis ostensa, contemptis annis pluribus quæ in editione LXX. Interpretum continentur, præferenda ullo modo judicabitur? qui prophetam li potius munere quam transferendi officio, divinas Scripturas (revelante sibi Domino) transtulerunt; apud quos etiam hæc suppuratione reperitur annorum. Ergo illa nobis & sola pro his annis est observanda LXX. Interpretum, quæ merito omnibus editionibus & translationibus antefertur; quam etiam hucusque omnes Doctores Ecclesiastici tenuerunt, & in hac præcipue annorum suppuratione secuti sunt. Et Antonii Contii Jurisconsulti, in Notis ad Nicephori Constantinopolitani Chronologiam, altera. *Quare satis mirari non possum hominum nostri temporis, & eorum qui Chronologias scripserunt, vanitatem ac novandi studium; qui omnem LXX. editionis auctoritatem longissime resciant, & nihil nisi quod in Hebraeis codicibus hodie legatur rectum putant.**

Atque hinc inter Latinos recentiores, in annorum mundi suppuratione, Hebraicis fontibus posthabitis τῶν LXX. numeros sunt secuti, Onuphrius in Chronico Ecclesiastico, Hieronymus Vielmus de sex diebus conditi orbis lect. 5. Christoph. Lauretus, & alii, sic restricti à

Scaliger. not. in Euseb. Chronic. Gr. pag. 243.

G. Syncell. Chron. p. 89.

vid. Laur. & Zohar.

Georg. Syncell. Chr. p. 80.

Georg. Syncell. Chr. in Supr. 4 Peter. in Genes. lib. 7. par. 133.

Georg. Sync. Chr. p. 89.

Id. pag. 83.

Hier. Tract.
Heb. in Ger.

Caligero, Neque desunt hodie capstones, qui Hebraicam Alexandrinorum editionem Moisaica veritati preferant, & eos Novatores, qui aliter sentiunt, vocent. Ita sane audivit Hieronymus etiam apud virum omni exceptione majorem Augustinum: qui tamen aliter postea sensit.

Hieron.
Tract. Heb. in
Genesim.
7. August. de
Civitate Dei,
lib. 1. c. 14.

Et Hieronymus quidem, in annis Patriarcharum assignandis Græcam editionem erravisse, sine ulla circuitione, asserit. Modestissime vero Augustinus. Illa, inquit, numerorum varietas quæ inter codices Hebræos invenitur & nostros, si quid habet ita diversum ut utrumque verum esse non possit, verum gestarum fides ab ea lingua repetenda est, ex qua interpretatum est quod habemus. Venerabilis Beda, quum in libro de temporibus, relicto LXX. Interpretum calculo, ad Hebræicæ veritatis normam rationes suas conformasset; indeque à lascivientibus rusticis inter pocula hæreticus denotaretur, quod regnaret in sexta aetate seculi (currente nimirum sexto, hoc enim illi volebant annorum Mundi millenario) Dominum Salvatorem in carne venisse: ad Plegwinum de sex aetatibus seculi Apologeticam (adhuc ineditam) scripsit Epistolam; ostendens quæ ipse auctoritate assertionem suam computationis astrueret, Hebræica videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Augustinum laudata, & per Josephum confirmata, quibus ego (inquit) in rebus talibus nullos invenio doctiores. Idemque in majoris, de Temporibus ratione, operis præfatione, ab Eusebiana Chronologia in Ecclesia Occidentali tunc passim recepta, ipse discesserit, rationem reddens: Ego, inquit, confidenter profitor, quia non reprehendo veteres Chronographos, qui translationem LXX. Interpretum modo secuti sunt, modo (prout libuit) probantur habuisse contempti; sicut etiam in processu hujusce opusculi nostri monstrabitur. Sed omnibus his Hebræica veritatis integram præfero puritatem; quam præeminentissimus Doctorum Hieronymus, in libris Hebræicarum questionum, Augustinus in libris de Civitate Dei, Eusebius ipse Chronographus in tertio historiæ Ecclesiasticæ libro, ex verbis Josephi Historici adversus Apionem Grammaticum scribentis, breviter temporum seriem quam in LXX. editione vulgo fertur contineri comprobant.

Atque ut hos Juliano Toletano, & Georgio Syncello, ita Latinis illis recentioribus (præter innumeram hujus & sepeioris seculi Chronologorum, à pauculis illis dissentientem turbam) (Johannis Pici Mirandulani, in disputatione contra divinatricem Astrologiam, (edit. Basil. p. 365.) judicium speciatim opponitur: una cum m. Johannis Mariae Brasichellensis Pontificii Palatii Magistri, in loca illa ex Juliano Toletano, & Antonio Contio producta à Thoma Malvenda mutuata, censurâ. Sic enim ille, ad locum Juliani annotat. Cautè leges, nam certum est ecclesiam Catholicam in editione vulgata approbare eam annorum rationem, quæ est in codicibus Hebræicis Genes. V. & II. cum vulgata egregie Hebræico fonti consentiat in aetatum enumeratione, atque supputatione temporum. Et ad Contii illum alteri, Contius dum nimio studio

Tom. 1.
Indicis libr.
expurgand.
edit. Rom.
anno 1607.

LXX. Interpretum translationis Chronologiam tueretur, non videt se incautè Hebræici fontis & vulgatæ editionis Chronologiam labefacturæ, quæ cum illa LXX. Interpretum perspicue pugnat. Et patros corruptelam LXX. Interpretum exemplarium ingenue profitetur.

Contexit quidem hic Baronius catalogum antiquorum patrum, qui secundum LXX. interpretes annos ab origine mundi usque ad ortum Christi numerare consueverunt: additque profiteri & Romanam Ecclesiam in suo Martyrologio, se annos supputare secundum eosdem interpretes. Sed ad hoc prius Benedictus Petrius, & Jacobus Bonfrerius, ad posterius Thomas Malvenda & Johannes Despières, responsum pro nobis dabant. Non me fugit, inquit, Petrius, plerosque veterum tam Græcorum quam Latinorum, Chronologiam, quæ est in translatione LXX. Interpretum sequi maluisse: quod eam translationem illi certorum multorum seculis esse in Ecclesia Dei reverenter usurpata, religioseque cultam: atque ob eam causam aliqua in parte eam mutare, aut non sequi, religioni haberent. Sed apud me (quantum ad Chronologiam, de qua nunc agitur) auctoritas Scripturæ Hebræicæ ac Latine versionis vulgatæ, necnon & duorum principum Ecclesie Doctorum, Hieronymi atque Augustini iudicium & sententia preponderat. Et Bonfrerius, Certum est versionem Septuaginta in hisce annis passim esse mendosam, & in hac annorum supputatione Latinum nostrum, & Hebræum rectum esse sequendum, ut Augustinus lib. 15. de Civitate Dei cap. 13. ostendit; etsi ipsius tempore sola editio Septuaginta in Ecclesia, tam Græca quam Latina esset recepta.

De Romano vero Martyrologio, Malvenda respondet. Quod Ecclesia Romana in publicis Tabulis eam annorum rationem laudare videatur, quam LXX. dederunt, id quidem non facit quod veram & incorruptam eandem existimet; cum huic è diametro adversantem ut veram & genuinam, eam summam quæ in editione vulgata est consignata, omnibus recipiendam proponat: sed id tantum salubri temperamento cavet, ut vetus aliquod veneranda vetustatis monumentum, tamen si lacorum ac deforme & pannis annisque obstitum exhiberet; omnibusque palam faceret, quam rationem sequuti fuerint antiqui Patres in enumerandis ex sacra Scriptura annis ab orbe procreato ad Christum nascentem, cum soleant vetera antiquitatis monumenta, quantumvis corrota & attrita, gratum aspectantibus intuitum præstare. Quocirca nihil opus est nunc Ecclesie Græcæ vulgatam numerandi rationem commendare, aut Græcorum exemplarium patrum contra Hebræicam Veritatem suscipere. Et Johannes Despières: Nec nos, inquit, mo vere debet quod Ecclesia supputationem LXX. interpretum ab omni tempore in communem usum receperit. Neque enim ea mens fuit ecclesie, ut nemini liceret ab ea deflectere: sed solum usum probavit, non autem supputationis errores, quos corrigat quando commodum fuerit. Et forte usæ est hac supputatione corrupta, eo quod religio duceret Versionem illam contemnere, cuius

auctoritas

auctoritatem, inquit, *Augustinus*, celebriorem suscepit Ecclesia, & quam ut divinam omnes venerant sunt: vel forte quod meliora tunc non supererent. Sic Ecclesia & universus orbis Christianus utitur *Ara vulgari & calculo Dionysiano*: cum tamen Chronologi non ignobiles doceant, eam non parum abluere à vero & germano calculo.

Nempe, ut Chronicon ita etiam & Martyrologium Eusebii in Latinam linguam transtulit Hieronymus: quod in Romano, Bedæ, Uuardi, Adonis & aliorum Martyrologiis variis accessionibus auctum, in 25. die Decembris ab ipso positum annorum Mundi usque ad Natalem Christi numerum retinuit, unde in universam Occidentalem Ecclesiam Chronologia Eusebiana usus est propagatus, absque ullo tamen Hebraicæ veritatis præjudicio. Nam & ipso in Chronico Eusebius codicum Hebraicorum calculum, simul cum suo diligenter annotaverat ac seriem annorum Mundi ab Hebræis per 50. annorum Jubilæos dimensam proposuerat, initio Jubilæi XL. (sive ann. Mundi 2000.) in anni LI. ætatis Abrahami (à 70. patris Terachi deductæ) sine collocato. Ad annum vero Imper. Tiberii Cæsaris XVIII. Principium LXX. Jubelæi (sive ann. mund. 4000.) secundum Hebræos est appositum. Unde colligitur, inter annum LI. Abrahami & illud tempus, Hebræorum illorum sententia 2000. annos intercessisse.

Hoc igitur posito, ex Hebraicis codicibus veteram ætatis primorum Patriarcharum supputationem esse petendam: quomodo inde recta annorum Mundi series sit eruenda, jam ostendendum est.

C A P. III.

De ætatis Mundi per annos Patriarcharum supputanda ratione: ubi de nativitate, utram ad conceptionem an nativitatem liberorum sint referenda? Et de annis quibus patres filios genuisse dicuntur; num ineuntes vel completi sint accipiendi? De tempore incepti & finiti Diluvii; in quem annum Mundi & ætatis Noachi incidit.

Primorum novem Patriarcharum anni, priusquam liberos gignerent, in V. Geneleos capite commemorati, summam 1056. annorum efficiunt. Annorum enim non integræ vitæ, sed generationis Patrum rationem hic esse habendam Josephus etiam hoc in loco sic admonuit. *Ἐστὶν ἡ ἀρετὴ τῶν πατέρων τῶν αἰώνων, ἀλλὰ τὰς γενεάς αὐτῶν οὐκ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ. Οὐδὲν ἄλλο τῶν γενεῶν αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ. Οὐδὲν ἄλλο τῶν γενεῶν αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ.* Obitus virorum illorum nemo exquirat, sed natales eorum tantum consideret. Quandoquidem vero nova deinceps erat assumenda epocha, à qua secunda mundi Periodus esset inchoanda; ne per Noachi decimi Patris *πατρὸς γενεῶν* Chronologia continuanda existimaretur, tempus tantum quo liberis gignendis operam ille dare cœpit est notatum, non ex unius (ut antea) sed trium

filiorum nominibus promiscuè appoſitis: sed 600. ipse annorum fuisse dicitur, quum Diluvium terras occuparet; [Genes. VII. 6.] quibus ad priores Patrum illos 1056. annos additis, annus mundi, exurgit 1656. in quem incidit Diluvium. Et quum eodem quo mundus cœpit, arefactæ dicantur aquæ à superficie terræ, anno Noë 601. [Genes. VIII. 13.] inde annos 1655. solidos numerandos esse colligimus, à mundi initio ad exitum diluvii, finis primæ, & initii secundæ mundi Periodi, communem terminum.

Ad secundæ deinde illius Periodi spatium definiendum, Genes. cap. XI. Arphaxadi natiuitas facta fuisse narratur, biennio post Diluvium. Cui additi anni, quos Arphaxadus ipse & sex sequentes ante genitos filios exegisse ibidem memorantur, annorum 222. summam esse efficiunt. Ne vero per proximè subsequenti Patriarchæ Tharæ, sive Terachi *μωυσοποιῶν*, Chronologia continuanda putaretur; hic ut in priore Periodo, annus solummodo quo & ille liberis operam dare cœpit, est designatus, trium item filiorum nominibus confuso ordine subiectis. Et quum in toto reliquo capite quot ceteri omnes patriarchæ post susceptos filios exegerint annos, Moses exponat; sed integræ simul vitæ annorum summam, cum mortis ipsorum mentione conjunctam, (quod in c. V. fecerat) studiose prætermittat in solo Thara, annorum numero post generationem filiorum prætermisso, integram ipsius ætatem annorum 205. simul cum morte commemorat; ut ad mortis potius ipsius, quam ad *μωυσοποιῶν* tempus in annorum hujus periodi summa colligenda attendi oportere innueret. Cajus mentem minime allucatus *Dositheus* Samaritanus, quasi imperfectus hic esset textus Mosaicus, ad capituli V. normam eum conformare est ausus; integre vitæ ejusque Patriarchæ annorum numero, una cum mortis mentione, adjecto, quod consulto à Mose est omissum, ut Tharæ annos singulariter hac in parte observandos esse ostenderetur. Ad ditis igitur totius vitæ ipsius annis 205. ad 222. illos, qui à diluvio ad ejus natiuitatem effluxerunt, emergit annus à diluvio 427. in quem & mors ipsius, & eam statim insecuta Abrami à Charane profectio, & in terra Chanaanis *Peregrinatio* occurrit, Secundæ Periodo finem, & tertiæ præbens exordium [Genes. XVI. 3.] Quia vero cœpta est hæc peregrinatio eodem die, quo post annos 430. est finita, [Exod. XII. 41.] decimo quinto videlicet die mensis primi, [Num. XXXIII. 3.] qui ante exitum ex Ægypto (ut in capite 1. est ostensum) septimus numerabatur: à mensis 1. die 1. quo diluvium desit, usque ad mensis 7. diem 15. quo Peregrinatio hæc cœpit, non annos 427. integros numerare possumus, sed (terminorum ratione ita postulante) 426. tantum, cum mensibus 6. & diebus 14.

His ita præmissis, de annis quibus genuisse, vel generasse dicuntur Patres, primo in loco, est inquirendum; utrum ad filiorum conceptionem, an ad natiuitatem sint referendi? Quia enim *gignendi* vocabulum actum generationis patet, non propriè denotat, atque inter generatio-

Joseph. Antiquit. lib. 1. cap. 4.

nem & nativitate filiorum novem mensium spatium ordinarie intercedit: pro XVII. generationibus hic commemoratis, anni 12. & menses fere 9. ad Chronologiam videri possent adijcendi. Quod commentum Jacobus Auzolus in Chronologia quadam Gallica parturire dicitur, referente Henrico Harvillæo, qui sententiam hanc tum aliis argumentis compluribus refellit, tum hoc etiam ad extremum, quod eâ admissâ, incerta plane hic nobis relinquatur temporis ratio. Nam aliâs, inquit, quis poterit assignare nisi divinando, quot menses, & dies quilibet partus fuerit in utero? cum multi gestentur in eo non solum per 9. menses, sed per 10. 11. 12. ac 13. præterquam quod nonnulli quandoque gestantur per pauciores.

Ad ejus vero fundamentum respondetur: illud ילי Hebræorum, atque illi respondens ἡμερῶν Græcorum, & genere Latinorum, patri & matri esse commune, & ad nativitatem, magis quam ad conceptionem referri solere. Apud Latinos enim *genitus* & *natus* idem sonat: ut ex Plinii illo loco lib. 7. h. stor. natural. cap. 8. manifestum est. *In pedes procedere nascentem, contra naturam est: quo argumento appellaverit Agrippas ut agere parios, qualiter M. Agrippam ferunt genitum, uniceo prope felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis.* Hinc *genitura* & *nativitas* apud Genethliacos schema idem est; & apud Theologos *regenerati* iidem sunt, & *renati*. Ita 1. Petr. II. 2. ἀπογεννηθέντες ἕκαστος ἑαυτοῦ ἡμερῶν, modo geniti infantes, qui lac concupiscunt, jam nati inveniuntur, non concepti tantum: & Matth. II. 1. ἡμερῶν γεννηθέντος mentione facta, non *conceptum*, sed *natum* in Bethlehem Servatorem quique intelligit. Similiter & apud Hebræos; Genes. XL. 20. הולדתו ביום הולדתו *dies natalitius est.* Ezech. XVI. 4. הולדתך ביום הולדתך *Nam ad genituram tuam, in qua genita vel nata es tu, non est praecisus umbilicus tuus, & aquis non es lota.* Et Hose II. 3. *Ne denudem eam plane, & statuam eam הולדתך ביום ut die quo genita, vel nata fuit.* Commune vero (hoc sensu) utrique sexui esse vocabulum, ex illo Matthæi I. 16. liquet: ἡ γενεὰ Ἰακώβου τοῦ υἱοῦ Δαβὶδ, τὸν ἀδελφὸν Μαρίας, ἐξ ἧς ἠγενήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. *Jacob genuit Ioseph, virum Mariae, ex qua genitus est Iesus, qui dicitur Christus.* Atque ita de muliere patiente vox gignendi usurpatur, Luc. I. 57. Ἦν δὲ ἑλισβετ ἐπιθνήσκουσα ὁ γόνιμος ἦν τῆν ἡμέραν αὐτῆς, & ἠγενῆται υἱόν. *Elizabetha vero completum est tempus ad pariendum; & genuit (id est peperit) filium.* Et apud Latinos: in 1. Aeneidos.

Tunc ille Aeneas, quem Dardanio Anchisa Alma Venus Phrygiis genuit Simoentis ad undam?

Similiterque apud Hebræos, genitura à conceptione & gestatione in utero distincta, foeminis passim tribuitur: ut in Genes. XVI. 11. & XXIX. 34. & Esa. VII. videre licet. Quâ quidem acceptione, in illis verbum hoc, *peperit* vel *enixa est*; in viris, *procreavit*, *suscipit*, *sustulit* aut *patereffectus est*, significat. Quia enim mulier quum prolem in lucem edit, *viro* gignit; idcirco, quum illa parit, & ipse vir generare dicitur. Vide Genes. IV. 20. cum V. 3. XVI. 15.

16. XXI. 3. 5. XXIX. 34. Num. XXVI. 59. Luc. I. 13. &c.

Verum altera etiam his de annis qui Patribus ante susceptos filios tribuantur, movetur quaestio: utrum iacunes illi intelligendi sint, an completi? an partim iacunes, partim completi? Respondet Dionysius Petavius nullo ex argumento certo posse colligi, utrum qui anni Patriarcharum in Scriptura numerantur, completi sint ac vertentes, an inchoati: ac credibile esse, non omnium saltem Patriarcharum annos integros fuisse cum genuerunt. Quoniam vero ex genealogiarum subductione, quæ in Mosis historia continentur, annorum summa petitur; incertum est autem, utrum anni omnes isti solidi completique fuerint, qui pro completis nihilominus habentur: propterea tempus epocharum Diluvii & natalis Abrahami certo, ac sine dubitatione, minimè posse constitui. Contra vero, longe rectius monet Harvillæus, omnino credibile esse, Scripturam sacram voluisse, in assignandis annorum numeris, tradere Chronologiam: saltem quantum ad annos quos ipsa recenset. *At nisi volueris*, inquit ille, *evadere Chronologiam per annos completos, nihil certi tradiderit. Quis enim poterit divina re, quot dies, hebdomadas, aut menses impotent anni fracti, aut incepti?* Cum igitur Spiritui sancto fuerit propositum, numerum annorum primævi Mundi (qui aliunde sciri non poterat) hic colligere: à primario illius scopo aberraverimus, si non annos Patrum, qui bus genuerunt filios, plus minus completos intelligamus.

Dixi, *plus minus*; ne quis putet nos velle, uno eodemque vel die vel mense omnes Patriarchas genitos: quamquam Hebræorum Doctores nonnulli (Davide kimchio referente) primum veteris anni mensem ex eo nomen *Ethanim* consecutum fuisse existimaverint, quod in eo præstantes illi Patres nati sint; quos (phrasi ex Mic. 6. 2. mutata ארץ נטוּי ארץ הַמַּתְנִים *fortia fundamenta terra* appellat. Sed nihil necesse est ut eo recurramus. Nam ut postremus annus unius Patriarchæ mensibus aliquot deficiat; alterius vero ultra unum aut alterum mensem protensus fuerit, ad summam rei nihil interest: cum utrobique compensatione factâ, in annorum totius intervalli aggregatione fiat exæquatio, quæ ad Mundi ætatem & seriem patefaciendam abunde sufficiat.

Operam igitur Jacobus Capellus hic petidit, qui, ut anni Mundi per 7. & 49. dividantur hebdomadam & Jubilæorum annos, quadriennium primæ Periodo detrahatur: quatuor primarum Sethi, Enos, & ananis, Mahalaleelis generationum annos in numeros rotundos (denarios videlicet vel quinarios) desinentes, pro inchoatis vel decurtatis accipiens. At annorum Sabbaticorum & Jubilæorum legem tum deum observandam præscripsit Deus, quum Israëlita ingressi fuissent terram promissam: (Levit. XXV. 2.) esse vero eos ab Orbis initio numerandos; opinio est quæ nullo nititur fundamento. Et ad rotundos numeros quod attinet, si de integris annis verteretur quaestio,

aliquem

Harvill.
Hag. Chron.
hol. Parag. 15
col. 165. &
175.

Peru. de
Ded. in
1694. 1695.
1696. 1697.

Hell. de
1694. 1695.
1696. 1697.

File. de
1694.
1695.
1696. 1697.
& Rom. 1698.

1698.
1699.
& 20.

aliquem hic locum habere fortasse possit istorum consideratio; ut quum Kainan verbi gratia, 70. annos vixisse dicitur, quæri potuisset an, 69. vel etiam 71. is vixerit: aut ubi de parte tantum anni quæritur, non magis ad rotundum, quam ad alium quemvis numerum spectat dubitatio, pro absoluto ne sumendus sit an inchoato. Quod si numeri in quinarium desinentes habendi sint pro rotundis: quum Jared etiam & Mathusala dicuntur nati Patribus annos ætatis 65. agentibus, cur non in horum æque generatione annus decurratur, atque in Enoshi, quem pater Sethus annos 105. natus, genuisse memoratur? nam quinarium profecto ratio hic una est & eadem. Mitto quærere, cur in annis Patrum qui ante diluuium genuerunt, ista spectetur annorum rotundatio, in eorum qui post diluuium vixerunt, negligatur. Illud dictum sufficiat, si à recepto calculo discedamus, neque filiorum nativitate claudamus annos, quibus patres dicuntur à Mose filios genuisse; incerta hic omnia, neque in fundamento aliquo vero (ut ab Harvillæo probe est animadvertum) sed in volentis arbitrio fore constituta.

Ad Petavium iterum redeo; qui ad sacri calculi certitudinem infirmendam porro adjicit: neque illud constare, cum rotundo numerosus Moyses, *sexcentimum* (exempli causa) Noe, aut *centimum* Sem usurparet. Nam consuetudinem ipsam *ad usum* hic excludere; neque quicquam è scripturis explorari posse, quod miror homini docto & industrio venire in mentem potuisse. Nam *Sem* quidem Gen. X. 10. fuisse dicitur *centum annorum, quando genuit Arphaxad biennio post diluuium*. Verum non à *Semi centenario* textura annorum Mundi dependet, sed à *biennio post diluuium*: ut siue centesimo præcise acto natus fuerit Arphaxad, siue uno, alterove plus vel minus, ad Mundi ætatem nulla inde accedat siue accretio, siue diminutio. Ad Noë vero *sexcentimum* quod attinet: aliquam fortasse scrupuli speciem injicere potuisset, si in illo solo textu Genes. VII. 7. facta fuisset ejusdem mentio. *Erant sexcentorum annorum, quando diluuii aquæ inundaverunt super terram*. Verum quum verficulo ejusdem capituli 11. *anno sexcentesimo vitæ Noë, mense secundo, septimo decimo die mensis*, Diluuium cœpisse legamus; & capite sequente, *versu 13. sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis*, siccatas fuisse aquas è superficie terræ: Stuporis cujusdam fuerit negare è scripturis explorare posse, utrum præcisum tempus annus ille *sexcentimus* denotet, an vero unius, aut alterius anni vel additionem, vel diminutionem admittat.

Neque ullo modo audiendus est Josephus Scaliger, qui contra expressa hæc Scriptura testimonia, in Elencho Orationis Chronologico D. Patei, (pag. 53.) ex Genes. IX. 28. 29. hanc necesse conclusionem. *Noë vixit annos 950. de quibus 350. vixit post diluuium. Deductis 350. de 950. remanet annus Noë 600. post diluuium. Ergo diluuium inivit anno Noë 599. non autem 600. ut hactenus omnes putarunt*. Atqui deductis 350. de 950. relinquuntur annus Noë 600.

non post diluuium, sed quo diluuium operiebat terram. Quum igitur Scaliger anno Noë 599. diluuium iniisse hinc concludit, & anno sexcentesimo Noë currente finem accepisse, id (enim argumento hoc à se demonstratum esse, pag. 82. jactitat.) non modo contra clarissima, quæ nos produximus. Scripturæ testimonia, sed etiam contra textum quem pro causæ suæ firmitate adduxit ipse, aperte militat. Ea enim ratione 350. anni ab initio diluuii deducti 948. à fine verò 949. tantum annos integræ vitæ Noë constituerent: quum annos 950. eum vixisse, & Scriptura aperte affirmet, & ipse Scaliger agnoscat.

Illud igitur immotum maneat, quod Spiritu sancto tam luculenter habemus expressum: anno 600. vitæ Noë, mense 2. die 17. diluuium cœpisse; anno 601. mense 1. die 1. superficiem terræ aquis liberatam, & mense 2. die 27. tellurem plene arefactam esse: & consequenter integrum annum (ut de excurrentibus diebus nihil dicamus) Noam in Arcâ exegisse. De annis tamen illis 600. & 601. ulterior adhuc, discutienda manet quæstio: num incuntes illi, an vero completi sint hic accipiendi? Recentiorum enim Chronographorum nonnulli pro completis eos accipientes, à rerum initio ad initium diluuii, annos 1656. absolutos numerant: quum nos, cum fine diluuii, annum & Noë 600. & Mundi 1656. terminandum existimemus. De quo ut rectius judicemus: textus ille Genes. IX. (ubi *post diluuium* CCCL. in uniuersum autem DCCCCL. annos Noë vixisse dicitur) cum altero Genes. XI. 10. (ubi Arphaxad natus fuisse memoratur, biennio *post diluuium*) conferendus est. Johannes Funcianus cum sequacibus suis, unius anni interiectione ætatem mundi augens, ab initio anni 600. Noë, usque ad initium diluuii, annum unum, ab initio diluuii ad finem ejusdem annum alium, & à fine diluuii ad nativitatem Arphaxadi, biennium numerat. Ergo cum Arphaxad biennio *post diluuium* natus dicitur, de diluuiio finito hoc accipit, & recte accipit. Quum igitur Noë similiter *post diluuium* CCCL. annis vixisse dicitur: pari omnino ratione post finem diluuii tot annos exegisse putandus est. Jam si (ut Funciana statuit hypothesis) ab ortu Noachi usque ad diluuii exitum 601. anni transacti fuerint: additis 350. qui post decurrerunt, fierent omnes dies Noachi 951. annorum non 950. ut habet Scriptura, Genes. IX. 29. Sethus Calvisius & discipulus ipsius Johannes Bohemus, ab initio quidem anni 600. Noë usque ad initium diluuii, annum unum cum Funcianis numerat: sed biennium *post diluuium*, quo natus Arphaxadas, non (ut illi) à fine, sed ab initio diluuii deducit. Admissa enim hypothesis, quæ sub finem anni 600. diluuium cœptum esse supponit: epocham annorum post diluuium numerandorum, non in exitu (ut visum illis, qui inter initium 600. anni Noachi & nativitatem Arphaxadi, quadriennii interstitium constituunt) sed in exordio diluuii esse collocandum; epilogismus ille annorum Noachi, quem ex Genes. 28. 29. proposuimus, evidenter

ostendit.

ostendit. Ea vero ratione, in serie annorum Mundi constituenda, nulla omnino inter nos otietur differentia. Sive enim ponamus, sub initium anni 600. Noachi cœpisse diluuium, & à diluuii fine usque ad natum Arphaxadam effluxisse biennium; sive sub finem anni 600. cœpisse diluuium, & à diluuii initio usque ad natum Arphaxadam decurrisse biennium: non nisi tres annos inter initium 600. anni Noachi, & natiuitatem Arphaxadi interiectos deprehendemus.

Quamquam vero ad summam rei nihil interfit, utra hypothesis admittatur: priorem tamen preferendam esse, his de causis existimamus. I. Genes. X, 1. ubi Moses scribit; *Hæ sunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Iapheth, natique sunt ei filii post diluuium: ne mo est qui finem diluuii non intelligat. Quidni ergo, eodem modo intelligatur, in loco parallelo? Genes. XI. 10. Hæ sunt generationes Sem: Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluuium. II. In posteriore isto loco Moses, Orbis renovati Chronologiam pertexere exorsus, ab Arphaxadi (vt vides) natiuitate eam deducit, facta biennio post diluuium. Quod si à diluuiio incepto epocham suam repetisset; sequeretur ipsum diluuii annum in noui Orbis temporibus ab eo fuisse comprehensum. Atqui diluuii annus ad *Priscum Mundum* (ut eum B. Petrus appellat) omnino pertinebat, non ad eum qui *nunc est*: cuius idcirco annos ipse Anianus Berosus *à salute humani generis ab aquis* (tanquam mundo tum denuo reuiuiscente) denumerat, sicut & *secundæ ætatis primam diem* appellant Beda & Marianus 27. illam mensis secundi, qua de Arca egressus est Noachus (Genes. VIII. 14. 15. III. in historia diluuii postquam in VII. capite dixisset Moses, cœpisse illud anno *sexcentesimo vitæ Noachi, mense 2. die 17.* in capite sequente subiicit, mense 7. die 17. requieuisse Arcam in montibus Ararati (v. 4.) 10. mense 10. die mensis apparuisse cacumina montium, (v. 5.) ac demum addit, *sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis* siccitas fuisse aquas è superficie terræ (v. 13.) Si mensis 2. die 17. quo diluuium cœpit, ad finem vergeret annus vitæ Noachi 600. tum proximo mense septimo, annus 601. fuisset numeratus. At neque 17. die mensis 7. neque etiam I. mensis 10. annotatus est à Mose annus 601. sed primo; primi mensis die, numerus Epochæ primum est immutatus. Unde colligere liceat, 600. vitæ Noachi annum si non totum, saltem maxima sui parte, anno inuadentis diluuii respondisse. Ut recte observaverit Quintus Julius Hilario, *sexcentesimo anno Noe, & factum & consummatum esse diluuium.**

Contra vero, absoluto sexcentesimo Noachi anno, sexcentesimo primo ineunte, incepisse diluuium, completis à Mundi origine 1656. annis & 1657. currente; tribus quoque rationibus pugnat Leonhartus krentzhemius. Ait primum, *annos generationis & ætatis Patrum. Genes. V. & 11. pro completis numerari. Semper enim* (inquit) *ex annis ætatis Patrum, qui*

*anteceperunt generationem liberorum, & illorum numero qui secuti sunt à generatione ad vitæ exitum, colligitur summa quam producant numeri annorum utrinque completi. Unde sequitur summam illam annorum 1656. ex annis istis ab Adam ad diluuium collectam etiam pro completis accipi oportere. Nos vero, sequi hoc omnino pernegamus. Annos quidem Patrum, quibus genuerunt filios, intelligendos esse plus minus completos, atque ex iis simul collectis integros 1056. confici, facile Krentzhemio concedimus: ut longissimè opinione sua fallatur ille, quem aliud ex nostra sententia sequi de nouo etiam hunc in modum repetit. Falluntur sua opinione, qui diluuium referunt ad annum Mundi labentem 1656. hac enim ratione sequentur annos generationis patrum non pro completis, sed pro labentibus, quibus semper filiorum natum annus primus includeretur accipiendus esse: quod sacra historia manifeste refutat. Verum, quum non *subditis* Noachi, seu tempus ieruentis Diluuii, alia plane locutionis formula, à Mose factum noetur, anno *sexcentesimo vitæ Noachi, mense secundo, septimo die mensis.* (Genes. VII. 11.) annum sexcentesimo 1056. completis additum 1656. labentem exhibere affirmamus. Nec obstat, quod nobis hic à Funcio est objectum. *Corrissimum* (inquit) *est in sacris literis, & Regula infallibilis; quod ubi cumque annorum numerus ponitur, eique menses & dies mensis adijciuntur, ibi sermonem esse de annis completis. Quod diligens lector facile animaduertet. Itaque cum Scriptura dicat; Anno sexcentesimo vitæ Noachi, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt in ipsa die omnes fontes, &c. manifeste indicat, diluuium venisse anno sexcentesimo primo Noachi currente; qui fuit annus Mundi 1657. currentis, ut loqui solent. Secundum hanc igitur Regulam, quum Moses Deuteronomium populo proposuisse legitur, anno post exitum ex Egypto 40. mense 11. die mensis 1. (Deut. 1. 3.) factum hoc intelligeretur, completis post exitum 40. annis & 10. mensibus. At neque ipsius Funcii Chronologia hoc admittit, neque rei veritas. Nam ante exitum 80. annorum fuisse Mosem constat; (Exod. VII. 7.) & mortis tempore, 120. (Deut. XXXIV. 7.) ut inter exitum ex Egypto & mortem ipsius non nisi 40. anni interijci potuerant. Nec fallax modo est illa infallibilis Funcii regula, sed plane & omnino falsa. Nam quotiescunque litera Hebræa *ו*, Latine propositioni *IN* respondens, certo annotum, mensium & dierum numero præfigitur: diem ad mensum, & mensum ad annum cuius proxime facta est mentio, pertinere semper indicat. Unicam hic *exemplum* contra profert. *Calvisius* ex libro 1. (aliis 3.) Regum cap. 6. vers. 1. sed in ea fallitur. Quum enim ibi templum ædificari cœptum fuisse dicitur, anno post exitum ex Egypto 480. mense 1. annus ille non exactus, sed inceptus fuisse intelligitur. Quod præter recentiores Chronographos animaduertit inter veteres etiam Eusebius. Sic enim ille, in Chronicis sui Proemio: *A Moyse usque ad Salomonem, & primam ædificationem***

z. 2. Petr. 5.

z. 2. Petr. 3.
6. 7.
Pseudob.
ros. lib. 3. 4
& 5.

e Krentzh.
obseruat.
Chr. lib. 1.
c. 3, parag. 1

z. 14. bib.
1797.

* Pseudob.
Commen.
1797.

* Hic
bib.
1797.

* Calvis.
ep. 31.

Templi

Templi, anni CCCCLXXIX. secundum minore[m] tamen numerum, quem tectius liber Rogum continet: & in Graecis Excerptis, (pag. 32.) *Ἀπὸ τῆς ἰσοπέου, ἐπὶ τῆς 7' τῶν ἰσμεραλῶν, ἐστὶν. 108.*

Secundum argumentum petit Krentzhemius ab obitu Mathusalah avi Noah; quem mortuum esse constat ipso anno irruentis Diluvii. Affirmat autem Iudaorum quaedam antiqua Traditio à Patribus accepta; obitum hujus Patriarchae praecessisse diluvium diebus tantum septem. Incidit igitur in diem decimum mensis secundi. Sed Mathusalah natus est anno patris Henoch 65. plus minus completo, qui fuit annus aetatis Adami 87. completus: & vixit annis 969. eisdem completis. Summa igitur ex duobus proximis numeris collecta, producit annos completos 1656. Obiit igitur Mathusalah die 10. mensis 2. anni inchoanti 1657. qui est annus labens diluvii irruentis. Hae illae. Nos vero non multis diebus ante ceptum diluvium. Mathusalam defunctum fuisse, ultro agnoscimus: ut ad Iudaorum Traditiunculam hic recurrere nihil sit necesse. Septem diebus postquam in Arcam ingredi iustus est Noachus, Deum diluvium distulisse legimus, Genes. VII. 4. 10. Tot dies lucui Mathusalae datos fuisse, Hebraei inde colligunt. Docet Deum suspendisse illis septem dies lucus Mathusalae iusti, quo agerent patientiam, & non egerunt: inquit vetustissimus auctor Bereshith Rabb. & R. Salomo Jarchi in locum eundem.

At Hebraei iidem, qui septem diebus antequam inciperet diluvium, Mathusalam obiisse statuunt, anno Mundi 1656. hoc contigisse agnoscunt; & quidem post mortem Lamechi quinquentennio; quemadmodum in R. Abrahami Zakuri libro Johasin videre licet. Quod idem affirmamus & nos: cum B. Hieronymo tenente, a nonagesimo sexagesimo nono anno vita sua Mathusal. mortuum esse eo anno quo capit diluvium. In eo vero fallit ista Krentzhemii argumentatio, quod pro concessio sumit, Mathusalam vixisse annis 969. completis. Nam annos quidem vitae 969. tribuit illi Moses: sed ita quoque in Regum Israeliticorum Chronologia, Jeroboamo regni annos 21. Nadabo 2. Baasae 24. Elae 2. Achabo 22. facta tribuit Historia. Ut igitur illic, horum collatione cum temporibus Regum Juda instituta; deprehendimus, postremum quemque dictorum Regum annum inchoatum fuisse tantum, nequaquam vero absolutum: (quod suo loco, Deoque volente videbimus:) ita & hic, Mathusalae & Noachi temporibus inter se comparatis, extremum longevi illius Patriarchae annum similiter inchoatum, non completum fuisse, intelligimus. Non enim eadem *ἐπιπέσαν* in *ἀντίθετο* *ἡλικίας*, & integrae vitae Patrum est quaerenda. Ut annos *ἡλικίας* mutilemus nulla ratio nos suadet, & tre mutilemus per suadet illa, quod ita incerta redderetur integra annorum mundi series. Ut postremum vitae Patriarcharum *ἡλικίας* *ἡλικίας* decurtemus annum, evidens nos cogit ratio: & ne id faciamus, nullum est incommodum quod detraheat. quum ab annis generationis, non

integrae vitae Patrum, Chronologia Mundi dependeat: quemadmodum in hujus capitis initio ex Josepho est annotatum.

Tertiam rationem ex Gen. VII. 6. Krentzhemius sumit. Cum Moses scribit; Noah erat filius sexcentorum annorum, quando aquae diluvii inundaverunt super terram: manifeste docet; Noah ante diluvium complevisse annos aetatis 600. Sequentes igitur annotationes Chronologicae, de diluvio inundante anno aetatis Noah. 601. mensis 2. die 17. (Genes. VII.) & de exiccatis aquis anno eiusdem 601. die primo, mensis primi, (Genes. VIII.) intelligenda sunt de completis annis. Atqui certissimum est, ex Hebraeorum idiotismo, per filium sexcentorum annorum designari eum qui sexcentimum annum quoque modo est ingressus, utcumque eum non exegerit: fallique omnino Iohannem Funccium, qui hic necessario integros annos esse intelligendos asserit. Nam pari ratione, Genes. XVII. 12. filius octo dierum jubetur circumcidi, qui octavum à partu diem attigit: Et Exod. XII. 5. *ביום ה' פסח* primi anni agnus appellatur; qui die octavo & deinceps offerri poterat Domino. Nam in agno quoque Paschali legem illam Levit. XXII. 27. ab Hebraeis fuisse observatam, ostendit Maimonides. Porro Funccianam illam sententiam, quod ingruente diluvio sexcentisimus Noachi annus non tantum fuerit inchoatus, sed plane completus, exactis praeterea 47. diebus anni sexcentissimi primi; tribus novis argumentis firmare conatus est Benedictus Pererius, sed fundamento, ita extra modum ridiculo, subnixis, ut ea referre pudeat. Omnino enim aliud agebat vir doctus quum ista scriberet, nec ipsum ea sine mora deleturum fuisse dubitamus, si quis monitor opportunus intervenisset.

f. Funcc. lib. 1. Comm. ad ann. 1657.

f. Of offering Sacrifice ch. 1. sect. 12. 13. vide de ph. si eisd. Paschali Exod. 29. 38. Num. 28. 3. Confer. Levit. 22. 27. & 9. 3. & 23. 18. 19. Num. 7. 87. 88. cum Num. 28. 3. 9. 19. k. In Gen lib. 12. sect. 3.

C A P. IV.

De biennio post diluvium quo Semo natus est Arphaxad: ubi etiam de ordine trium filium Noachi, & cui eorum primogenitura debeatur.

DE biennio Diluvium proxime insequente locus habetur, Genes. XI. 10. *Sem erat centum annorum, quando genuit Arphaxad, biennia post diluvium.* Pro quo Graeca vertio habet; *ἄντησεν ἑπὶ τῆς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, secundo anno post diluvium.* Eum annum pro completo acceperunt, qui LXX. interpretum numeros secuti, à diluvio ad ortum Abrahami annos vel 642. (ut Eusebius, & ejus sequaces) vel, admisso in Patrum numerum Cainane 1072. (ut Augustinus de Civitate Dei lib. 16. cap. 10. & Iulianus Toletanus libro tertio contra Iudeos) supputaverunt. Alii vero, in quibus & Paulus Crusius & Jacobus Cappellus, pro inchoatio capientes, factum calculum eà ratione unius anni detractioe mutilarunt. Atqui Spiritus sanctus in textu originali non dicit *בשנה השנייה* vel *בשנת השני* quomodo loquitur solet, quum annum secundum currentem

f. Exod. 40. 17

1. V. f. Chronol. Sacra.

c denotare

3. Reg. 15.
15. 4. Reg.
1. 17. 14.
1. 15. 32.
Efat. 37. 30.
Daniel 2. 1.
Hagg. 1. 15.
2. 10.
Zachar. 1. 1.
7.

denotare vult: sed simpliciter voce Dualis numeri שנתים utitur, ut in hoc eodem libro, Gen. XLV. 6. שנתים הן שנתים *Biennium est quod cepit famas esse in terrâ, & adhuc quinque anni restant (de septem sc.) quibus nec arari poterit nec meti.* Unde recte & in Syriâ, & in Caldaicâ (tum Onxelosii, tum ea quæ Ionathani tribuitur) Paraphrasi, Arphaxad natus ponitur שנתים הרתין *duobus annis*, & in Hieronymianâ translatione, *biennio post diluuium*: nec non in Ruffiana Iosephi versione. *Sem filius Arphaxad natus est post annos duos facti diluuii*, licet in Græca editione hodie corruptè legatur (β pro ρ posito:) *Σημ υἱὸς Ἀρφαξάδου δύο ἔτη ἐπὶ διδρακτῶν ἐπισημῶν ἡμερῶν.* Ut admodum ridicule Stanislaus Gifepius in futili libello De multiplici scilo & talento Hebraico, ex corrupto hoc Iosephi loco absurdissimum hoc pronunciatum deduxerit, *Sicus sex talenta dicuntur talentum, ita & sex anni dicuntur annus apud Hebraeos.* Neque vero commentitii Beroii auctoritate moveri debebat Crusius, ut ineunte à diluuiio anno altero natum Arphaxadam concluderet: quum apud homines cordatos nullius omnino ea sit momenti neque ratio ulla reddi possit, quare, cum in reliquâ totâ per Patrum *nostrorum* à Mose contexta Chronologiâ, anni vel *completi* vel quasi completi accipiantur, in hoc solo articulo *inchoati* sint intelligendi.

At alii non solum annum secundum *ineuntem* hic accipiunt, sed ab ineunte etiam diluuiio epocham ejus deducunt; atque ita *biennium* hoc inter exitum diluuii & ortum Arphaxadis interpositum, in annorum mundi supputatione prorsus negligunt. Hi enim ex Genes. V. 32. colligentes Noachum, cum 500. esset annorum, genuisse Semum; & ex Genes. XI. 10. Semum, cum 100. esset annorum, genuisse Arphaxadam, anno post diluuium altero: ineunte anno Noachi 601. & desisse diluuium & natum fuisse Arphaxadam, inde concludunt: cumque inter initium anni 600. Noachi & Nativitatem Arphaxadi, juxta Johannis Funcii sectatores (de quibus in 3. cap. diximus *quadriennium*, juxta alios (ad quos & nos accedimus) *triennium*, juxta illos de quibus proximè jam egimus *biennium* solidum interjectum supponatur; ex horum rationibus *unus* tantum annus, isque ille idem quo terras diluuium occupavit, relinquatur.

Atque hæc fuit Theophili Antiocheni cap. 1. Chronographi illius qui ad annum XIII. Alexandri Severi tempora perduxit (tomo 2. antiquæ lectionis Henr. Canisii, pag. 381.) Iulii Africani, Severi Sulpitii, Iosephi Christiani Scriptoris, (in Hypomnestico, nondum edito) Constantinopolitani Chronici, Authoris Factorum Siculorum, (sive quod Alexandrini nomine à M. Radero est editum) Maximi monachi, (in Computo) Syri mei Chronographi, & aliorum aliquot sententia: à quâ etiam non abscedunt multum, Nicolaus Vignerius in Bibliotheca sua historiali, ad ann. Mundi 1657. & Iosephus Scaliger, in Elencho Orationis

Chronologica D. Parei, ubi de primogenitura Semi differens, quum generale thesin statuisse, hunc ordinem filios in Scriptura habere quem illis natura dedit: particularem hanc hypothesin ista (quam vocat) *demonstratione* stabilire nititur. Anno Noa 601. ineunte Sem genuit Arphaxad, annos natus centum; *centesimo* anno absoluto postquam pater ejus cepit generare. Quare si Noa annorum 500. erat quum cepit generare, & filius ejus annorum 100. cepit generare, anno patris sui 601. ineunte, nullus ergo filius Noa natus est ante Sem. Propterea errant, qui natalem Arphaxad statunt anno Mundi 1658. Noa aetatis 602. Ita Scaliger.

Nos vero cum longe majore, & meliore Chronologorum parte, Scripturæ ductum secuti, quæ biennio post terras ab aquarum eluvione liberatas, Arphaxadam ortum non obscure significat, ineunte anno Mundi 1659 & aetatis Noa 601. natum illum fuisse defendimus: & Scaligerum, ad ineuntem annum Noa 601. natalem ejus referentem, & à veritate, & à fundamentis propriis hic discessisse affirmamus. Si enim ineunte anno Noachi 601. natus fuisset Arphaxad, ut Scaliger & Veteres illi putarunt, statim post finitum diluuium in lucem oim editum fuisset oporteret: Nam *sexcentesimo primo* anno, primo mense, primâ die mensis amovisse Noachum operculum Arcæ; & mense secundo, die mensis 27. siccata terra, egressum eam fuisse Scriptura sacra testatur, Genes. VIII. 13. 14. Si continuo post egressum ortus fuisset Arphaxadus; & non dixisset Scriptura, Genes. XI. 10. *Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluuium*: sed potius, *Statim post diluuium Sem centum annorum existens, genuit Arphaxad*, quemadmodum antiquissimus alterius sententiæ assertor loquitur Theophil. Antiochenus.

Quis autem credat, inualescentibus super universam terram aquis diluuii, Semum in Arcâ (quasi in sepulchro, conditum, liberis operam dedisse: Uxoremque ejus eodem carcere conclusam, factum animatum atque a deo partui jam maturum, in utero gestasse? quod vix, aut ne vix quidem, cum illo Apostoli pronunciatum poterit consistere: *in arcâ paucas, id est, octo animas servatas fuisse in aqua.* (1. Petr. III. 20.) Adde, cum Tornello, eos qui in Arcâ erant, nimio terrore correptos, penitentia potius opera exercuisse, lugentes communem illam humani generis cladem; nec ad mulieres accedendum esse existimasse; usque quo intelligerent Deum humano generi esse placatum, ac de ipso repatando deliberasse: alioqui videri posse, frustra Dominum expleto diluuii iterum protulisse verba illa de generatione liberorum; *Crescite & multiplicamini, &c.* (Genes. IX. 1. 7.) redintegrato naturæ ordine, sicut erat in principio, (Genes. I. 28.)

Nec illud prætereundem, quod Genes. X. 22.

& 1.

& 1. Paralip. L. 17. filii Semi recenseantur, Elam, & Assur, & Arphaxad. Quod si, (ut hic contendit Scaliger) eum ordinem filii in Scriptura habeant, quem illis natura dedit: necesse est ut Elam & Assur ante Arphaxadum geniti fuerint, neque ineunte Noachi 601. live primo post diluivium anno, omnino nasci potuit Arphaxadus. Et certè dignatione gratiæ Arphaxad utroque fratre prior fuerit; non alia videtur offerri posse ratio, cur tertio nominatus illosit loco, quam ob nativitatibus ordinem. Nam quod potissimum pro Arphaxadi primogenitura à Jacobo Capello contra Augustinum Tornielum urgetur argumentum, à tempore priorum filiorum alimonie assignando petitur; quod tum neque nutritrix ulla, nec lactis pecuni copia, suppeteret: ab ipso Torniello ad annum Mundi 2. num. 1. proluxe est solutum. Neque illud etiam à Scaligero est animadversum, labefactari hic ab eo illam epocham quam prius ignoratam & à se constitutam esse jactitat, omnium aut sacra historia aut exotica certissimam, unde omnes rationes temporum Biblica historia pendant; & ut verè possit illa vocare matrem ceterarum Epocharum. Epocham vimirum Exodi, quando migratum est ex finibus Aegypti; quam & alibi semper, & in hoc quoque; Elencho, in annu Mundi 2453. conjicit, atque in annum tertium annalis Hebdomadis currentis. Si ineunte anno Noachi 601. Arphaxadum natum admitterimus; nec in annum 2453. incurrit Exodus (posito etiam Natali Abrahamæ in anno Tharæ 70.) nec anni Mundi per septenarium divisi, Hebdomadem annalem exhibebunt: indeque Johannes Bohemus, hoc observato, ab effatis Magistri sui hoc quidem in loco necessario sibi discedendum esse putavit.

Erroris vero fundamentum in eo est positum, quod Noachus tum præcise 500. annorum fuisse existimatur, quando Semum genuit: idque ex textu illo colligi putatur Genes. V. 31. Et fuit Noah filius quingentorum annorum, id est, quingentesimum agebat annum, & genuit Noah Semum, Chamum & Japhetum. Cum autem uno & eodem anno, omnes istos tres nequaquam suscepit; non aliud voluisse Mosem consentaneum est, quam Noachum anno ætatis 500. liberis operam dare cœpisse, adeoque primogenitum procreasse: sed cui eorum primogenitura danda, res est non adeo perspicua, ut prima facie possit videri. Illam enim Scaligeri rationem, quæ hunc ordinem filios in scriptura habere statuit, quem illis natura dedit, admodum infirmam esse ostendit Benedictus Pererius. Quamvis enim, inquit, illud videatur arguere, Semum fuisse primum natu filiorum Noe, quod semper in scriptura cum nominantur filii Noe, primus omnium censetur Sem (ut Genes. c. V. VI. IX. X. & initio prioris libri Paralipom.) idque pro magno argumento ad id ipsum probandum afferunt nonnulli: attamen id non magnam vim habere videtur. Namque etiam Cham inter filios Noe secundus memoratur; quem tamen minimum fuisse omnium, à planum est. Similiter Isaac nominatur ante Ismaelem, & s. Jacob ante Esau, non propter priorem ortum, sed pro-

pter prerogativam electionis & benedictionis divina, majoremque eorum dignitatem. Quamquam non satis liquet cur semper Cham nominetur ante Japhet; cum & ortu & dignitate posterior eo fuerit. De quo postremo tamen illa B. Ambrosii observatio non est prætermittenda; s. ubi generantur, hunc ordinem esse; ubi autem generant, Japheth primo loco scribi; tertio Sem; non Cham, ut habetur in impressis omnibus Ambrosii exemplaribus. Nam & in Genes. cap. X & in 1. Paralipom. I. ubi filiorum Noe posteritas explicatur, Japheti progenies primo loco proponitur, Semi tertio; semper autem in medio Cham relinquitur, quali & hic locum haberet, quod ab eodem Ambrosio ex Homero ibidem est productum: *Ἰαφεθὸς τὸ πρῶτον ἐγέννηται, Ἄλως δὲ ἐν μέσῳ ἐγέννηται*, quomodo etiam ab aliis est notatum, semper medium poni Cham improbum inter duos probos; quod ita sit Ecclesia comparata utrinque, ut inter improbos ut hostes versari cogatur.

Cum autem in utroque illo Scripturæ loco, duplici modo recenseantur filii Noe; ubi generati commemorantur, [Sem, Cham & Japhet] ubi generantes, ordine retrogrado [Japhet, Cham & Sem:] posteriorem hunc, ut genituræ ordini respondentem, amplectuntur quidam; inter quos R. Levi ben Gersom. in Genes. IX. 24. Nicolaus Lyranus, & Alphonsus Tostatus Abulensis; in quorum sententiam & nos libentissimè concederemus; si persuaderi nobis posset Semo juniorem fuisse Chamum: quod illa retrograda ordinis inversio sic responderet aptissime ejusdem generis loco illi alteri, Genes. XI. 26. ubi Thara genuisse dicitur Abrahamum; Nachorem; & Haranem; cum naturalis generationis ordo, Haranem; Nachorem & Abrahamum ponendos requirit. Priorem vero modum sequuntur alii; in quibus Pseudo-Clemens libro Recognitionum 1. Ambrosius (in lib. de Noe & Arca) Epiphanius (hæres. 7.) Jo. Chrysostomus (in Genes. serm. 29) Augustinus (de Civitate Dei. lib. 16. c. 4.) R. David Kimchi (in 1. Paralipom. I.) & alii plurimi. Benedictus Pererius, cum Fl. Josepho (lib. 1. Antiquit. cap. 5.) Semum primo, Japhetum secundo, Chamum tertio loco; Thomas Lidyatus Chamum primo, Semum secundo, Japhetum tertio natum loco existimat: Tremellius vero, cum Hebræorum & nostrorum aliquot, Chamum ultimo, medio Semum, Japhetum primo loco collocat. Quam sententiam & nos cæteris omnibus præferendam esse judicamus; si clare ex Scripturis ostendi possit, Chamum Semo majorem natu non fuisse.

Et quidem Sem fuisse priorem natu quam ipsum Cham, ex Genes. IX. 24. manifestum esse docet Pererius; appellari enim illic Cham filium Noe minorem præcise: quod apud Hebræos idem significat atque filius parvus, vel minimus. Totam igitur contentionem esse inter Sem & Japhet de principatu ortus. Ita Josephum quoque sensisse videmus, notissimam illam historiam Gen. IX. de resecta Noachi nuditate, ita enarrantem: *Ἰσαακ δὲ ἔσθλην ἔσθλην ἔσθλην ἔσθλην ἔσθλην*

g Ambros. de Noe & Arca, cap. 2.

h Iliad. 4.

i Mercer. in Genes. 10. 1.

Lib 1 c. IV.

k Perer. in Genes. 15. scilicet. 132.

l Joseph. Antiquit. lib. 1. cap. 7.

a Scalig. in Anima d. ver. f. Euleb. pag. 71. col. 2. b Id. in Canon. Ilogog. p. 222.

f Perer. in Gen. 15. scilicet. 132.

d Genes. 9. 24. e 1. Paralip. 1. 28. Genes. 1. Gen. 28. 7. f Job. 24. 4.

ἀλλοῖσι ὀφθαλμοῖν δεικνύοντες ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἀσώδητος, τοῖς ἄλλοις πατρὶν ἐπιδοκίματον ἐστὶν τῆ δὲ χάριτος διὰ τὴν ἐπιδοκίματον αὐτῶν ἡμεῖς ἐκτίθετο, τοῖς δὲ ἐκτίθετο αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων διατηρούμενον τὴν ἀραν τοῖς χαρισματικῶν πνεύματι ὁ θεός. Id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero parentem operuerunt. Sensit hoc Noachus, & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamum quidem diris devovit, respectu sui sanguinis, sed tantum ejus posteros: quas cum ceteri evasis- sent, Chanaanai liberos ultio divina est consecuta.

Verum quum nepotes dicantur filii avi, non minus quam filii ipsi, (quod, ne à proxima Semi ipsius progenie discedamus, ex I. Chronic. I. 17. cum Genes. X. 23. collato liquet:) non defunt qui parvum filium in ea historia nequaquam Chamum ipsum, sed filium ipsius Chanaanem, intelligendum esse existiment. Ita ex Hebræis, R. Levi ben Gershom, & Abraham Aben Ezra in 9. cap. Genes. è nostris Theodoro retus quæst. 57. in Genes. (si non Origenes potius; cujus expositio, ab Hebræo magistro suo accepta, ex Catena Græca à collectore fragmentorum Theodoro hic inserta fuerit) & Procopius Gazæus in Genes. cap. 9. Quam sententiam licet in Elencho Orationis Chronologia D. Parisi summopere propugnatus fuerit Josephus Scaliger; nihil ille tamen attulit, quod à simplici & recepta historiæ intelligentia cogat nos abscedere.

Quid fecit Cham patri suo? inquit ille, Nihil, Tantum fratribus de patris probro nunciavit. At qui Scriptura diserite dicit nescio quid Noe à minore filio factum, propter quod Noe in maledictionem eruperit. Respondeo; nihil illud Scaligeri, aliquid profecto fuisse factum filio indignissimum. Oculum qui subsannat patrem, aut spernit obedientiam matris, hunc effodient corvi vallis, aut comedent eum juvenes aquila: dicit Sapiens, Proverb. XXX. 17. & ipse Plutarchus, in libro περὶ φιλαδελφίας, sive de amore fraterno. Ὁ δὲ αὖ πάλιν μείζων ὀφθαλμὸς ἀδελφῶν τῶν πατρὸς ὀφθαλμῶν καὶ πλημμελείας, διὰ τοῦ μὴ ἄλλοις χαλεπὸν πῦρ ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ πατρὸς τὸ μὴ παρῆγειν ἐαυτοῖς θρόνους ἀλλὰ καὶ λίσσονται ἀπὸ αὐτῶν ἐσθρασεύονται, καὶ ἐν ἀποστασίᾳ τὸ λυπηρὸν, ἀποστοὶ ἡλυτοῦ καὶ ἀδυστοῦ. Quomodo vero Chamus erga patrem suum se gesserit, ex Theodoro, quem suæ senectutis vindictam laudavit, intelligere hic poterat Scaliger. Ὁ δὲ χάρι τῶν πατρῶν ἐκτίθετο ἐστὶν ἡμεῖς, ὡς πατρὸς τὸν τῆς φύσεως νόμον. ὅτι καὶ τὸ ζῆλον τοῦ ζῆλον καὶ ἡ δόξα ἐστὶν ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν, οἱ πατρὸς ἐστὶν τὸ πάρος μεμαθηκότες ἡ πατρὸς, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς ἐκτίθετο βαδίζοντες ἐπιδοκίματον τοῖς πατρῶν, ὡς ἀνὰ ἡμεῖς ἰδοῦντες ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν. τὸ γὰρ τοῦ καὶ μάλα ἐκτίθετο καὶ πατρὸς τῶν ἐκτίθετο ἰδοῦντες. Cham parricidii reus habitus est, tanquam transgressus legem naturæ. Nam quod natura ipsa doceret venerari & colere parentes oportere, testificantur fratres ipsius Cham: à quo cum intellexissent quod patri acciderat, multo cum pudore retro gradientes Patrem operuerunt, ut minime viderent, unde erant prognati. Itaque merito benedictionem à patre acceperunt.

Vide Græc. caten.

Theodoro in Genes. quæst. 57.

Et si illi ob testam patris ignominiam benedictionem fuerint consecuti; ob contrarium certe factum Chamus maledictionem meruerit: quippe qui patris nuditate non modo non texit, sed etiam publicaverit, & lumina faciens hic noxia, & linguam quoque.

Atqui scriptura diserite dicit, nescio quid Noe à minore filio factum, propter quod Noe in maledictionem eruperit. Exprectus enim vidit quod sibi minor filius fecerat, quod quidem Scriptura non exprimit, sed tamen constat factum esse: ut eleganter monet doctissimus Aben Ezra. Propter aliquod enim factum maledictio emissit est, non quod Cham pudenda patris viderat. Id enim exprectus ipse nescire non potuit. Ita Scaliger. Resp. Factum illud quod exprectus rescivit Noe, & maledictionem ab eo expressit, ut extra Scripturam queramus non est opus: sufficit abunde illud, quod Chamus nuditatem & turpitudinem patris sciens & libens aspexit, cum contemptu irrisit, divulgavit, & fratres suos ad ejus irrisionem provocavit. Tanta in uno hoc facti crimina recte notavit Pererius: qui de ratione etiam quâ pater ista rescire poterit, conjecturam affert admodum probabilem. Noe expergiscens, cum vidisset pudenda sua propria veste nudata, & alieno pallio contexta, causam ejus rei quævisse ex filiis: atque ita eos ad narrandum quod acciderat esse compulsos; de quâ & Chrysoctomus. Ἡ δὲ ἐκτίθετο ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὡς ἐστὶν ἡμεῖς ἀδελφῶν ἡμεῖς ἐκτίθετο ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὡς ἐστὶν ἡμεῖς ἀδελφῶν ἡμεῖς ἐκτίθετο ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν. Unde cognovistis? forte fratres significaverunt: non accusatibus quidem gratia, sed rem ut facta erat docentes; ut conveniens ille suo vulnere remedi unacciperet. Ne quis opus esse existimet, cum Fastorum Siculozum, & Glossæ interlinearis authore, ac R. Levi ben Gershom ad Spiritum propheticum & divinam relationem hic confugere.

Sed pergit Scaliger. Si Cham aliquid fecisset, in eum competeat maledictio. Sed in Chanaan districta est illa. Chanaan igitur fecit: atque adeo ipse est qui dicitur minor frater. Verum in filio punitum hic fuisse ipsum patrem, si non ex Chrysoctomo vel Augustino, certe ex ipso (quem ut sententia suæ vindictam hic protulit) Theod. discere potuisset Scalig. de Chamo ita scribente. Ἐπιδοκίματον ὡς ἐκτίθετο ἡμεῖς πατρὸς, διὰ τῆς ἡμεῖς αὐτῶν ἀδελφῶν τῶν ἀδελφῶν. Quia, cum filius esset, in patrem deliquit ob id per filii maledictionem penas luit. Adidique, Noachi verba non tam imprecationem in se continere, quam futurorum prædictionem. Ἐπιδοκίματον ἡμεῖς ὡς ἐκτίθετο ἡμεῖς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὡς ἐστὶν ἡμεῖς ἀδελφῶν ἡμεῖς ἐκτίθετο ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὡς ἐστὶν ἡμεῖς ἀδελφῶν ἡμεῖς ἐκτίθετο ἡμεῖς ὡς πατρὸς τῶν ἀδελφῶν. Nam cum ipse Israel ex Sem genus ducens, Palaistinam occupaturus esset quam olim incoluerant qui ex Chanaan descendant; in maledictionis formam prophetiam effert: prædicens quidem futura, deterrens autem posteros ne peccent in parentes. Similia

Perer. in Genes. 1. 14. c. 14.

Theod. in Genes. 14.

Chrysoct. in Genes. 14.

Chrysoct. in Genes. 14. c. 1.

Theodoro in Genes. quæst. 57.

Chrysoct. in Genes. 14. c. 1.

habet

habet & Diodorus Tarsensis in hujus loci explicatione: & Augustinus quaest. 17. in Genes. rem totam breviter ita expediens. *Queritur quare cum peccans Cham in patris offensa, non in seipso sed in filio suo Chanaan maledicitur? nisi Propphetatum est terram Chanaan ejusdem Chanaanis inde & debellatis, accepuros fuisse filios Israel. Qui venirent de semine Sem.*

Quò vero subjungit Scaliger, in Sermone Hebraeo avos vocare nepotes suos בני הקטנים filios minores: prolato aliquo Scripturae testimonio probare hoc potius ille debuerat, quam id quod huc omnino non facit; à filiis familias filios filiorum fratres vocari. In sacris literis certe, ejusdem parentis immediatos filios ad seniores fratrum ætatem respectu habito filios minores appellari, vel ex loco illo Genes. 27. 15. constat: ubi Rebecca dicitur accepisse vestes Esau filii sui majoris, usque induisse Jacob filium suum minorem. Licet illi, qui ex præjudicata opinione Chamus ætate medium filiorum Noë fuisse existimaverunt, relicta propria & simplici vocis intelligentia, quæ filius illius minor sive נאריע (ut Græci interpretes reddiderunt) fuisse is significabatur, vel ob corporis & Staturam parvam, vel ob animi ruditatem, quasi in quadam intellectu infantia constitutum, (ut loquitur, Ambrosius:) vel ob fortunæ etiã sui conditionem הַפְּטוּר הַמְּכֻרָבִים abominabilem & contemptibilem, quemadmodum ex versu 2. prophetiæ Obadiæ R. Salomo Iarchi id explicandum censuit. *נאריעו ד' שטאן ע"א קור, ז' נאריעו ד' שטאן. אַרַבְּיָהּ פּוֹרְטֵס עִמָּוִלָּהּ ו' אַרַבְּיָהּ עִמָּוִלָּהּ ד' אַרַבְּיָהּ ד' אַרַבְּיָהּ. Cum juniorem filium appellat, non tempus ætatis describit, sed morum dispositionem novis rebus studentem: inquit Philo, in libro de resipiscentiã Noë, & Chrysostom, serm. 29. in Genes. Chamus Japheto majorem natu fuisse existimans, cur Chamus tamen junioris [Genes. IX. 24.] & Japhetus senioris [Genes. X. 21.] appellationem adeptus fuerit, tropologicam hanc similiter reddit rationem. *ὡς περὶ τοῦ σαρκενῆ ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀρῶντος τῆς ἀρετῆς τῆς πνευματικῆς, οὗτος ὁ Ἰάφεθ, ὁ παρὰ τὴν ἀρετὴν τῆς φύσεως, πρὸς πνευματικὴν ἀρετὴν τῆς χάριτος ἐστὶν ἡμιμαθὴς. Sicque Cham, id quod natura habuit, nequitia voluntatis amisit; ita Japhet quod natura non habuit, saniores ob mentem accepit.**

Ut à Chamò igitur ad Japhetum jam transeamus, & hujus cum Semo de principatu ortus contentionem expendamus: eam Semo deberi dignitatem confirmat Salianus, non ea solum conjectura, quod primo semper loco nominatur, & quod Noë in benedicendis filiis, Semum Japheto prætulit; sed ea potius ratione, quod Scriptura Semum vocat fratrem Japheti majorem (Genes. X. 21) Sed conjecturarum illatum ducarum infirmitatem satis aperuit Pererius, licet & ipse non minus quàm ille acer primo genituræ Semi patronus: alias causas afferti posse docens, Quare Semus & primo loco nominatus & à patre ante Japhetum benedictus fuerit, præter illam unam ab ætatis ratione desumptam. De imbecillitate argu-

menti ab ordine recensionis fratrum ducti, verba illius supra produximus: quam & ipsi postea, (Deo volente) in loci consimilis Genes. XI. 21. tractatione, pluribus sumus patefacturi. Varias autem causas ob quas Noë Semo benedixisse dici posset ante Japhetum, problematice hunc in modum proposuit Pererius, *Cur prius benedixit Sem quam Japhet? An quod sanctimonia & prudentia morumque gravitate præstaret; & idcirco patri Deo que carissimus esset? An quod ipse vehementius objurgasset Cham, autorque fuisset Japheto id erga patrem faciendû quod factum ab illis esse legimus? An potius propter excellentiam posteritatis ejus in qua futuri erant Patriarcha, Reges, Propheta, & quod super omnia est, Messias ipse? Adde in benedictione Semi fundatam fuisse benedictionem Japheti; nec nisi illa prius proposita, hanc omnino intelligi potuisse. Dilatet (vel potius alliciat) Deus Japhet; & habitet in tabernaculis Sem. (Genes. IX. 27.)*

De textu igitur illo, Genes. X. 21. tota est controversia Sem quoque nati sunt, patri omnium filiorum Heber, fratri Japheth majori. Sed utrum Sem an Japheth fuerit natu major inter filios Noë, non hinc posse determinari agnoscit Torniellus, propter Hebraici textus ambiguitatem; in quo legitur יפת הגרר אהי. Cum enim casibus Hebræi careant; illud הגרר vel dativi casus esse poterit & referri ad Sem, vel genitivi & referri ad Japheth. Et ut uno modo reddidit editio vulgata Latina; fratre Japheth majore: ita altero, editio vulgata Græca; ἀδελφὸν Ἰάφεθ ἡμῶν, fratri Japheth majoris. Licet enim Augustinus, libro 16. de Civitate Dei, cap. 3. majore in Latino suo codice hic vel legerit, vel legendum esse putaverit: in Græco tamen, eodem quo hodie modo, ἡμῶν, lectum fuisse, ex eo quod postremum ex Chrysostomo citavimus testimonio manifestum est.

Salomoni Gesnero, in Genes. cap. 10. quaest. 8. textus Hebraus id potius innuere videtur, Semum esse fratrem Japheti grandiorem: quia ἡ prefixum voci גרר non Genitivum, sed nominativum casum innuit, quum, si ad Semum hoc loco referatur, non nominativum, sed dativi casus esse oporteat: & articulum ה omnium casuum nominibus promiscuè præfigi solet constet; & genitivi speciatim, in loco huic simili à nobis producto ex Genes. XXVII. 15 ubi Rebecca accepisse dicitur גרר את בני הגרר vestimenta Esau filii sui majoris. Eandem sententiam hac ratione persuadere conatur Pererius, & Omnino, qua hic narrat Moses de Sem, ad commendandam ejus excellentiam dignitatis pertinent, ut quod ipse pater fuerit omnium filiorum Heber, id est, populi Hebrai, & tot sanctorumque virorum qui in eo populo claruerunt. Ergo quod subdit, ipsum fuisse fratrem Japheth majorem, ad ejusdem spectat commendationem. Quorsum enim hoc loco Moses dignitatem Sem significans, dixisset illum fuisse fratrem Japhet majoris ipso?

Sed

Catena Gr. in Genes. sup. 9.

Jo. Behm. Chr. lib. 1. tit. cap. 6. de Noë & Arca, c. 37.

Salian. ad Mos. Mundi 1559. parag. 1.

Perer. in Gen. lib. 14. sect. 185.

Torniel. an. Mundi 1659.

Perer. in Gen. lib. 15. sect. 134.

Sed hanc rationem *probabilem* tantum esse, factetur ipse Pererius: & quidquid in ea probabilitatis est ex eo totum dependet, quod nondum nobis liquet, quæ de Semo hic narrantur, encomiastico, & non mere historico modo à Mose fuisse proposita; aut si commendationis aliquid hic ille spectaverit, Semi potius dignitatem à populi Hebræi præstantia, an populi sui Hebræi dignitatem à patris Semi præstantiâ æstimandam, illum voluisse, ex quorum neutro erit consequens, in altero membro, quod ætatis Semi & Japheti collationem continet, aliud fuisse spectatum, quam simpliciter historica veritatis enarrationem. Nam quod, velut à Pererio prætermisum, Harvilleus hic addendum censuit; secundum hoc membrum, non minus quam prius illud, esse (ut ille loquitur) *declarativum seu confirmativum qualitatum Sem*: nihil omnino rem promovet. Utrumque enim membrum declarationem, non *qualitatum* quidem, sed *relationum* Semi complectitur: paternæ, ubi dicitur fuisse *pater omnium filiorum Eberis*; fraternæ deinde, quum dicitur fuisse *frater Japhethi non major* (quod ille hoc argumento confectum frustra putabat) sed natu *maximi*, ut Tremellius & Junius sunt interpretati: hæc etiam interpretationis suæ ratione & explicatione additâ.

Hæc, rationem accentuum, fidemque historia sequuti, sic exposuimus. Nam quum Noach quingentesimo demum ætatis anno gignere cepit, [cap. V. 32.] sexcentesimo sit diluvium expertus, [cap. VII. 6.] sexcentesimo secundo, id est altero post diluvium anno Schem Arpacschadum agens centesimum annum genuerit [cap. XI. 10.] omnino hunc constat non fuisse natu maximum. Cham autem diserte minimus natu fuisse dicitur. [cap. IX. 24.] Necessario itaque de Japhetho locum hunc sic oportuit accipere: ut natus 500. annos Japhethum, natus 502. annos Schemum, natus eo plures annos Chamum genuerit. Cur autem hic frater Japhethi appelletur excluso Cham, id ex illa Noachi historia cognoscendum est, quæ habetur supra. [cap. IX. 23.] & sequi. Hæc illi.

Huic argumento, à Nicolao Lyrano & Alphonso Tostato ad probandam Japheti primogenituram ex Hebræorum scriiniis producto, Pererius probabiliter responderi posse judicat: *vel Noë non cepisse generare quingentesimo ætatis sua anno præcisè, sed quingentesimo secundo, eoque ipso anno generatum esse Sem, ob idque biennio post diluvium eum fuisse centum annorum, vel Sem secundo anno post diluvium cum generavit Arpaxad, non fuisse centum annorum præcisè, sed fuisse centum & duorum annorum. Cum divinæ scripturæ mos sit, parvis & minutis numeris tacitis ac prætermisissis, maximum & integrum numerum duntaxat commemorare. Addit Cornelius à lapide in Genes. cap. XI. 10. quæ hic numerus minutus exprimitur, scilicet quod biennio post diluvium, Sem fuerit centum annorum, qui non exprimitur. cap. 5. 12. hinc Moysen hic potius, quam capite V. præcisè videri consignare annos Sem. Itaque de altero loco, Genes. V. respondet, Salianus,*

anno quingentesimo Noë nullum ipsi filium natum esse, sed velle tantum Moysen docere hoc: ce tres filios natos esse post annum quingentesimum patris, & non ante. Cui locutioni, (inquit) quæ non paucos induxit in fraudem, Cajetanus offert aliam longe simillimam ex Gen. XI. 26. ubi de Thare dicitur, eum vixisse 70. annis & genuisse Abram, Nachor, & Aram, qui tamen divisim valde annis geniti sunt. ubi tamen explicationem istam negativam, quod Thare non ante 70. annos, incepit generare, ista, ita ipse Salianus accipit, ut anno illo 70. expleto, aliquem illorum trium nasci oportuisse agnoscat. Alioqui, inquit, falsum esset, Thare genuisse Abram, & Nachor, & Aram cum vixisset 70. annis si neque de omnibus neque de ullo eorum id verum esset. Qui id ipsum proculdubio de altera illa locutione longe simillima. Genes. V. 32. fuisset pronuntiaturus, si de Semi primogeniturâ præjudicium mentem illius non occupasset.

Sed condonato illi hoc errore, accipiamus quod ipse ultro dat, & ex Scripturâ Genes. XI. 10. perspicue confirmari agnoscat; natum fuisse Semum anno Noë 502. exacto, & annis 98. ante finitum diluvium. Hoc enim ad firmandam veritatem Chronologicam quam in hoc capite defendendam suscepimus, abunde sufficit; & ad eorum errorem refellendum, qui integro biennio annorum mundi setiem mulerunt: quem ipsum jam dudum animadvertum, & hoc eodem argumento refutatum à quinto Julio Hilarione videmus; in libello de Mundi duratione ita hæc de re dicente: *Quia anni Sem. XCVIII. in consummatione Diluvij completi sunt; duo scilicet anni ad rationem summa, quam post Diluvium designavimus necessarij sunt. Ipse enim Sem biennio post Diluvium fuit annorum centum, & sic genuit Arpaxat: quos annos duos descriptores hujus rationis in numerum annorum non posuerunt, quomodo eos minime præviderunt.*

CAP. V.

De multiplicatione generis humani post diluvium, & Gentium dispersione ad argumenta ab historia petita, quibus Iohannes Morinus Hebræicæ Chronologicæ veritatem infirmare conatus est.

Sed in biennio post diluvium nimis diu hæsimus. De temporibus illud infecutus, utque ad 70. annum Tharæ, jam dispiciendum est, quorum (cum illo conjuncto) summam ex Græcis codicibus, in lib. 16. de Civitate Dei. cap. 10. ita Augustinus colligit. *Fiunt anni à diluvio usque ad Abraham. 1072. secundum Vulgatam editionem, hoc est Interpretum. LXX. de Hebræis deinde subjiciens. In Hebræis autem codicibus longe pauciores annos perhibent inveniri: de quibus rationem aut nullam, aut difficillimam reddunt. In his enim à diluvij exitu ad finem anni 70. Tharæ, quo Abrahami ortum ille retulit. 292. tantum numerantur anni; ex quibus solum 101. à finito diluvio ad nativita-*

^a Perer. ut supra scilicet. 138.

^b Salian. ann. Mundi 1559 num. 3.

^c Il. an. Mundi 1779 num. 4.

^d Il. an. Mundi 1779 num. 4.

tem Phalegi (quo confusionem linguarum & dispersionem gentium esse referendam idem censuit, de currisse statuuntur, atque in his anni Cainanis quos ille in summa sua exposuerat, omnino pratermittuntur. Ut autem tam brevi annorum spatio, tanta ex tribus Noachi filiis oriri posset hominum multitudo, quæ coloniis quaqua versus per orbem deducendis sufficeret, atque ut ex Patriarcharum serie Cainan ille expungeretur, qui non in Vulgata tantum Moyfis editione sed etiam in Evangelio [Luc. III. 36.] locum obtinuerat, res Augustino expeditu difficillima videbatur.

Confusionem vero linguarum, & cum ea conjunctam migrationem gentium, in ortum Phalegi incidisse, ex verbis illis scripturæ, Genes. 10. 25. & 1. Paralipomen. I. 19. colligunt. *Natiq; sunt Heber filij duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra; & nomen fratris ejus Jectan, vel Jektan, de quibus Augustinus, in libri citati capite II. Inieligendum est ipsum Heber propterea tale nomen imposuisse filio suo, ut vocaretur Phalech, quod interpretatur diviso; quia tunc ei natus est, quando per linguas terra divisa est.* Quanquam alij post nativitatem Phalegi divisionem hanc factam fuisse malunt: tum quod scriptura non in ortu sed in diebus ejus divisam terram fuisse dicat; tum quod inter coloniarum duces, filij XIII. Jektanis, fratris Phalegi, recensentur. [Genes. X. 26.] Cum autem, juxta veritatem Hebraicam, 34. tantum annorum fuerit Heberus, quum natus ei fuit Phalegus: etiam si 17. tantum annorum illam fuisse concederemus quem natus est ipsi Jektan, & totidem Jektanem quum susceptus ab eo fuisset filiorum illorum XIII. natu maximus; reliquos XII. tempore nativitatis patris sui Phalegi in lucem nondum fuisse editos, necessario, consequetur. Quod si eo tempore natus fuisset ipse Phalegus, quo conspirantes turbae Turris Babylonice insanam structuram primum moliti ceperunt ne dispererentur in superficiem totius terre. [Gen. 11. 4.] Stultissimo huic conatui (nominis huiusmodi impositione) opportune Heberus occurrere potuisset; recens nati pueruli diebus gentium dispersionem, quam illi frustra impedire conabantur eventuram prædicendo. Nam & à futuro eventu nomina interdum imponi fuisse solita; ex Genes. V. 29. & Hof. I. 6. apparet: & Heberum vaticinio quodam filio suo Phaleg nomen hoc imposuisse, Chryostomus sermone 30. in Genesim, Hieronymus libro questionum Hebraicarum in Genesim, R. Jofe, in Seder olam Rabba. cap. 1. R. Salomon Jarchi in Genes. X. & alij affirmant.

Verum hæc licet satis verisimilia, certitudinis tamen non sunt tantæ, ut à simpliciore & magis recepta Josephi atque Augustini sententia cogant nos recedere. Neque enim Mofe (quod primo hic loco considerandum venit) in decimo hoc Geneseos capitulo fuit propositum, omnes omnium coloniarum, quæ ante ipsius tempora fuerunt, ductores memoriæ tradere, sed earum tantum quæ Abrahami ortum præcesserunt. Aliarum enim quæ postea accesserunt, ut Israelitarum, Madianitarum, Ammonitarum, Moabitaram, Idumeorum, Amalekitarum, origines, suo postea loco commemoratas fuisse videmus. Et ipsarum illarum antiquiorum coloniarum deductio (quod secundo loco est perpendendum) quo tempore in lucem editus est Phalegus, cæpta tantummodo fuit, non autem ad exitum perducta. Terra enim per centum totos annos inculta indeque partim putrescentibus graminiibus palustris effecta, partim etiam senticetis & dumetis obsita tam colonos quousque vellent, cito currere non sinebat: ut proinde viciniora primum loca occupare, procedentemque tempore & crescente populi multitudine ulterius progredi, atque in remotioribus regionibus longo post tempore sedes figere cogerentur. Quo fortasse respiciens Moses in diebus potius quam in ipso ortu Phalegi, divitas fuisse terras dicere maluit.

Adde quod non omnes Noachi posteris Turris, & urbis Babylonice structuram sunt aggressi, sed ij quos filios hominum² Moles nominat; cujusmodi & idem paulo ante^b filijs Dei opposuerat, & quorum consensum iniquitatis, c author libri Sapientie hic inculcat. Isti enim à cæteris, (numero quidem paucioribus, sed quorum posteros multitudine auctos, in varias sedes urgente necessitate dispergendos, nescire non poterant,) segregati, ut potentiores & alijs magis formidabiles sese redderent, unctis viribus intra unius manitissimæ civitatis cepta continere se, quam diu poterant conabantur. Etsi vero structura illius per confusionem linguarum facta interruptio, Gentium dispersioni primum deditur initium; Moses tamen Coloniarum deductionem (capite X.) ante linguarum illam confusionem (capite XI.) enarrans, non ab iis tantum qui Turris Babylonice ædificationi interfuerant, sed & universim ab omnibus Noachi filiis ante ortum Abrahami deductas colonias traditas à se fuisse significare voluit; quod & in Catalogi totius generalis illo epilogo declaravit aperitissime. *Hæc familia filiorum Noa juxta populos & nationes suas. Ab his divisa sunt gentes in terra post diluvium.* Quo minus mirum videri cuiquam debeat, post natum Phalegum, XIII. ipsius ex fratre Jektane nepotes inter harum coloniarum duces recenseri.

Ut numerum posterorum Noachi, qui circa tempus nati Phalegi existere potuerit, conjecturâ aliquâ Johannes Temporarius assequeretur; in 2 Demonstrationum suarum Chronologicarum libro tres Noachi filios, similiterque posterorum eorundem unumquemque 20 ætatis annos assecutum, singulis annis gemellos ex conjugibus suis suscepisse censet: indeque per Progressionem arithmeticam anno post diluvium 102. mares simul & feminas 1554420. ex illa stirpe prognatos fuisse colligit. Nos dimidiâ illius summa parte demptâ, quod illa de natis unoquoque anno gemellis aliquanto durior videatur esse hypothesis; 388605. marium, totidemque fœminarum, numerum assumimus: ex quo tantam Babylonice turris extructoris deduci posse arbitramur, quæ primarum colo-

^a Gen. 10. 5.
^b Gen. 6. 2.

^c Sapient. 19. 5.

Gen. 10. 32.

niarum

niarum deductioni (de propagatione enim res est alia) pro ratione temporis esset suffectura. Nam si statim cum pubertate) quam ab exacto 14. ætatis anno ordiebantur Romani) novos illos Orbis instauratores (viribus ad hoc petagendum à Deo suppeditatis,) liberis operam dedisse, geminosque sæpius & quandoque tergeminos suscepisse, libéret admittere; de numero hominum, anno post finitum diluuium. 102. in colonias deducendorum non est quod magnopere futuri eslemus solliciti, præsertim si consideraverimus, Noacho & tribus filiis eius bis à Deo prolatam fuisse benedictionem illam: *4 Crescite & multiplicamini & replete terram.* ad certitudinem promissæ fecunditatis fidem faciendam (ut notat hic Pererius) & ut nullo modo dubitarent fore, ut tanta illorum paucitas in amplissimam posteritatis multitudinem brevissimo tempore multiplicanda esset.

Ex tanta tamen in tam brevi tempore posteritatis ipsorum multiplicatione Hebraici calculi fidem Johannes Morinus ita elevare nititur. *Est admodum mirabile, quomodo tam potentes reges, adeoque multi, regnaverint vivente Abrahamo; cum ad Abrahæ nativitatem à diluivio, quo Noe solus cum tribus filiis superstes fuit, anni trecenti juxta Iudaos non effluerint: tum ad Indos usque ex omnium calculo imperabat Ninus Assyriorum rex potentissimus: Ægyptum tenebat rex magnus, apud quem aliquandiu vixit Abraham tribus mensibus, ut scribit Seder Olam. Reges alij plurimi quorum mentio fit in sacris litteris Abrahæ coætanei erant; ut novem illi de quibus Genes. XIV. quorum uni, scilicet Chodorlahomor, quinque reges annis duodecim servierant, annoque decimo quarto redivtegratum est bellum, quo Loth captus est, & ab Abrahamo servatus. Ecco Abrahamo juvene quam multi Reges, quam multa bella, quam varie & à se invicem dissita nationes, Trecentorum tamen annorum spatio (juxta Judaicum calculum) hæc omnia ex quatuor hominibus pullularunt. Quantum inde multiplicationis Israelitarum in Ægypto ex 75. animabus ducentorum & aliquot annorum spatio factæ miraculum elevatur? Im si tantum non fuisset Israelitarum incrementum, sterilitatis à Deo damnati tum temporis credi potuissent.*

Verum non satis hic æqua inter incrementum Israelitarum & primorum, edito in lucem Phalego, novi Orbis colonorum instituta ab eo est comparatio. Cum enim multo diutius quam Israelitæ, patres illi primi vixerint; æqualem ab his & ab illis liberorum numerum expectari, haudquaquam rationi consentaneum est. Et verum quidem illud est, *6 filios Israelis sanctificavisse, progenuisse, atque adauktos & corroboratos fuisse quam plurimum; adeo ut terra Ægypti impleteretur ipsis, & juxta Dei promissionem; efficerentur ibi gens magna: sed hoc pro miraculo nusquam in scripturis habetur traditum. Ut enim à viris 75. vel 70. vel etiam paucioribus, intra 215. annorum spatium, ultra ^k sexcenta virorum millia (præter feminas & parvulos) propagarentur; nihil ab ordinariis naturæ viribus alienum requirebatur, quum non*

minus fortasse mirandum fuerit, ab uno Amaleko, Esavi ex filio Eliphazo nepote, [Gen. XXXVI. 12.] gentem adeo numerosam processisse; ut tantæ Israelitarum multitudini ipso post egressum eorum ex Ægypto mense altero, opponere se auderet, & prælium cum ipsis conferere [Exod. VII. 8.] Ut autem minore quam dimidio annorum illorum 215. spatio, à tribus solummodo Noachi filiis tanta hominum exoriretur multitudo, quæ Babylonicæ Turris extinctione relicta, tempore nati Phalegi dispersa in superficiem totius terræ, divisioni illius primariæ daret exordium, peculiaris aliquis repetitæ illius benedictionis, de qua est dictum, fructus requirebatur. Ut non sine causa monuerit hic D. Petavius, *1 singulari Dei providentiâ factum, ut ad incrementum sobolis humane, ad orbis vastitatem instaurandam, præcipua quadam in illis fecunditas inesset, qua justam aliquam ætatem anteverteret; ut vel à pueris ipsis, quod nonnulli suspicantur, probabile esset generandi vim illis & usum potuisse suppetere.*

A nativitate vero Phalegi usque ad Abrahami adventum in Chanaanis, quando novem illi Reges (quorum Morinus meminit) vixerunt, juxta nostras rationes ex Scriptura Hebraica deductos, non minus quam 324. anni decurrerunt: quæ temporis diuturnitas tanta fuit, ut intra eam ex tot hominum myriadibus qui ubi & turri Babylonicæ extrudæ operam dederunt (ut de cæteris nihil dicam) eam procreari potuisse multitudinem quæ amplissimis regnis complendis possint sufficere, nemo qui legitime aliquid usum habuerit dubitare poterit. Nam ex novem illis Genesios XIV. commemoratis regibus, quinque non regionum sed urbium fuerunt reguli, & quatuor reliquorum tantæ non fuerunt copię, ut Abrahamum cum 318. servis suis eos persequenter, à præda ablata recuperanda potuerint cohibere. Quam magnus fuerit rex ille Ægypti, apud quem aliquandiu vixit Abraham, Scriptura non indicat, ejusdem autem Abrahami tempore vel antea, ad Indos usque ex omnium calculo imperavisse Ninum Assyriorum regem potentissimum nimis audax est assertio; quum præter alios patrem historię Herodotum omnium quos habemus exoticorum, rerum Assyriacarum tractatorem antiquissimum, ad longè posteriora tempora Nini imperium retulisse constet. De quo videndi annales nostri ad annum Mundi 2757. Thomas Lydiatus in Defensione sua adversus Scaligerum, lib. 1. & Nicolaus Abramus in Phari Veteris Testamenti libro. 6. qui est de regno Assyriorum.

Exagitata deinde ineptâ illâ Judæorum opinione, qui confusionem linguarum & primarum gentium dispersionem ad postremum vitæ Phalegi annum referunt, altero hoc argumento Hebraicæ Chronologiæ numeros suspectos reddere conatur. *Conciliare difficile est quæ ait sacra Scriptura de partu Sara in Senectute, cum illis numeris. Se parituram dissidebat Sara propter senectutem, dicens: postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? Num vere paritura sum anus? rursumque*

4 Gen. 9. 1. 7.
2 Perer in
Genes. 1. 14
num. 4.

1 Morin.
Exercit
Bibl. 7. c. 2.

2 Exod. 17.
12.

6 Gen. 46. 3

1 Exod. 12.
37. cum 38.
26. & Num
1. 46.

k Vid. infra
cap. 11.

1 Perer. 20.
2 Perer. 20.
3 Perer. 20.
4 Perer. 20.

Gen. 11. 13.
13.

habet

Gen. 21. 7.

ait: Quis auditurum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam seni? Cum hac dicebat Sara annos natus erat Abraham 99. Sara vero aliquot junior, toto videlicet decennio, ut ipsius Abrahami verba illa, (ne cum Morino ad Judaicas fabulas recurrere hic sit necesse) Genes. XVIII. 17. clare ostendunt. An nato centum annos nascetur proles? an etiam Sara nata nonaginta annos pariet? Sed pergit ulterius querere Morinus. Qua causatum admirationis, que stuporis, si nonagenaria mulier pareret? cum si numeros Judaicos sequamur, hoc esset omnibus mulieribus vulgare. Viderant oculis suis Abraham & Sara avos, proavos, abavos, atavos, tritavos, & tritavorum avos & abavos, annis ducentis, trecentis, quadringentis, filios generantes. Cum hac diceret, vivebant Pater, avus & proavus Abrahæ, atque etiam Sara abavus. Vegetum tempore adhuc erat Abrahæ tritavus Heber, utpote qui Isaaco genito, 139. annis supervixit. Vivebat Heber tritavi Abrahæ, pater Sala, avus Arphaxad, proavus Sem. Sala enim post natalem Isaaci 74. annis vixit, Arphaxad 48. Sem 110. Quid ipse totius orbis pater Noe? ad annum usque quinquagesimum octavum Abrahæ vitam protraxit. Nemini dubium esse potest quin idem de mulieribus dicendum sit. Qua ergo in Sarâ tanti causa stuporis, cum tot Avias, post ducentos vita annos, filios generare quotidie videret.

Atqui ut stuporis illius causa, & Moriniani illius effati veritas, nonagenariæ partum tum temporis omnibus mulieribus fuisse vulgarem, rectâ ratione patefieret, non cum proavis, abavis, atavis, tritavis, & tritavorum avis atque abavis, sed cum Abrahami & Saræ æqualibus, instituenda fuisset comparatio. Quum enim post Phalegi ortum dimidio quam ante breviores vitæ Patrum fuerint effectæ, mirum nemini videri debet, Abrahamum & Saram, licet non ipsum Phalegum, neque etiam pronepotem ejus Nachorem, jam vita functos, (viciosam enim Morini Chronologiam examinare hic non libet) Noachi tamen posteros Phalego natu majores, post trecentium annis annu filios generantes, oculis suis videre potuisse. Considerandum deinde & illud est, inter ipsos etiam qui eodem seculo nati sunt, eam vivacitatis esse disparitatem, ut alij aliis citius senescant, & qui plures ætatis annos numerant minus effecto sint corpore quam qui multo pauciores: Et ut Sara quidem nonagenaria appareret, illius quoque ætatis hominibus rarioris res exempli videri potuisset, etiam si aliud impedimentum nullum intervenisset; [Gen. XI. 30. XVIII. 11. cum Hebr. XI. 11.] sed miranda plane, ut ex eâ nonagenaria, matris centenariæ prolem susciperet, quam septuagenariæ ex eadem sexagenaria suscipere non poterat. Ut autem ipse Abrahamus, qui 175. annos vivendo exegit, juxta naturæ vires eo tempore ordinariæ, ex alia uxore, nisi maturior senectus & virium debilitas accessisset, procrearet filium; non magis mirum videri debet, quam ut ij qui nostro ævo moriuntur septuagenarij, liberos progignant quadragenarij.

I. Vsserij Chronolog. sacra.

Certe Abrahami nepos Jacobus, qui 147. annos vixit, quum annorum plurium quam 97. (imo & 110. ut in capite X. postea videbimus) Benjamin suscepit? pater autem Terachus, qui 205. vixit annos, quum 130. esset annorum, ipsum Abrahamum progenuit: quemadmodum suo loco declarabitur. Verum ut Dei potentia in dando, & patris Credentium fides in suscipiendo promisso semine magis eluceret; inter annum 86. quo Ismaelem & 100. quo Isaacum genuit, ut prius conjugis Saræ; ita jam ipsius quoque Abrahami Corpus ad generationem quasi mortuum evasisse, confirmat Apostolus, Rom. IV. 19. & Hebr. 11. quâ exporitur per Dei beneficium hoc demum sublatâ ita vegetum habuit corpus, ut post 37. deinde annos Sarâ mortuâ, sex filios ex Keturâ generaverit. [Genes. XXII. 2. XXV. 1. 2.]

In Primasij commentariis ad Rom. IV. 19. queritur quomodo Abraham postea de Cethura filios generaverit, qui de Sara non potuit. & respondetur. Idcirco de Sarâ non genuit, quia anus erat, & sterilis: de illa vero, qua in ætatis inventute postea erat, facile valuit procreare. In Sedulij ad eundem locum Collectaneis, eadem habetur responsio, sed addita & istâ aliâ: Quod de Cethurâ postea genuit Abraham filios; quia donum gignendi quod à Domino accepit, etiam post obitum Sarâ uxoris mansit.

Tertium argumentum, quo calculi Hebraici fidem imminui posse putat Morinus, est hujusmodi. Quomodo tam multi reges, tanta tamque seva bella gesserunt, Abrahamo juvene, cum adhuc non modo viveret, sed etiam robustus & vegetus esset Sem? vixit enim post Abrahæ natalem ducentis & aliquot annis. Nullâne filij, nepotes, pronepotes, venerandi senis rationem dacebant? Nullâne Noachi? Num regibus cesserant Noe, Sem, Arphaxad, ceterique majores, jus imperij Babyloniorum, & Egyptiorum, Sicyoniorum, aliorumque populorum; cum etate, viribus & animo, maxime vigerent? Num sicis oculis filios suos barbare sese trucidantes conspicebant? Nullane patriæ potestate aut intercessione sua pacem conciliare satagebant? Esau boni patris pessimus filius, extrema fratri militans, in ipso iracundiæ fervore patrem lecto decumbentem reverebatur, Venient? (inquit,) dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. Credibile non est Noachi tot posteros hominem ita penitus exuisse, ut parentes suos atate vigentes, filiosque alios generantes nulla loco habuerint.

Hæc incommoda sane difficillime cum rectâ ratione in gratiam redire posse, Morinus sibi persuadet: quæ tamen levissimis hypothesebus, & frigidissimis conjecturis nituntur omnia. A Noacho enim, Semo, Arphaxado, eos, qui contra ipsorum voluntatem secessione à piis factâ, & conjuratione contra Deum inita, urbis & turris Babylonicæ extructioni incumbentes, à Deo in superficiem totius terræ sunt dispersi, cessionis jus aliquod expectaturos quis nisi Morinus crediderit? quis aliud jus à ductoribus coloniarum & urbium conditoribus, quam populorum quibus præfuerunt consensum, quæstum fuisse existimaverit? Nam jure belli finibus imperij sui

Gen. 27. 41.

d propogandis

propagandis toto hoc tempore studuisse Nimrodum tantum & Cedarlaomerum regem Elami invenimus: quicquid de tantis tamque *sevis bellis*, Abrahamo juvene gestis, Morinus nobis hic occinat. Nam quæ de patrum in filios affectu & filiorum erga patres reverentiâ ille rhetoricatur, nugatoria plane sunt atque ridicula. Quasi vero bellatoribus illis patres defuissent, si Græcum magis quam Hebraicum libeat nobis sequi calculum: & quasi Esavi (de morte fratris ob patris reverentiâ,) consilium plus adversus bella illa faceret, quam pro illis fratricidium à Caino & Absolamo, (nihil obstante patribus honore debito, (reipsâ perpetratum. A proximis quoque parentibus ad remotiores illos, Noachum, Semum, Arphaxadum ascendenti, considerandum primum illi fuerat posteriorum eos bellis, per tot orbis provincias longe lateque disperforum, præsentibus non adfuisse; ut vel pro deponendis inimicitiis intercedere, vel filios suos sese trucidantes sive sicis sive madidis oculis possent conspiciere: deinde & absentiam & distantiam istam, ex posteriorum pectoribus, tum erga majores tum erga æquales, quantumvis cognatione propinquissimos, *et p. 110* illam & naturalem consanguinitatis affectum plurimum imminuisse & debilitavisse. Cujus Posterioris in Josepho, mercatoribus Midianitis & Ismaelitibus ab invidis fratribus vendito, exemplum habemus evidentissimum. Cum enim Abrahamus ex Hagara Ismaelem, ex Sarâ Isaacum, & ex Keturâ Midianem sustulerit; Josephum, ut Isaacum ex filio Jacobo nepotem ita Ismaeli & Midiani ex fratre Isaacum pronepotem esse oportuit. Et tamen necessitudinis adeo propinque, tam exigua (inter cognatos habitatione diffitos) habita eo tempore est ratio; ut Josephum à Midianitis & Ismaelitibus, perinde ac è nostris aliquem à Turcis, ut mancipium coemptum esse videamus.

Sequitur difficultas longe gravior, & vindice dignus nodus, de insitione Cainanis inter Arphaxadum & Salam: ubi *S. Lucas*, (uti *Morinus* objectat,) LXX. Interpretes amplectitur, *Hebrais codicibus præferens; si modo Hebraei codices aliter tunc constanter legebant quàm Græci*. Sed quia operosiorum quæstio hæc requirit disquisitionem, proprium illi caput dicere statuimus.

CAP. VI.

De Cainano Arphaxadi filio, in Vulgatâ editione Græcâ memorato, & Commentitiis illius annis in sacram Chronologiam non admittendis.

PRæter Cainanem illum, *Enoshi* filium inter Veteris Mundi Patriarchas celebrem; (*Genes. V. 9.*) duo ejusdem nominis alii post Diluvium in editione Græcâ adjecti leguntur, quos Moses omnino non agnoscit: *Semi* dictus filius unius; (*Genes. X. 22.*) *Arphaxadi* vero alter, (*Genes. XI. 12.*) in Christi genealogia

Lucæ III. 36. pariter commemoratus. Quæ apparet inter Lucam & Mosem dissonantia perplexam illam quæstionem excitavit, cui solvendæ imparem se fuisse Beda profiteretur; in præfatione commentationum suorum in Acta Apostolorum, difficultatis rationem sic exponens *Lucas testimonii Græci utitur potius quam Hebrais*. Ex quo accidit quod maxime miror, & propter ingenii tarditatem vehementissimo stupore percussus nescio perscrutari, quâ ratione cum in Hebraica veritate à diluvio usque ad Abraham decem tantum generationes inveniantur, ipse Lucas, qui Spiritu sancto calamus regente nullatenus falsum scribere potuit, undecim generationes juxta LXX. Interpretes adjecto Cainam, in Evangelio ponere maluit: & in extractione Evangelii secundum Lucam. Scito ergo beatum Lucam generationem (Cainam) de LXX. Interpretum editione sumpsisse; ubi scriptum est, quod Arphaxad centum triginta quinque annorum genuerit Cainam, & Cainam cum centum triginta fuerat annorum genuerit Sela. Sed quid horum sit verum, aut utrumque verum esse possit, Deus noverit.

Quæ tanti viri modestia inconsideratam Antonii Contii temeritatem satis redarguit: qui hinc occasione arcepta, in Notis ad 2. caput Chronologia Nicephori. CP. contra Hebraicæ veritatis defensores ita debacchatur. *Cum computationi LXX. Interpretum suffragetur divini Lucæ Evangelista genealogia à Christo ad Adamum replicata; nefas duxit tam Græcâ quam Latina Ecclesia Hebraicam sequi numerationem, ac non potius eam amplecti quæ ex Evangelio auctoritatem accipit. Eant nunc novi Pseudo Christiani & Hebraisantes molestissimi, qui Judaica obstinatione & nuda literarum atque apicum auctoritate freti, adversus divinam LXX. Interpretum translationem, & cum translatione conjunctam prophetiam, & Hebraicorum mendorum emendationem, quotidie blasphemant.*

Latine vero Ecclesiæ usum in Notis ad præcedens Nicephori capitulum, ita ille confirmaverat. *Ecclesiæ Occidentales Chronologiam ex vetere LXX. Interpretum editione moribus retinuerunt: ut restantur, Beda, Isidorus, auctor Fasciculi temporum, Hugo & alii passim auctores. Sed & argumentum hujus rei evidentissimum præbent tabule quæ quotannis in Ecclesiis cathedralibus Francia cum cereo Paschali publice proponuntur. Neque interim animadvertit, & Bedam in Martyrologio (nam extra illud, ubi de temporum ratione ex professo agit, Hebraicam illum veritatem secutum esse constat) Isidorum & minorum illos gentium ab eo nominatos auctores, ipsasque illas ab eo productas Tabulas Ecclesiasticas, ejusmodi ex LXX. editione petitam Chronographiam retinuisse, quæ Cainanem tamen (in quo tantopere Contius sese jactat) ejusque annos prorsus è medio sustulerit. Talem enim, (ab Eusebio acceptam,) numerandi annos Mundi rationem, non Martyrologia solum, Romanum, Usuardi, Rabani, Adonis & aliorum (ad diem 25. Decembris) usurparunt; Sed Latini etiam Chronologi &*

Historici,

*a Genes. 8.
62. Sam. 13.
28. 29.*

*c Genes. 37.
28.*

*4 Morin.
Exercit.
Biblic. lib. 7.
c. 1.*

Historici, Hieronymus in Chronico, Orosius, (lib. 1. cap. 1.) Idacius, Victorius in Paschali computo, Prosper, Victor Tunnunensis, Marcellinus Comes, Cassiodorus, Isidorus, Gregorius Turonensis, (lib. 1. histor. Francorum cap. 7.) author appendicis ad Aimoin historiam adjectæ (lib. 4. cap. 54.) Nennius in histor. Britonum: quibus & ille addatur qui de Mirabilibus sacre Scripturæ scripsit, (lib. 2. cap. 4. in 3. tomo operum Augustini) & quot quot alii vel à diluvio ad Abrahamum, annos 942. vel ab Adamo ad Christum annos 5199. numeraverunt. Ita enim Hermannus Contractus in Chronico suo, Dominum nostrum natum scribit, *transactis initio Mundi secundum Hebraicam veritatem annis 3952. secundum LXX. Interpretes vero 5199. & 250. post eum annis, Bartholomæus Cottomius Norwicensis monachus, in Angliæ historia. Ab origine mundi, inquit, usque ad annos gratiæ, 5199. quicquid alii dicant; quorum redarguitur contradictio & varietas.*

Unde, quum hi qui in aliis LXX. Interpretum supputationem sunt secuti, in annorum Cainanis adjectione illos dereliquerint; eos satis mirari non possumus, qui in aliis textus Hebraici calculum amplexati, in Cainanis foliis annis sequendos sibi LXX. censuerunt. Itaque argumenta, quibus ad id faciendum sunt induciti, jam exponenda veniunt: quorum primum, & omnibus commune, est ejusmodi. Si generatio Cainanis inter Arphaxadum & Salam sit interponenda: annorum illorum numerus, quibus ante genitum Salam vixit Cainan, ad Hebraicam Chronologiam necessario est adji-ciendus Sed generatio Cainanis inter Arphaxadum & Salam est interponenda. Ergo annorum illorum numerus, quibus ante genitum Salam vixit Cainan, ad Hebraicam Chronologiam necessario est adji-ciendus.

Propositionem vero illam hypotheticam docti quidam negant; & admissâ Cainanis interpositione, numerum tamen annorum Hebraicæ Chronologiæ idcirco necessario esse augendum minime concedunt. Ut enim in Christi genealogia, Matthæi capite I. 8. Joram dicitur genuisse Oziam; quamvis proximè Ochoziam ille genuerit, Oziam proavum: ita & dici potuisse, ab Arphaxado genitum fuisse Salam, (Genes. XI. 12. ut ab avo nepotem; intercedente, proximo Arphaxadi filio Cainane, (Luc. III. 36.) *Quod si vere Arphaxad, ait Genebrardus, genuit Cainan, deinde Cainan Selam: genuit Cainan anno 18. & Cainan Selam anno 17. Qua ratione Sela natus est ipsi Arphaxad, cum Arphaxad ageret 35. ann. sicut in textu habetur Hebraico. Ubi si quis cum doctissimo, Spanhemio nobis objiciat, non agi hic meum à duobus, sed unum, sed non oportet, non de possibili-bus, sed de gestis: meminisse illum oportebit, non opponentium partes nunc à nobis suscipi, (quibus à posse ad esse argumentari non est licitum) sed respondentium, & quidem ad conditionatam propositionem respondentium: cuius negandæ sufficiens redditur ratio, quum fieri posse ostenditur ut illud non contingat, quod*

hypothesi suâ admisa, disputator necessario inde consequi affirmaverat. Atque ita negatæ propositionis probabili (& à Fr. Gomaro, in libelli de Genealogia Christi cap. 2. probatâ) ratione reddita; Assumptionis refutationem à Petro Possino hinc verbis propositam, subjicere pergimus.

Magnis viris assentior, Abulensi, Eugubino, Cajetano, Cornelio Jansenio Episcopo Gandaveni, Sixto Senensi, Genebrardo, Benedicte Pererio, Cornelio à Lapide, Dionysio Petavio, aliisque antiquioribus & recentioribus multis: Nullum unquam fuisse inter homines Cainanum qui Arphaxad quidem filius, Sala vero pater existerit. Id in velle argumento consicere mihi videor affirmatione disertâ Mosis, genitum ab Arphaxado Salam narrantis. Quod testimonium quin prout sonat, ac prout jacer accipiendum sit, causa nulla idonea potest afferri. Si ergo cum idem Moses, eodem loco, genitum aut à Semo Arphaxadam, aut à Salâ Heberem, (divinâ quâ valuit autoritate) revelasse nobis creditur, propriè & à veris Heberem Sala fuisse patrem. Semo Arphaxadam Filium; adeo ut qui proferre aude-ret alios quosdam quorum generatio media inter istos fuerit, convictio repellendus videretur, tanquam temerarius & lumini rebellis, divina (inquam) revelationis, per Moysen sancti Spiritus interpretem, nobis oblata contemp-tor contumax: non video quis superesse locus possit isti de insitio Cainano sententiæ.

Adjiciantur his & Benedicte Pererii illa. *Si cum animo meo reputare soleo. Aut hac generatio Cainan ignota fuit Mose, aut nota. Ignoram fuisse Mose, quæ perspecta fuerit & cognita LXX. Interpretibus, quis audeat dicere? cum Moses tanto propior quam illi, fuerit illi, xati solusque illorum temporum Historiam tanta cum diligentia & cura conscripsit. Sin autem ea generatio nota fuit Mose; cur igitur eam prætermisit? præteritum autem cum ejus generationis vel adjectio vel detractio non parum variet Chronologiam qua inter diluvium & Abraham à Mose describitur: quam quidem Chronologiam voluisse Moysen integre, exactè ac perfectè tradere, illud est clarissimum indicium, quod seriem generationum qua fuerunt inter diluvium & Abraham distinctè & accuratè percenset, & suos cuique generationi annos subtiliter computatos propriè assignet. Qui sit igitur credibile Mosen, generatione Cainan prætermisâ, vitiosam nobis Chronologiam aut voluisse tradere, aut, (cum minime vellet,) inscienter tamen tradidisse? Equidem diu multumque cogitans, nullam rationem (qui mihi animum expleret) reperire potui, cur Moses generationem Cainan, siquidem ea inter Arphaxad & Sale intercessit, præterire debuerit aut potuerit. Nam quod aiunt quidam, voluisse Moysen generationes qua fuerunt ante & post diluvium ad duarum tantum decades redigere: id nec probari ab istis potest, & leve ac futile est, nec tale ut propter id debuerit Moyses Chronologiam (cujus exacta cognitio magni erat momenti) perturbare atque confundere. His adde, quod saltem in libris Paralipomenon, in quibus suppletur qua alibi in sacris litteris derelicta fuerant, (unde*

e Possin. Dia-
lectic. Theo-
geneologic.
cap. 4.

d Perer. in
Gen. lib. 16.
sect. 174.
175.

Genebrard.
Chron. ann.
mund. 1679.

Spanhem.
Dob. Evang.
part. 1. dub.
23. sect. 29

nomen etiam illibent) commemorata fuisset generatio hac Cainan, si quidem in exordio prioris libri Paralipomenon, series generationum qua fuerunt ante & post diluuium, similiter atque hic recensentur; nec ullum tamen verbum sit de generatione Cainan.

Huc accedit, quod Cainanem istum nec Onkelosius Paraphraſtes Chaldaeus agnoscat, nec Flavius Josephus in 1. libro Originum cap. 7. neque Betosus Chaldaeus, in sequente capite ab eodem citatus. *μετά καταλλογῶν δὲ αὐτῆς γενεᾶς, post diluuium undecima generatione, Abrahamum fuisse significans; uti & cum eo Eupolemus ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ, ab Alexandro Polyhistoro (apud Eusebium libro 9. Præparationis Evangelicæ) productus. Quem denarium, (scilicet Cainane,) generationum numerum, Berosum & Eupolemum ab Hebrais, qui à clade decem tribuum toto terrarum orbe sparsi fuerunt, haud dubie didicisse, Salianus affirmat. Quibus tamen omnibus primò authoritas LXX. Interpretum, deinde Lucæ Evangelistæ, ab ipso Saliano & aliis hic opponitur.*

In vulgatâ enim editione Græcâ, quæ LXX. Interpretû nomen præfert, locus ille XI. capituli Geneſeos ita legitur. *Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξάδ, ἐκατὸν πεντακκοσίαις ἔτη, καὶ ἐγέννησεν τὸν Κανάν. Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξάδ, μετὰ ἧμεραι αὐτοῦ πέντε καὶ ἑκατὸν, ἐν τετρακόσια, καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ θυγατέρα, καὶ ἀνέθικεν. Καὶ ἔζησεν Κανάν ἐκατὸν καὶ πεντακκοσίαις ἔτη, καὶ ἐγέννησεν τὸν Σαλα. Καὶ ἔζησεν Κανάν, μετὰ τὴν ἧμεραι αὐτοῦ πέντε καὶ ἑκατὸν, ἐν τετρακόσια, καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ θυγατέρα, καὶ ἀνέθικεν. Et vixit Arphaxad 135. annos, & genuit Cainan. Et vixit Arphaxad, postquam genuit Cainan, annos 400. & genuit filios & filias, & mortuus est. Et vixit Cainan 130. annos, & genuit Sala. Et vixit Cainan, postquam genuit Sala, annos 330. & genuit filios & filias, & mortuus est. licet in annis Arphaxadi post genitum Cainanem, pro 400. quos ex Græcâ editione Romana posuimus, Latina Flamini Nobilii versio habeat 300. Aldina & Germanicæ editiones cum omnium antiquissimo codice Cottoniano, Syro meo Chronographo & Fastis Syculis 330. Georgius Syncellus 355. Arabicus meus Geneſeos interpres 363. Cöplutenſis cum Alexandrino quem in Anglia habemus codice 430. Tanta Græcæ lectionis hic est inconsistentia. Sed & in annis qui Cainani tribuuntur post natum Salam, licet in nonnullis exemplaribus 330. legi notet, Georgius Syncellus, ipse tamen ea sequitur quæ 430. legunt: quod & à Syro meo Chronographo (cui Georgio quoque nomen fuit) est factum, nam Arabicus meus Geneſeos interpres hic etiam (ut in Arphaxado & Sala) 363. habet.*

Ad argumentum hinc deductum jam respondendum est: quod est huiusmodi. Si in LXX. Interpretum editione Cainan inter Arphaxadum & Salam reperitur interpositus; repudiari ille omnino non debet. Sed verum est antecedens. Ergo & consequens.

Propositionem istam connexam nos simpliciter negamus. Frustrâ enim Salianus nobis hic occidit, & potuisse illos Septuaginta viros,

qui non meros agebant interpretes, sed prophetas, quique Spiritum illum Scripturarum auctorem inhabitantem habebant ut plerique sanctorum Patrum scripto prodiderunt, non solum ea in Græcum sermonem convertere qua in Mose reperissent, sed suplere etiam qua ab illo iussu quidem, parum tamen nobis explorata ratione fuissent prætermissa: nec magis dubitandum esse eos Cainan in vertendo Mose suplere potuisse, quam Spiritum ipsum sanctum, qui per eorum ora loquebatur. Qui si attentius considerasset, divinâ Græcæ illius editionis autoritate semel admittâ, vulgatam editionem Latinam, à Concilio Tridentino authenticam declaratam, totam esse corruptam cogi suos fateri: cum socio suo Bellarmino pronuntiaturus potius fuisset, Patres illos qui scripserunt LXX. Seniores dicente Spiritu sancto fecisse quod fecerant, piè quævisse rationes excusandi & defendendi eam versionem, quâ tunc Ecclesia utebatur, & cum Martino Martini Hispano Theologo, Hieronymus in Prophetis crebro illorum LXX. negligentiam carpii interdum affirmans literarum similitudine fuisse deceptos, interdum non satis intellexisse quod transferrebant. Denique nulli bi non admittit iis Spiritum sanctum; nec immerito profecto. Quare, si me iudice translatio Græca cum nostra (vulgata Latina) de primatu contenderet; non dubiârem primas nostræ translationi deferre, & fateri longo intervallo illi me à nostro fuisse superatam. Nec adduci possum ut credam ullum tam stupidum, dummodo illas inter se & cum Hebræo contulerit, qui de hac re dubitare possit & nobis refragari.

Atque in his etiam incitiis Cainanis patronis verum esse illud deprehenditur, quod à Beda olim esse observatum: hos qui LXX. magnis divinisque laudibus ad caelos tollunt, brevior tamen annorum Mundi summam in textu Hebraico & editione vulgatâ Latinâ traditam sequi non dubitare, quod & à Dionysio Petavio sic illis videmus esse obiectum. Illi ipsi, scilicet commodum est, Septuaginta suos facessere iubent, aut eorum codices depravatos esse defendunt. In duplici genealogiarum ordine, quem ab Adam ad diluuium, & à diluio ad Abrahamum Moyses perduxit, scimus quam diversi sint Græcorum calculi ab Hebræis & nostris. Neque vero recens est discrimen istud, sed ab antiquissimis notatum Scriptoris ut proinde mendæ non nisi levis possit esse suspicio. Hic illi qui Græcos interpretes tauri faciunt & Prophetas appellant, ab eorum rationibus discedunt nihilominus, easque falsas & contrarias esse non dubitant. Quare cur non idem & in Cainani nomine usurpare nobis liceat, & Græcis illis codicibus Hebræorum, ac vulgatâ nostræ editionis autoritatem præferre? Ita Petavio, libro 9. de doctrinâ Temporum, capite 17.

Quin & in Cainani ipsius Temporibus consignandis, LXX. suos deserere isti deprehenduntur. Cum enim Marianus Scotus, qui omnium primus, Hebræorum in cæteris retento calculo, Cainani in Mundi Chronologia contextenda locum dedit, editionem Græcam

simpliciter

Salian. Prefat. in 3. tom. Annal.

Georg. Syn-cell. Chron. pag. 115.

Salian. ut sup.

Belarmino

Martinus

Ed. in

Chron.

lib. 9.

simpliciter secutus Arphaxad ante genitum Cainanem 135. Cainani ante genitum Salam 130. annos tribuisset: 200. totos eo ex numero annos subducendos novi nostri censuerunt temporum arbitri Bellarminus, Gordonus, Tornielius, Salius, Samerius, Harvillaus, Henr. Philippi, & alii, cum Pererio scilicet statuentes, *additionem illam centum annorum ad annos quos habent Hebraei & Latini codices mendosam esse, nec à LXX. Interpretibus profectam, sed vitiose in translationem eorum aliunde infusam.* Atqui centum annorum illa additio in omnibus constanter non est observata: ut in Jaredo, Mathufala, Lamecho, & Nachore videre licet. (Complutensis enim, & eam hic secuta Romana editio, quæ Nachori ante genitum Tharam 179. annos pro 79. adscribit, planè vitiosa est.) Deinde & minoris numeri in annis Cainanis inconstans reperitur lectio. Jordanes enim in libro de regnorum successione, & Georgius Syrus in Chronologicis suis tabulis Cainani ante natum Salam annos 135. tribuunt. Et licet vulgatum 130. annorum numerum Georgius Syncellus præferat; in aliis tamen codicibus 139. fuisse lectum simul agnoscit; ita hæc de re scribens, *Ἡ ἡμετέριος ἀρχὴ Μωσίου βιβλὸς τῶν 11. ἐστὶν αὐτῶν ἑσσι τὸν αὐτοῦ Κανὸν γεγεννηθῆναι τὸν Σαλαὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀπὸ γένων, ὡς ἔχει ἐπισημασθῆναι ἐν τοῖς 139. ἐσσι τοῦ αὐτοῦ Κανὸν.* Primus autem Geneleos à Mose conscriptus liber, in accuratioribus, Cainanem aetatis anno 130. Salam genuisse refert, quemadmodum & nos supputavimus. In quibusdam enim, anno 139. Cainanis natus ille fuisse fertur. Quam posteriore lectionem auctores Constantinopolitani Computi, à Græcis & Moscovitis hodie recepti, qui ad annum Mundi 5509. Christi natalem retulerunt, secutos fuisse confirmat Scaliger. Ut nullo certo argumento constare nobis possit, utrum ad Chronologiam Mundi constituendam asumendus hic à nobis fuerit annorum 30. 35. aut 39. vel etiam 130. 135. aut 139. numerus. Cum enim centenariorum annorum illa additio non in nostris solum, sed in antiquissimorum etiam Christianorum Patrum codicibus, usq; etiam qui ante Christi tempora sunt exarati, (ut ex Demetrii Chronologià postea ostendetur) locum obtinuerit: cur eam magis, quam hanc de Cainane totam laciniam, vitiose in translationem τῶν LXX. aliunde infusam, fuisse dicamus, nullam possumus rationem reddere idoneam.

At negat Salius fuisse quempiam aliquando mortalium tam effuse temerarium, aut audacia tam projecte, qui non unam aliquam commutare vocem in sacrosanctis codicibus, sed integram hoc loco periodum inserere atque infervere ausus fuerit. Multumque hic ille rhetoricatur: pluitibus ea urgens, quæ à socio ipsius Henrico hinc interrogatiunculis sunt comprehensa. *Quæ vel LXX. Interpretum, vel aliorum audaciatama esse potuit, quæ non modo nomen Cainan, sed & annos, quos ante, quos post genitum filium vixisse memoratur, in Sacrum textum intruderet; si Cainan nunquam extitit? Quæ malitia, quæ spes utilitatis aut LXX. Seniores, aut*

eorum amanuenses potuit ad hoc mendacium impellere, tam discretis verbis toties nomine repetito, tam accuratis annorum numeris concinnandum? Sed quid verba audiam, cum facta videam? & tot aliarum periodorum & capitulorum aliquando pluribus periodis constantium, tum additiones tum subtractiones in Græcâ istâ editione alibi occurrant, quarum causa nulla reddi potest, præter merum ipsius scriptoris arbitrium. Cum prætermislorum tantum esse numerum confirmet Hieronymus ut si ea vellet cunctis digerere, non libro, sed libris opus futurum dicat, atque additamenta, vel in uno Estheræ volumine, tanta & talia ab Origene (in epistola ad Julium Africanum) sint notata; ut propter ea, Liber hic quamvis Hebraicus & Hebrais receptus, sero admodum apud Christianos Canonicam auctoritatem receperit.

Ad Assumptionem jam veniendum est; & videndum, an in germanâ LXX. Interpretum editione Cainan inter Arphaxadum & Salam fuerit interpositus. Ubi primitiva primum Moisaica Pentateuchi versio, quæ Hebraico textui exactissime respondebat, (ut in nostro de LXX. Interpretum editione Syntagmate est ostensum) & consequenter Cainanem istum institutum (neque ab Hebrais, neque ab eorum sequace Berofo Chaldeo, illis temporibus agnitum) habere non poterat, à liberiore illa totius Veteris instrumenti interpretatione est discernenda, quæ post 4. Ptolemæi annum (ut ex fine libri Estheræ liquet) concinnata, procedente tempore LXX. Seniorum locum & nomen obtinuit. Deposteriore deinde illâ ex Hieronymo est sciendum: aliam esse editionem, quam Origenes, & Casariensis Eusebius, omnesque Græci tractatores Κινὴν, id est, Communem appellant atque Vulgaræ, & plerisque Λικταρις (vel Λικταρις) dicebatur; aliam LXX. interpretum, quæ in ἑσσι τοῖς codicibus reperiebatur; & quidem Κινὴν istam hoc est, Communem editionem, ipsam esse quæ & LXX. sed hoc interesse inter utramque: quod Κινὴν pro locis & temporibus, & pro voluntate scriptorum veterum corrupta editio est; ea autem quæ habebatur in ἑσσι τοῖς, ipsam esse quæ in eruditiorum libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum translatio reservari credebatur. In communi illâ tum vetere, quæ ante Originis tempora erat in usum, tum novâ à Luciano martyre interpolata, Cainanem interjectum fuisse agnoscimus; eo quo supra ex vulgatis libris proposuimus modo. In altera vero, quæ incorrupta & immaculata LXX. editio à doctis censebatur, quamque in Alexandrinâ Cleopatrarum bibliothecâ repositam, & in Ægypto, Palæstina & Syria tum receptam, Hexaplis suis Origenes inserendam curavit, Cainanem locum habuisse negamus; atque ita textum Moisaicum representatum fuisse defendimus.

Καὶ ἔλαον Ἀραξὰδ ἑκατὸν τετακοσμήτην ἔτη, ἔσσι τοῖς τῶν Σαλαὰ. Καὶ ἔλαον Ἀραξὰδ, ἑκατὸν ἑξήκοντα αὐτῶν τῶν Σαλαὰ ἔτη ἑπὶ τῆς ἑσσι τοῖς (al. τετακοσμία) ἔσσι τοῖς τοῖς ἑσσι τοῖς, ἔσσι τοῖς. Et vixit Arphaxad 135. annos & genuit Sala. Et vixit

d iij Arphaxad,

Perer. lib. 16 in Geogr. cap. 11. fœd. 183.

Georg. Syncel. Chr. pag. 189.

Scalig. Canon Illog. lib. 3. part. 2. c. 1. epoch. a.

Salius. præf. in 3. tom. Annal.

Henr. Philippi. quæst. Chron. 1. in Gen. cap. 11.

Hieron. lib. 3. comment. in Jerem. cap. 17.

Sixt Senen. Bibl. Sanct. lib. 1. fœd. 2

Hier. epist. 135. ad San. & Pregel.

Arphaxad, postquam genuit Sala, annos 403. (al. 303.) & genuit filios & filias, & mortuus est.

In Communi editione n° LXX. Origenes Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans qua minus fuerant, & virgulis qua ex superfluo videbantur opposita: ut in epistola 107. ad Chromatium habet Hieronymus: ubi & codices istos ab Origene elaboratos, Palestinis suis Eusebium & Iodalem ejus Pamphilum tradidisse significat. Hic vero Origenes ea que ad Cainan spectant uti invenit, ita & reliquit; sed virgula sive obelisco prenotata: quod ex illis Procopii Gazæi in Genes. cap. 11. intelligimus. Hebraica veritas habet, Selam genitum esse ab Arphaxad. Qua deinde in medio ponuntur obelisco signata videntur. Ipse vero Eusebius, in priore Chronici sui libro annos Patrum ex triplici textu, Hebræo, Græco & Samaritano, recensens, in nullo eorum Cainanem posuit; sed in eo etiam qui est *κτ' αὐτὸ ἑρμηνεύει* (juxta LXX. Interpretationem) Arphaxadum, annos 135. natum, genuisse Salam commemorat. Quod magnopere se mirari Georgius Syncellus dicit: *λέγει per omnes Christi Ecclesias sacros Genesios libros Cainanem habere affirmans; & ob illum prætermisum, tum Eusebium, tum alium quendam ætate sua vetustiorum erroris coarguens.* Ignorabat enim ille quod Eusebio probe erat cognitum, discrimen inter Communem & sinceriores illam n° LXX. editionem, quæ in Hexaplis fuerat ex quibus in Cæsariensi Bibliotheca à Pamphilo suo repositis, illam annorum Mundi feriem seligendam putavit quam germanæ LXX. interpretum sententiæ magis congruentem esse judicavit.

Neque alicujus est momenti quod ab Henrico Philippo opponitur. Eusebium quidem aliquando dissimulare Cainan: sed quum eum alibi exprimat, negasse non esse censendum. Fellit enim hic eum socius ipsius Jacobus Sallianus: qui in tertii Annalis Præmio, hoc ex Latina Eusebii Chronici versione, in præfatione cujus est initium, *Incipiunt tempora*, confirmat; atque locis aliquot pro Cainane facientibus ex putido illo excerptorum Barbarolatinarum libello, à Scaligero edito, descriptis, ex illis videre nos posse concludit, *pro quâ sententiâ Eusebius stare censendus est*; quasi qui aliquid omnino videt, Excerpta illa non ex Eusebio solo, sed ex aliis etiam ab Eusebii Chronographiâ summè dissentientibus, desumpta fuisse ignorare potuerit: & alteram illam præfationem (ut eam Salliano appellare libuit) aut alius auctoris esse, aut pauca Eusebiana intermixta habere, ipse Scaliger non monuerit; & illud ad præsentem causam attinere satis non evicerit, quod in ea ab anno diluvis usque ad nativitatem Abrahæ anni 1072. numerentur; quum Eusebius, tam juxta Septuaginta interpretationem (*κτ' αὐτὸ ἑρμηνεύει*) quam juxta textum Samaritanum, à diluvio usque ad primum annum Abrahæ annos 942. supputaverit. Cumque in omnibus suis epilogismis hunc numerandi modum Eusebius constanter retineat, & per eum Cainanis annos à sua Chronologia pe-

nitus excludat, atque ob hoc ipsum non à Georgio Syncello, sed etiam ab illo longe antiquioribus Chronographis Alexandrinis, & Aniano & Panodoro, reprehensum eum fuisse constet: temeritatis certe notam illi effugere non possunt, qui vel Eusebium Cainanem agnovisse affirmaverint, vel ab editione n° LXX. quam ille sequendam proposuerat Cainanis generationem abfuisse negaverint.

Sed & ante Eusebium Origenis æqualis Julius Africanus, cui ad Bibliothecam Alexandrinam (in qua authenticum erat editionis illius, quæ tum germanam LXX. Seniorum interpretationem continere credebatur, exemplar) continuus patebat accessus, prætermisso Cainane, & Arphaxadum annos 135. natum genuisse Salam, & ab Adamo usque ad mortem Phalec annos 3000. fluxisse memorat. A Mundi enim initio annos 2262. usque ad nativitatem Arphaxad (neglecto, ut alibi est dictum, bienio post diluvium) ille numerat. Quibus additi anni 130. Salæ ante natum Eberum, & Eberti 134. ante natum Phalegum, cum integræ vitæ Phalegi annis 339. (tot enim in Græcis codicibus illi tributos invenimus) simul annos 3000. conficiunt. *Καὶ ὁ τῶν τριακονταετῶν τῶν ἐπιτοῦ τῆς ἡμετέρας διακοσμοῦ ἀετῶν ἐκ τοῦ δι' ἡμῶν ἰσχυροῦς ἔστιν ἡλικίας τῆς ἐν τῷ Ἰησοῦ ἀποθανόντος ἐν ἡμετέροις.* Et qui mundi durationis annorum numerus esse existimatur, hinc in duas partes æquales est divisus. Ex quo enim ille est natus, anni mundi conditi ter mille lapsi sunt: ut apud Eustathium patriarcham Antiochenum legitur: *Ἡλικία προκλυδίου τοῦ τριακοσμοῦ ἐπιτοῦ τῆς ἡμετέρας, ἡλικία τῆς ἐπιτοῦ τῆς ἡμετέρας, ἡλικία τῆς ἐπιτοῦ τῆς ἡμετέρας.* *Admōmō τὸν τῶν τριακοσμοῦ ἀετῶν ἐν ἡμετέροις.* Ad Adam itaque usque ad mortem Phalec anni ter mille numerantur. Quæ etiam annorum Mundi medietas ab Hefychio in Christi natalem (apud Anastas. Nican: in Scriptur. quæstion. 93.) Suidâ in *επιτοῦ*, Johanne Malcâ Antiocheno & Georgio Cedreno in Chronici suis est constituta: loco Genes. X. 14. & I. Chronic. I. 19. ita accepto ac si diebus Phalegi in duas æquales partes dividenda fuissent Mundi tempora. Ejusmodi enim divisionem Hebræico nomine *Phaleg* significatam putabant; (sicut Danielis VII. 25. in originali Chaldaico *בנין דימדין* temporis; & IX. 27. in Synaca interpretatione *שבעים שנות* dimidiatum vel mediam *Septimanam* denotat; & 6000. annis integrum præsentis seculi spatium designabant: quæ recepta fuerat apud Hebræos, Græcos & Latinos opinio; ut in Barnabæ tributa epistola, dicto illo domos Eliæ apud Talmudicos celebri, Cabalisticæ auctore libri *ספר* in primum Geneleos versiculum, Lactantio lib. 7. cap. 14. Tichonio in Regulâ 5. & aliis videre licet.

Sed & Julio Africano anchor antiquior Theophilus Antiochenus, in libro 4. ad Autoly. cum, temporum epilogismum juxta LXX. instituens, omisso Cainane Arphaxadum Sala patrem facit. Imo & ipsorum Apollolorum temporibus Dositheus, in texta (quem inter-

* Georg. Syn- cell. pag. 96. & 23. 18. 19.

* Scalig. Ani- madversio- Eusebian. pag. 10. a.

* Georg. Syn- cel. Chr. pag. 86. 87. & 88.

polatum

polarum Samaritanis suis dedit) Hebraico, Patrum post diluuium annis ante *quidam* ex LXX. editione desumptis, Cainanem cum suis profus prætermisit: *b* numeratis hoc modo à diluuium usque primum Abrahami (vel 70. Tharæ potius) annis 942. *ὅτι τὰ βιβλ. ἔχ. τὴν ο. quæ erant & juxta LXX. ut ex Eusebio refert Georgius Syncellus.* Qui numerorum in Eusebianis & nostris Samaritanis exemplaribus consensus imprimis observandus: ne quis Grotianum illud commentum in errorem inducat; e quod Samaritani quos nunc habemus codices facti fuerint ad Græca exemplaria, ex quo Samaritani ab Iustiniano coacti sunt suscipere Christianismum.

Adi his poterant, præter Eusebii sequaces, etiam Iosephus in Hypomnestico suo adhuc inedito, & Quintus Julius Hilarion in libello de Mundi duratione, anno æræ Christianæ 397. conscripto: qui annorum calculo juxta LXX. instituto, Cainanis tempora præterierunt. Ab argumento enim à LXX. ad gravius illud alterum, à Lucæ evangelistæ autoritate deductum, libet jam accedere; quod ita sese habet. Si B. Lucas Spiritus sancti amanuensis, in Christi genealogia Cainanem inter Salam & Arphaxadum interponendum esse censuit; ea de re dubitandi nullus amplius relinquatur locus. At verum est prius: ut ex Luc. III. 35. liquet. Ergo & posterius. Ubi ad hypotheticam illam propositionem distinguendo primū respondetur: si quidem ex propria sententia, hic locus Evangelista fuerit, veram eam esse; sin ex aliorum, non item. Non magis certe, quam Melchisedecum reipsa sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitam habuisse, oportere credi; quia ex vulgo recepta sententia id Apostolus pronunciauerit. (Heb. VII. 3.) Consuetudinis enim Scripturarum est, ut opinionem multorum sic narret historicus, quomodo illo tempore ab omnibus credebatur. Sicut Ioseph ab ipsa quoque à Maria appellabatur pater Iesu; ita & Herodes dicitur contristatus, quia hoc discumbentes putabant: inquit Hieronymus Commentar. in Matthei cap. IV. 9. & in Ieremæ cap. XXVIII. 10. Septuaginta prophetam non dixere Ananiam; ne scilicet Prophetam viderentur dicere, qui propheta non erat. Quasi non multa in Scripturis sanctis dicantur juxta opinionem illius temporis quo gesta referuntur, & non juxta quod rei veritas continebat. Atque in libro secundo adversus Helvidium: Evangelistæ opinionem vulgi exprimentes, quæ vera historia lex est, patrem dixerunt Ioseph Salvatoris.

Ita igitur Evangelista Lucas, patres Salvatoris omnes, tam vulgo ita habitos quam veros, recensendos sibi proponens; genealogiam ipsius ita exorsus, *ὡς ἂν ἐνομιζέσθαι, ὡς Ἰωσὴφ, ὁ υἱὸς Ἠλίου, ὁ υἱὸς Ματθαίου, existens (ut putabatur,) filius Ioseph, filius Eli, (patris Mariæ Deiparæ) filius Matthan, (nominativo illo ὡς in sequentibus omnibus ἀπὸ κατὰ repetito:)* in progressu quoque ejusdem inter Christi patres & Cainanem nominare poterat; non quod talis revera ipse esset, sed quod à Judæis Helenistis & Christianis non alia quam Græca testamen-

ti veteris interpretatione usis, (quorum maximus erat numerus (inter Abrahami majores numerantur, Etsi enim in ea editione, quæ Alexandriæ in Cleopatrinâ Bibliotheca reposita pro genuina LXX. Seniorum postea est habita, Cainanis istius nullam extitisse mentionem ostensum fuerit: in *κατὰ* tamen sive vulgatâ quæ in communiore usu fuerat, Cainanem locum etiam ante Christi temporâ obtinuisse, Demeitrii in libro de his qui in Iudæa regnaverunt Chronologia, apud Eusebium (in Evangelicæ Præparationis libro 9.) ab Alexandro Polyhistoro proposita, demonstrat. Ea enim, usque ad Jacobi & filiorum descensum in Ægyptum, ab Adamo annos 3624 à diluuium 1360. (vel potius 1362.) ab Abrahami ex Charane in Chanaanem adventu 215. dinumerans 130. annorum Cainanis interpositionem necessario requirit. Quod si à Grotio fuisset animadvertendum, in eam opinionem nunquam concessisset; in Luc III. 36. primum Cainanis nomen errore quodam fuisse repositum: deinde cum late spargi ea lectio per Luca exemplaria cepisset, Græcos Christianos etiam in versione Geneleos secundum Septuaginta, inter Arphaxadum & Salam interposuisse nomen Cainanis, annis etiam additis, quo magis Luca, quem sic scripsisse arbitrabantur, sua auctoritas constaret.

Longe igitur probabilior (ut ad Assumptionis examen jam veniamus) altera est sententia, Cainanis nomen ex *κατὰ*, sive vulgata Geneleos editione, ut in primum, libri prioris Paralipomenon capitulum, (ubi neque in Græco codice Vaticano, neque in Bibliorum Jayanorum versione Arabica, neque in Ruthenicâ sive Illyrica translatione vetere, adhuc insertum illud reperitur) ita in Christi apud Lucam genealogiam fuisse transfusum. De eo, in 2. Chronorum suorum libro, Christianus Massæus. In primis dubium videri potest, utrum beatus Lucas ita scripserit. Quis enim audeat asseverare, quod probari non potest? Quis autem non videat potuisse contingere, ut non ab ipso, sed ab aliis Græcis post mortem ejus insertum sit, si viderint Evangelium à suis Bibliis discrepare, quod fieri non debuisse constabat: in eo maxime loco ubi generationum series scribebatur; ubi facillime putari potuisset, non voluntatem, sed inadvertentiam affuisse Scriptoris? Et, in Commentariis ad 11. cap. Geneleos, Benedictus Peterius. Ex his recte concluditur generationem Cainan non fuisse in omnibus libris Septuaginta interpretum. Unde probabiliter etiam conjicitur eam non fuisse traditam à Septuaginta interpretibus: atque eos libros qui ea generatione carebant, ut qui cum Hebræis codicibus congruerent, veros & integros esse judicandos; eos autem qui generationem Cainan habebant, ut corruptos atque mendosos esse abjudicandos, ac rescindendos. Facile autem fuit, aliquem nactum libros septuaginta Interpretum in quibus erat generatio Cainan, inde eam transfuisse in Evangelium Lucæ: quod à principio non animadvertit non solum in hoc libro, sed in eos postea qui usque ad hanc diem exscripti sunt esse derivatum. At enim vero, si quod de veritate

librorum

Georg. Syn-
cell. Chron.
pag. 23.

H. Grot. an-
notat. in 2.
vit. 17. 4.

Luc. 2. 48.

Perer. in
Gen. lib. 16.
lect. 178.
179.

librorum Septuaginta interpretam circa generationem Cainan satis bene probatum est, idem quoque de libro Evangelico B. Lucae probaretur; equidem sententiam hanc toto assensu complecter. Verum neque hac aetate ullus est liber B. Lucae qui in genealogia Salvatoris non habeat generationem Cainan; nec legi fuisse unquam aliquem, qui diceret, vel à se, vel ab aliis visum esse codicem illum B. Lucae qui soli generatione careret. Ita ille.

Atqui librum B. Lucae Graecolatini, in antiquissimis membranarum, litteris majusculis, sine spiritibus & accentibus, descriptum ipsi vidimus: ubi in Graeco, *του Φαλακ, του Εβερ, του Σαλα, του Αρφαξαδ, του Σου,* in Latino: *Qui fuit Phalec, qui fuit Eber, qui fuit Sala, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem,* exerte legebatur; Cainanis hujus mentione prorsus praetermissa. Codex, quatuor Evangeliorum & Actuum Apostolorum historiae complexus, ex Graecia olim in Galliam perductus, in monasterio S. Irenaei in suburbio Lugdunensi est repositus; ibique Oriente civili bello anno 1562. repertus, à Theodoro Beza anno demum 1581. publicae Cantabrigiensis academiae Bibliothecae est donatus. Neque hujus generis Graecus ullus MS. est alius, vel à Beza commemoratus, vel in Angliam à Graecia nuper missus: quicquid in notationibus suis ad hunc Lucae locum dicit Hugo Grotius.

Quærit hic igitur Salianus, quæ sit vis in manuscripto uno, sive Gallico, sive Anglicano, in quo Cainan in Evangelio Lucae omissus fuerit: ut omnibus omnium Bibliothecarum id genus libris opponi possit? Negatque omnino Gomarus, solum illum codicem tantæ videri esse vel antiquitatis, ut reliquis omnibus priscis patribus sit conferendus, necum praferendus; vel sinceritatis, ut fidem præ ceteris mereatur. Quasi aliam huic codici vim à causæ hujus patronis adscribi fuisset necesse, quam quanta ad objectum universalem exemplarium Lucae in Cainane retinendo consensum refellendum sufficeret; quæ cui lectio esset preferenda, non ex hujus codicis vel antiquitate vel sinceritate, sed ex Mosis & Ezræ autoritate, estimandum relinquentibus.

In profundioris autem antiquitatis exemplaribus varietates occurrere plurimas, quæ in posteriorum temporum Manuscriptis nullibi apparent, vel hic ipse de quo agimus codex fidem facit: qui unus in Evangelii plures à vulgatis libris discrepantes lectiones nobis exhibet, quam aliarum fortasse Bibliothecarum exemplaria conjuncta simul omnia. De cuiusmodi in libris Novi Testamenti suo tempore reperta varietate, ita & Origenes nos monuit. *Multam differentiam inter exemplaria invenimus, sive per negligentiam scribentium, sive ex temeritate quorundam, sive propter eos qui negligunt emendare scripturas, vel propter eos qui quod ipsis videtur in emendationibus vel abjiciunt, vel subducunt.*

Itaque quemadmodum in Rom. I. 17. recte nos hodie legimus, *Justus ex fide vivet;* ubi libri qui Hieronymi tempore extabant (quem-

admodum libro 1. Commentariorum ipsius in Habakuk cap. 2. liquet) primæ personæ nomine ex LXX. addito, *Justus ex fide meâ vivet,* legerunt: ita vice versa, ubi hodie apud Lucam ex *Καθη*, sive vulgata Græcâ editione Cainanem videmus repositum; in illa quæ Origenis tempore ferebatur codicum varietate eundem pari consensu non fuisse adjectum, tum ex nostro hoc venerandæ antiquitatis exemplari argumentum capere possumus, tum ex ipsius Origenis verbis illis, tractatu 20 in Johannem. *Αβραάμ υιός του Ισραήλ υιός του Αβραάμ. Ηρα δ' ησραήλ υιός Αδάμ υιός Νώε, & υιός του Νώε υιός Αβραάμ. Αβραάμ à primo homine vice simus natus est. Decem enim generationes ab Adamo sunt ad Noe, & decem à Noe ad Abraham. Ut Noe enim, seniore Cainane connumerato, ab Adamo decimus; ita Abrahamus ab eodem, nisi secluso Cainane juniore, numerari nullo modo poterit vice simus; Quibus addendum quoque quod Josephus, vetus scriptor Christianus, in Græco tuo Hypomnestico, recensens generationes ab Adamo ad Christum, post Arphaxad ponit Sala; insititio isto Cainane prorsus omissa.*

Sed & ex Romanensium castris Johannes Cordeus, in Gallico de genealogia Christi libello, *Cainanis* nomen in primitivis Lucae codicibus non extitisse confirmat. Hic enim est *anonymus* ille cuius contra Cainanem argumenta recensuit in Dubiis suis Evangelicis noster Sphanhemius: & homo non leviter creditus, cuius rationibus hæc in parte respondere conatus est, in tertii sui Annalis præfatione. Jacobus Salianus. Cui & comites adjecte liceat, ex eadem è quâ Salianus fuit Societate Jesu, Theologos tres: quorum primus (ab ipso Cordeus productus) Cornelius à Lapide, in Commentariis suis ad Geneleos, cap. XI. 12. docet Cainan in Lucam inreprehensibilem erroris, *brariorum, vel scioli alienus, qui Hebraice nesciens eum in versione LXX. quæ olim vulgata fuit, in Genesi inveniret additum Cainan eundem ex LXX. in Lucam transtulit, illumque ei inserendum putavit.* Alter Dionysius, in libro 9. de doctrinâ Temporum cap. 17. non debere mirum aut incredibile videri si Cainanis nomen ex LXX. corruptis libris in Evangelium Lucae redundasse suspicemur. Tertius denique Petrus Possinus, in Dialactico genealogiæ Christi cap. 9. confidenter concludit; *ex corrupta jam editione LXX. longo demum intervallo libris Lucae indicum à sciolis exscriptoribus fuisse nomen Cainanis. Nam quis nescit, inquit ille, Testamentum Novum librorum omnium frequentissime fuisse descriptum? Quod ergo assueti editioni LXX. jam mendosa semidolenti Græcâ descriptionem Evangeliorum accederent resistere, ut ipsis quidem videbatur omissum apud Lucam nomen non dubitaverunt: quæ hallucinatio emendationis erudita auctoritatem habuit; ut in omnes brevi codices vulgaretur, si tamen in omnes. Et de testimoniis, pro retinendo Cainane, à LXX. Interpretum & Lucæ Evangelistæ autoritate deductis, ista dicta sufficiant.*

e Salian. Prefat. in Annal. tom. 5.

f Gomar. de general. Christi cap. 2.

g Origen. in Matth. tract. 8.

a Harvill. Hæg. Chron. pag. 37.

v. Epiph. Hexæmer. pag. 34.

a Georg Syn. coll. Chron. pag. 46.

Aliud enim illud argumentum ab Harvillæo, (à Nationibus ortis ab ipso Canaan) peticum pondus in se habet omnino perexiguum; Eusebius (inquit ille, lib. 1.) Chron. s. Epiphanius in Ancorato, & Chronicon Alexandrinum, dicunt ab ipso Canaan ortos fuisse Gasshenos. At vero Epiphanius Caianos (nescio quos) hic nominat. Chronic. Alexandrinum (vel Constantinopolitanum potius) Sarmatas, & Eustathius Antiochenus Sogodianos; de Cainane hoc præterea addit. *Από τούτου δὲ ἀποροῦντα ἔκινηται ἐπισημῶν.* Ab isto astronomia & auguria excogitata sunt. Ortos autem ab eo fuisse Gasshenos, non Eusebius (quem Cainanem illum omnino non agnovisse ostendimus) sed Georgius Syncellus memorat: eadem qua & alterum illud narrat fide. *Τὸ ἔσπερον τῶν γενεῶν ἀπὸ τοῦ μήλου ἐπισημῶν τῶν πατέρων, ἐπισημῶν τῶν πατέρων.* Mundi anno 2585. Cainan deambulans in agro, scriptum Gigantem reperit, & penes se recondidit. Euty chius filius Patricii Alexandrinus Patriarcha, in Arabico suo Chronico, anno Phaleki, 36. mensis Ab Cainanem mortem obiisse notat. Catenæ autem in Pentateuchum Arabicæ (quæ in Bodliana Bibliotheca habetur) collector, eundem 13. die mensis Elul, feria 6. vita excessisse scribit: filios ejus eum pollinxisse, sepelisse, & per quadraginta dies luxisse, adjiciens. Nempe, qui filium Arphaxadi eum reverâ fuisse existimaverunt, ne nudum nomen videretur, quicquid vel de eo commenti sunt ipsi, vel ab aliis acceptum nimis secure posteritati commendandum putaverunt.

C A P. VII.

De secundæ, & tertiæ Mundi ætatis connexionem legitimâ: ubi Abraham ante mortem patris in Chananzæam venisse, ex Mose, Stephano, & aliis ostenditur; & ante annum patris 130. in lucem fuisse editum defenditur.

IN secundâ annorum Mundi Periodo, de connexionem mortis Tharæ cum filii ipsius Abrahami in Chananzæam profectio, (quæ tertiæ periodo dat initium,) quæstio adhuc discutienda restat. A quâ, quia tertiæ quoque Mundi ætatis exordii determinatio dependet: utramque, syllogismo ita expositorio comprehensam, exhibere visum fuit.

Tempus quo Charane profectus est Abramus in Chananzæam, initium est peregrinationis Hebræorum in terrâ non suâ.

Dies XV. mensis VII. (primi postea dicti) mortem Tharæ proxime subsecutus, tempus illud est quo Charane profectus est Abramus in Chananzæam.

Ergo dies XV. mensis VII. mortem Tharæ proxime subsecutus, initium est peregrinationis Hebræorum in terrâ non suâ.

Majoris propositionis confirmationem, quia tertiæ Periodi explicationem magis spectat, ad proximum differemus: Minoris, in hoc capite aggrediemur. Et quia mensis & diei ratio in ca-

pite III. supra est reddita; hic, de connexionem mortis Tharæ cum Abrami in Chananzæam profectioe tantum agemus: quam à Mose, in fine XI. & initio XII. Geneseos capituli, ita habemus declaratam.

Et fuerunt dies Tharæ ducentorum quinque annorum; & mortuus est Thara Charane.

Et dixit Dominus ad Abram: Egredere de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & de domo patris tui, in terram quam ostendam tibi.

Et faciam te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum; & esto benedictio.

Et benedicam benedictibus tibi, & maledictionibus tibi maledicam: & benedicentur in te omnes familie terræ.

Et profectus est quemadmodum est locutus ad eum Dominus, & profectus est cum eo Lot, & sepiuaginta quinq; annorum erat Abram, cum egrederetur Charane.

Ubi imprimis perpendendum est quod sub capitis III. initium, supra à nobis est explicatum, Patriarcharum omnium qui post diluvium nati sunt, integræ vitæ annorum summâ consulto prætermisâ, solius Tharæ universos quos vixit annos esse hic commemoratos; & cum mentione mortis ejus, profectiois Abrahami in Chananzæam, narrationem deinde esse conjunctam, ut inde intelligeretur, ubinam constituendum esset secundæ Mundi periodi finis, & tertiæ exordium. Quod Mosis consilium non animadvertentes hic alii, per prolepsin & anticipationem mortem Tharæ ante Abrami à Charane profectioe ab eo positam fuisse dixerunt: & Scripturam aliâs incertum relinquere, quanto tempore post mortem Tharæ venerit Abraham in regionem Chananzæam; utrum illo anno quo Thara mortuus est, an aliquot post annis quàm mortuus fuerat; Ita Pererius. Cui reponimus, (quod ab ipso agnoscitur:) *a Chronologiam voluisse Mosem integre, exactè ac perfecte tradere: addimusque in hunc ipsum finem mortem Tharæ & profectioem Abrahamæ, ut eodem anno factam, simul conjunxisse; ut annorum primæ mundi periodi cum annis secundæ connexionem patefaceret. Nulla enim ratio erat cur Abram, ex Ur Chaldæorum à Deo vocatus, (Genes. XV. 7. Neh. IX. 7. A&C. VII. 2.) & vocationi ejus obsecundans, simul cum Patre Chananzæam versus iter instituens, & cum illo Charanzæ aliquandiu subsistens, (Genes. XI. 31.) patre demum mortuo, Charanzæ diutius moraretur, & in junctum à Deo iter amplius protraheret etiam si nulla iterata Dei vocatio intercessisset. Post mortem vero patris, Abramum Charane in terram Chananzæam migravisse, disertis etiam verbis protomartyr Stephanus confirmat; in A&C. VII. 4. sic de eo narrans. *Τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς γῆς τῶν δαυρίων, κατέβηκεν ἐν χαρραν, ὅπου τὸ ἀπὸ τῆς γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων. Τὸν ἐξελθὼν ἐκ τῆς γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων, ἐκείνη ἦν ἡ γῆς τῶν δαυρίων.* Tunc exiens à terra Chaldæorum, habitavit Charran: & illinc, postquam mortuus est pater ejus, transiit eum Deus in terram hanc, in qua nunc vos habitatis. Cui tam claræ luci, mirandum profecto est, quantas offundere*

d Perer. in Gen. lib. 16. num. 195. lb. ibid. nu. 174.

1. Vsserii Chronol.

conentur tenebras illi, qui anno 70. Tharæ Abrahamum natum fuisse opinantur; & in quam varias: (ut hoc efficiant,) se convertant formas. Hieronymus, in Quæstionibus Hebraicis in Genesim, *indissolubilem quæstionem* hanc appellat. *Iosephus Scaliger*, in Elencho posterioris orationis Chronologiæ D. Parai, *Eliam expellendum esse ait, qui nodum solvat.* Melchior Canus, & memoriz lapsum ex concionis estu in Stephano admittit. Abramus Bucholcerus, in Ifagoge suâ Chronologica, dicit esse *examinanda Acta ad Genesim, non Genesim ad Acta lignum ad Normam exigendum, non normam ad lignum;* additque esse in Stephani narratione *plura, qua cum grano salis (ut loquuntur), accipienda, & commodâ interpretatione lenienda sunt.* Quasi hic aliqua inter Genesim & Acta intercederet differentia; & quasi ut primarius historiz hujus author citatus hic fuisset Stephanus, & non ut Moysis fidelissimus interpres, qui nos doceret locationem Abrahami initio cap. XII. Genes. propositam, recto & naturali ordine, sine recapitulatione aut *opsis æquino* ullo mortis Tharæ fuisse subnectendam, cujus mentio immediate præcesserat: aut quasi grano salis condiri illius dicta necesse haberent, quem Angelo magis quam homini similem orationem hanc exorsum & Spir. sancto plenum eandem finisse, Spiritus ipse sanctus confirmat. (Act. VI. 15. & VII. 55.)

Addit his Sethus Calviusus, *Quod affirmatur ex Stephano Abrahamum post defunctum Tharæ in terram Chanaan profectum esse, id ex versione Septuaginta interpretum mutatum esse. Sed paraphrases Septuaginta interpretum, si pugnent cum fontibus & textu, cum grano salis accipiendas: quum tamen in versione Græcâ, quæ LXX. interpretibus tribuitur nihil omnino inveniatur quod pro hac sententiâ magis faciat, quam quod ipsis fontibus & in textu legitur Hebraico.*

Georgius Syncellus, Andreas Masius, & Nicolaus Abramus, verba Stephani non de morte Tharæ naturali, sed de spiritali idololatriæ morte interpretantur: quod apud Deos suos, (quorum vanissimo cultui erat deditus,) Charane manere statuisset, & filium inde à Deo vocatum in Chananzam sequi obstinatissime renuisset. Sed præterquam quod à sensu literali quem in historica suâ narratione B. Stephanum spectasse non est dubium, ad mysticum & tropologicum verba Protomartyris (præter omnem rationem) illi detorqueant: cum ipsius etiam Historiz veritate nobis certè videtur, eam expositionem, omnino non posse existere. Etsi enim Tharam Diis alienis aliquando servivisse, à Josua edoceamur: tamen eum filium Abramum ex Ure, idololatriæ Chaldæorum urbe, miseratione divinâ vocatum, ultro Thara secutus fuerit, in Chananzam quoque (si in itinere morbo Charanzæ detentus & morte sublatu non fuisset) comitaturus; in Charane subsistentem ad vomitum suum fuisse reversum, & Servatoris progenitorem in tam fendâ idololatriâ fuisse mortuum, ut credamus, animum inducere non possumus.

Daniel Angelocrator, in suæ Chronologiæ Prodomo, quæstionis solutionem in voce *[civitas]* consistere arbitratur quæ in loco Actorum non post, sed circa, vel sub significet: ut sit sensus, quod sub mortem patris vel circa mortem, hoc est ingravescente ætate eius profectus sit. Verum neque exemplo ullo probatur, eam esse vocis usurâ latitudinem, ut circa, vel sub significare possit: (illud enim *verbum* *peritiam*, ex *Matth. 1. 12.* productum, nihil aliud omnino denotat, quam reverâ post exilium Babylonium inchoatum; à Jechoniâ genitum fuisse Salathielem;) & si maxime probaretur, hic certe ea significatio locum habere non potest. Quis enim diceret, circa vel sub mortem Tharæ profectum fuisse Abramum; si inter eam filij profectioem & mortem patris 60. ipsi anni, ut Angelocratoris (in Septuagesimum annum Tharæ natalem Abrahami conjicientis) necessario requirit hypothesis, intercellissent.

Pererius, cum Abulensi, duas Abrahami profectioes ex Charane in Chananzam distinguendas esse asserit. Priorem, quum 75. esset ille annorum, patre adhuc vivente; posterio-rem, quum esset annorum 135. patre jam mortuo, factam: de quarum priore Moyses, de posteriore Stephanus meminerit. Per 60. vero postremos patris sui annos, non tam habitasse in terrâ Chanaan eum dici posse putat, quam peregrinatum esse, quod, per intervalla, patrem & fratres reviseret. Sed renuntiata patris morte, reversum in Charan, ut vel patris funus curaret, vel ne bona quæ paternâ hereditate sibi obvenerant perderet, egressum inde postea eum fuisse ait, firmissimo animo certissimoque proposito nunquam eo in posterum revertendi: ut perpetuus deinceps terræ Chananzæ colonus & habitator esset: ita enim *verbum* *domum*. Act. VII. 4. ille interpretatur: *colonum & habitatorem* fecit, eique quasi nunquam amplius reversuro domicilium in terra Chanaan statuit; siquidem *verbum* *verbum*, non simplicem translationem, sed quasi coloniam denotat.

Verum hoc de duplice Abrami in Chananzam translatione firmamentum abunde refutarunt Torniellus, D. Gualterus Raleigh, (*Histor. Mundi, lib. 2. cap. 1. §. 3.*) Salius, Bonfretius, Henricus Philippi; & fusillime, Harvilæus, in Ifagoge Chronol. sect. 33 [à Col. 323. ad 340.] Illa enim verba Apostoli, Hebr. XI. 15. Si Patriæ illius memores fuissent ex qua exierant, habebant opportunitatem ad revertendum; in Abrahamo præcipuè locum habuerunt qui urgente fame, ad Egyptios, non sine præsentis vitæ periculo, proficisci maluit, quam ad suos reverti; [Gen. XII. 10. 12.] & tantopere cavet, ne filius suus Isaac in eam terram reduceretur, ex quâ ipse est egressus [Gen. XXIV. 5. 6. 8.] Illud autem *verbum* *verbum* nihil aliud denotare certum est, quam facere ut quis migret, vel sedes mutet: sive peregrinatio ea transmigratio dicenda fuerit, sive quid aliud; sive is qui migret, fixe & constanter in termino quem petit, sive ad tempus sit permansurus. Unde & de *verbum* *verbum*, sive transmigratio Babylonica, hoc ipsum vocabulum in hac ipsa Stephani con-

a Calvif. Ifagoge. Chron. cap. 33.

b Georg. Syncel. Chr. pag. 49. c Mas. in Jos. cap. ult. d Abram in Pharo Vet. Testam. I. 7. cap. 22. & 37.

e Jos. 24. 2.

f Gen. 11. 31.

cione usurpatum fuisse videmus. Act. VII. 43. Migravit enim Abrahamus in Babylonem, & Theronor. I. 3. Migravit enim Abrahamus in Babylonem, & Theronor. I. 3. Migravit enim Abrahamus in Babylonem, & Theronor. I. 3. Migravit enim Abrahamus in Babylonem, & Theronor. I. 3.

nis Protomartyris satis quadrat: in qua mentioni commorations Abrahami in Charane hac statim subjiciuntur, Et illinc postquam mortuus est pater ejus, transfuit eum Deus in terram hanc in qua vos nunc habitatis. Et non dedis ei hereditatem in ea ne vestigium quidem pedis: & promisit, se illam daturum ei possidendam, & semini ejus post eum; quum non esset ei filius.

Neque huic objectioni plane satisfacit responsio illa Petavii: non translatum esse Abrahamum ait Stephanus, antequam haberet filium; neque enim illud prius; Et inde postquam mortuus est pater ejus transfuit illum, neque quæ deinceps dicuntur omnia necesse est, & ad idem pertinere tempus.

Genes. 12.

Genes. XXIII. 17. 18. XXV. 9. 10. 11.

i Petav. Rationar tempor. lib. 2. cap. 2.

Ludovicus de Dieu, vir doctissimus & mihi quam vixit amicissimus, in Animadversionibus ad Act. VII. 4. hanc etiam conjecturam suam eruditè considerandam proponit. Verbis illis Stephani, de translato Abrahamo sic ait: In terram hanc in qua vos nunc habitatis non videri in huius terram Canaan universam, sed speciatim determinari eam partem qua tribui Iuda cesserat, in qua Iudaei quos Hierosolymis alloquebatur Stephanus tunc habitabant, adeoque respici habitacionem ejus in Mamre, & quidem postquam empto ibi (prope Hebron in mediis illis tribus Iudae) agro firmam sedem ibi fixit.

quum non haberet filium. Indeque non unam à Mose Abrahami migrationem anno ipsius LXXV. aliam à Stephano, anno ejusdem CXVII. factam; sed unam & eandem ab utroque intellectam fuisse concludimus. Nec aliud quidem voluisse Moysen, quam post patris demum excessum, primam Abrahami in terram Chananitidem profectionem esse susceptam (recapitulatione vel anticipatione nulla interposita) ex Charane primum decessisse apud Iudaeos qui Stephani tempore vixerunt communiter recepta fuit sententia; quod vel illa Philonis Judaei in libro de exarchia, verba satis ostendunt.

Sed neque ista explicatio cum serie oratio-

ἡλικίας αἰετῶν, ἡλικίας αἰετῶν ὁ αὐτοῦ ἦν πῦρος
 ἀέθρι, ὡς ἡλικίας αἰετῶν. Neminem latere po-
 test, qui legibus (sive libris Mosaicis) studium
 adhibuerit; quod Abrahamum primum quidem
 à Chaldaorum terra veniens habitavit in Cha-
 ran; ibi vero defuncto ipsius patre, ex eà quo-
 que profectus est. Itaque Dofichio, qui paulo post
 Samaritanis suis Mosaicum Pentateuchum à se
 interpolatum dedit, ita fuit persuasum, ut quàm
 falsa opinione ductus, anno Tharæ septuagesimo
 natum fuisse Abrahamum existimaret, simul-
 que Tharam 205. ætatis anno vita functum, ac
 deinde Abrahamum anno vitæ 75. Charane dis-
 cessisse legeret; ista aliter inter se conciliare
 nesciens, pro 205. annis Tharæ, non in Hebræo
 solum, sed etiam in Græco & Caldaico textu
 repertis, 145. (numerum ex 70. Tharæ & 75.
 Abrahæ constitutum) inaudita audacia sublituc-
 ce non dubitavit. Ex quo apparet tamen, quam
 alte animis illius temporis ea infederit senten-
 tia quæ Abrahami ex Charane in terram Cha-
 naanis profectioem cum patris morte fuisse
 conjunctam, indeque 430. peregrinationis He-
 bræorum annos, Exod. XII. 40. memoratos,
 deducendos esse constituit, quæ Samaritano-
 rum omnium Chronologorum ad hunc diem
 usque, communis est opinio: quam inter Chri-
 stianos quoque Pastorum Sæculorum autho-
 rem fuisse secutum, non difficile fuerit anim-
 advertere.

Pro nobis quoque facit Chryostomus, ho-
 milia 31. in Genesim, de Abrahami ex Charane
 discessu ita scribens. Non antea cum Deus inde
 evocavit, donec mortuus Thara. Tunc enim, illo
 defuncto, inquit; Et dixit Dominus Abrahæ:
 Egredere de terrâ tuâ, &c. (Genes. XII. 1. &
 in homilia 36. Occupata Charan, postquam illic
 tabernaculum fixerunt, & morte functus est Tha-
 ra, iterum præceptum est ei à Deo, ut exiret
 inde; Egredere, (inquit) de terrâ tuâ, &c.

Neque aliud quid sentirent ulli alii; nisi Do-
 stheano illo præiudicio, Abrahami à patre
 septuagenario suscepti, in transversum acti,
 hoc uno ariete, (cum Abulensi,) quæ à nobis
 dicta sunt concuti, & prosterni posse om-
 nia sibi persuaserint. Si deceffit Abraham Char-
 ane post mortem patris sui; natus fuisset ille,
 quum Thara esset annorum 130. Thara enim
 vixit 205. annos. (Genes. XI. 32.) Abram vero
 erat 75. annorum quum egredereetur Charane.
 (Genes. XII. 22.) Atqui à Thara genitum fuisse
 Abrahamum, quum esset 70. annorum, ver-
 ba illa Mosis, Genes. XI. 26. clare ostendunt.
 Vixit Thara septuaginta annos, & genuit Abra-
 hamum, Nachorem, & Haranem.

Et quidem si unius tantum filii hic,
 uti in antecedentibus à Mose facta fuisset
 mentio; nulla de nativitate illius tempore sub-
 oriri poterat dubitatio. Verum quum tres si-
 mul ille nominet, quos omnes uno & eodem
 anno haud quaquâ genitos fuisse constat; nihil
 aliud quam Tharam anno ætatis suæ septuage-
 simo, libetis operam primum dare cæpisse, &
 tres filios, suo quemque ordine, deinceps su-
 scēpisse, significare voluit: ordine eorum, de-
 ditâ opera, confuso, ut non à tempore susce-

pta primum ab eo prolis, sed a morte ipsius, &
 cum ea conjuncta Abrahami in Chanaanam
 profectioem, annorum Mundi series continuan-
 da fuisse intelligeretur; quemadmodum sub III.
 capituli initium supra declaravimus.

Ita Procopius Gazæus, in hunc Genesios lo-
 cum scribens. Queritur, (inquit) quomodo Tha-
 ra annos natus 70. procreaverit Abrahamum,
 & deinde concesserit fato, natus annos 205. Enis
 autem eo tempore Abrahamus non 135. anno-
 rum, sed attigit annum 70. (vel 75. potius) iux-
 ta scripturam sacre testimonium. Verum enim ve-
 ro mihi elucescere videtur, Tharam genuisse
 Abrahamum (lego Arran vel Haranem) non
 instante anno septuagesimo, sed eo perfecte com-
 pleso. Nec etiam continuo, ubi ille annus finem
 accepit, natus est Abraham: sed annum 130.
 Tharæ. Nec Moyses recordatur Abrahami, ut
 inter primogenitos eum connumerari velit: sed
 eas meminit ut primi, & præcipui, & filiorum
 celeberrimi qui vel imprimis necessarius sit ad
 præsentis historie relationem. Et post. Hinc quis
 intelligat, Arran annorum numero antecessisse
 Abrahamum & Nabor, licet in narrationis se-
 rie prior loco Abraham sit positus, Non tamen
 id accidit, ut senior cæteris sit habendus: sed ad
 tributum est honori Patriarchæ.

Similia habet & Theodoretus, ex Catenâ
 Græcâ ab Aloysio Lipomano productus, de-
 censis Abrahamum novissimum trium filiorum
 in senectâ patris fuisse genitum. Quis & ipse
 Augustinus, licet opinioni quæ à Thara Septua-
 genario Abrahamum susceptum statuit sit ad-
 dictior, in apparente tamen inter Mosem &
 Stephanum differentia enodandâ, explicatio-
 nem hanc non esse negligendam ulro agnoscit:
 Quæstione 25. in Genesim, de difficultate ista
 hunc in modum scribens. Potest & sic solvi quæ-
 sionem scripturam quæ dicit, [Cum esset Thara
 annorum LXX. genuit Abraham & Nachor &
 Aran,] non utique hoc intellegi voluit, quia eo-
 dem anno ætatis suæ omnes tres genuit, sed ex
 quo anno generare cepit cum ætatem eorum me-
 moravit Scripturam. Fieri autem potest, ut postior
 generatus sit Abraham, sed merito excellentia,
 quæ in Scripturis valde commendatur, prior
 fuerit nominatus: sicut Propbeta priorem nomi-
 navit minorem, (Jacob dilexi, Elaii autem octio
 habui;) & in Paralipomenon cum sit quartus
 ordine nascendi Iudas, prior est nominatus, à
 quo Iudaica gens nomen est datum, propter tri-
 butum regiam. Commodius autem plures exitus
 inveniuntur, quibus quæstiones difficiles dissol-
 vuntur. Ita ille.

Josephus Scaliger in Elencho 2. Orationis
 Chronologicae D. Parei, magna verborum
 pompa, sed nullo rationum pondere, solutio-
 nem hanc deprimere constatur: quam à Mat-
 thæo Beroaldo primum fuisse excogitam ille
 opinatus est; quum non ab antiquis solum, sed
 etiam à recentioribus, Nicolao Lyrano, Car-
 dinali Cajetano, Aloysio Lipomano, Jacobo
 Naclanto, & Johanne Calvino discere potuis-
 set, ante Beroaldum eam fuisse traditam. Ve-
 rum si hunc audire volumus, illud omnem per-
 vicaciam expugnaverit; quod Deus præcepit

Abrahamo

Abrahamo discedere ex Vr Chaldaeorum, ut statim in terram Chanaan eorum contenderet, non in Charran residere. Deinde ex B. Stephano hoc probato, sic ille in fert. Si præceptum datum est Abrahamo, non Thara; nihil antiquius Abrahamo esse debuit, quam in illam terram concedere, quam illi Deus indicaverat, Aliter non parvisset mandato Dei. Relicto igitur patre in Charran & assumpto Lot, iuxta mandatam Dei, nulla interposita mora, in Chanaan eorum fines abiit. Atqui, præcepto isto nihil obstante, Abrahamum aliquod tempus in Charran moratum esse, non Stephanus solum in Act. VII. 2. 4. (quod & ipse agnoscit Scaliger) sed etiam Moses in Genes. XI. 31. XII. 5. Cujus utriusque narrationi nisi prius fides penitus derogeretur, Scaligeri argumentum hoc nemini factorum est fidem; Abrahamum, relicto patre in Charran, nulla interposita mora, in Chanaan eorum fines abiisse.

Neque multo majoris momenti est argumentatio illius altera. Abraham primo loco genitus est, ut qui primus fratrum nominatur, Itaque natus est LXX. patris sui anno. Cui cum opponeretur à Pareo; nominari Abraham primo loco, non genitura, sed dignitatis ratione; negat ille confidenter, vel in sacris vel in exoticis scriptis filios aliter recenseri quam genitura ordine. Ille ait, Scripturam nunquam aliter filios numerare quam ut quemque naturæ in lucem dedis. Sectator ejus Johannes propositionem illam hac restrictione addita proferendam fuisse censuit; Scripturam eo quo generati sunt ordine liberos, ex legitimo matrimonio natos, numerare solere. Ut præoccuparet scilicet locum illum ex I. Chronic. I. 28. obijciendum: Filii Abraham, Isaac & Ismael. Ubi Isaac anno centesimo Abrahaminatus, (Genes. XXI. 5.) præponitur Ismaeli, anno ejusdem 86. in lucem edito (Gen. XVI. 16.) neque animadvertit ille tamen, quem ex Geneſe XLVI. cum Scaligero ad confirmandum propositionem suam producit, eandem plane everti.

Omnes filii Jacobi, inquit Scaliger (& eum fide implicita hic securus Bohemus,) secundum genitura tempus recensentur: primo quatuor ex Leâ, secundo, duo ex Balâ: tertio, duo ex Zelphâ: quarto, duo ex Leâ: quinto, duo ex Rachel, prout natura ordo eos protulit. At si quis locum ipsum Genes. XLVI. consulere voluerit, inveniet primo loco susceptos ex Leâ filios sex, & Dinam filiam; secundo ex Zelphâ duos; tertio ex Rachel duos, quarto ex Balâ duos; quinto ex nullâ nullos; neque eo ordine omnes Jacobi filios ibi esse recensitos, quo natura eos in lucem protulit. Quod manifestius etiam in aliâ eorumdem recensione, I. Chronic. II. 1. 2. observari poterit. Addit deinde Scaliger, Scripturam alibi non solum primogenitum primo loco ponere, ut in I. Chronic. VI. Rubenem; (licet jus primogeniti ille amisisset) sed etiam quis sit primus, quis secundus, quis tertius, designare. (I. Sam. III. 2. 3. 15. I. Chronic. VI. 28 & VIII. 1. 2. 3. 30. 39. & XXIII. 29. 20.) quod etiam contra ipsum facere (in Comm. ad Gen. c. XI) rectè notavit D. Pareus, quid enim

alieni diserti designatione opus fuisset, quidem abique naturalis ordo servatus fuisset. Dignitatis vero ratione, non Isaacum solum Ismaeli, (Genes. XXV. 9.) sed etiam Jacobum Esavo, (Genes. XXVIII. 5. Jos. XXIV. 4.) Ephraïmum Manasse (Genes. XLVIII. 20.) atque ob principatus prærogativam, Judam reliquis fratribus, (I. Chronic. II. 3. cum V. 2.) & Moïsem Aaroni fratri seniori (Exod. VII. 7.) præpositum fuisse invenimus.

Porto ex tribus Thara filijs, Haran natu fuisse maximum, non Abrahamum licet ob dignitatem primo loco is ponatur non inde solum à Cardinali Bellarmino confirmatur, qui obiit ante ceteros, & quia fratrum alter Nachor, filiam ejus Melcham accepit in uxorem; sed etiam quia alteram Haranis filiam Jescham, ipse Abraham uxorem duxit. Ita enim in Genes. XI. 28. 29. legimus. Et mortuus est Haran in conspectu Thara patris sui, in solo natali suo, Vr Chaldaeorum. Et duxerunt Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram Sarai; & nomen, uxoris Nachoris, Melcha filia Haranis patris Melcha; & patris Jescha. Quo loco, (inquit Bellarminus,) per Jescham non potest intelligi nisi Sarai; (qua, teste Josepho in Hieronymo) binominis erat. Neque enim ullo modo credibile, Scripturam proderet voluisse patrem Melcha & non patrem Sarai, persona longe dignioris: & deinde quorsum mentio fieret Jescha, si diversa esset à Sarai? Et hæc certe non Josephi tantum, (lib. 1. Antiquit. cap. 7. & 8.) sed etiam omnium veterum Hebræorum communis est sententia: à B. Augustino quoque (lib. 16. de Civitate Dei cap. 12. 19.) & majore Christianorum parte receptâ. Unde argumentum hoc necit Nicolaus Lyranus in Genes. XI. Secundum Hebræos & omnes alios expositores, Sara uxor Abraham, fuit filia Aran. De ipsa vero scribitur infra (Genes. XVII. 17.) Putesne Centenatio nascetur filius, & Sara nonagenario pariet. Ex quo patet, quod Sara erat junior Abram decem annis tantum. Si igitur Aran fuit junior ipso Abram, sequitur, quod non habebat decem annos quando genuit Saram, imo nec octo; quia inter natiuitatem Abra & Aran fuerunt plus quam decem anni. Quod ipsum etiam concedunt Hebræi, in Sanhedrin cap. 8. & Seder Olam Rabba: capite secundo in quo ita legimus שהיא שיה הארלי הרוי שנים וכשה אשה הרר Quam ad annorum sex ætatem Haran excrevisset, accepit uxorem: qua peperit ei annorum octo existentis, uno anno Lotum, altero anno Jescham, qua & Sarab est. Neque ut hoc fieret, absurdum esse, inter Christianos Genebrardus quoque somnauit. Verum sapientior Cardinalis, nova expositione verborum illorum Genes. XI. 26. (Vixit Thara Septuaginta annis, & genuit Abram, Nachor & Aran) difficultatem totam solvi posse. Ex quo loco ille colligit ann. 70. Thara, jam natos fuisse tres illos filios. Non enim, (ait ille) Scriptura significat, eodem anno omnes tres genitos fuisse; sed illo anno jam habere cepisse ipsum Thara tres filios; unum videlicet illo anno genitum, & alios antea.

4 Bellarmin. Controvers. de Sacram. Matrimon. cap. 28.

Genebrard. Chronogrop. in fin. stat. 2.

a Joh. Boh. Chr. lib. 1. tit. 2. c. 6.

Illo autem anno natus est Abraham. Scriptura enim in Genesi, semper indicat tempus natiuitatis eorum, quorum textus genealogiam, ut sciamus aetatem totius Mundi; aliis pratermissis, qui ad istam Chronologiam non pertinent. Ita videmus Scripturam Genes. 14. prodidisse, quod anno aetatis Adae natus sit Seth; per quem textitur Chronologia; non autem quoto anno ejusdem Adae natus sit Abel vel Cain. Et Gen. 5. dicitur Noe, cum quingentorum esset annorum, genuisse Sem, Cham & Japhet; ubi notatur praecise annus quo natus est Sem; quia per illum deducitur Chronologia; & in reliquis idem observare licet. Cum ergo solus Abraham ex filiis Tharae sit is, cuius explicatur genealogia, & per quem textitur Chronologia; necesse est dicere, illo anno ipsum natum esse; alios autem antea.

Atqui ut concessum Bellarminus hic sumit, quod a nobis pernegatur: per annos aetatis vel Abrahami, vel Semi, annorum totius Mundi seriem scripturam texere voluisse. Ut enim in omnibus illis locis in quibus unius cuiusque Patriarchae ortus singulariter & distincte est memoratus, fieri hoc libenter concedimus: ita ubi tres simul mixtim & confuse nominantur, aliter longe rem se habere dicimus; & abrumpi ibi per annos alicujus illorum Patrum, aetatis Mundi continuationem; atque a nova epocha deinceps eam deluci asserimus, a Diluvio videlicet, ubi Sem, Cham, & Japhet; (Genes. 5. cum XI. 10.) ab initio vero peregrinationis Hebraeorum, sive Abrahami ex Charane in Chananeam profectio cum obitu Tharae patris conjuncta, ubi Abram, Nachor, & Haran simul enumerati reperiuntur. (Genes. XI. 26. cum XVI. 3.) Ex collatione vero prioris illius ternarii, ex Genesios V. a Bellarmino hic producti; nova haec ipsius expositio commentitia deprehenditur. Ut enim in Genesios, ut rarum quid & maxime observandum nobis proponitur, quod ante annum quingentesimum Noe liberos gignere non cepisset; cum caeteri omnes in eodem capitulo, inter annum 65. & 187. genuisse memorentur: ita & in XI. cum reliqui omnes post diluuium nati, inter annum 29. & 35. genuisse legantur; quod Tharae ante septuagesimum vitae suae annum liberis operam dare non cepisset, ut res notatu non indigna, similiter nobis exhiberetur, & par eadem requirebat ratio. Et quum eodem interque locus explicandus sit modo, in priore exponendo deceptum Bellarminum esse apparet, ibi notari praecise annum, quo natus est Sem, existimantem. Quum enim 502. esset annorum Noe susceptum ab eo fuisse Semum, in fine capitis IV. supra a nobis est ostensum: ideoque verum non esse, eum quum 500. praecise esset annorum, jam habere cepisse tres natos, Sem, Cham, Japhet: de quo etiam iterum Nicolaum Lyranum audire liceat, in Genes. V. 32. ita scribentem. Dicunt Hebraei quod Sem non fuit primogenitus Noe, quod probant, quia hic dicitur quod quingentesimo anno vita sua cepit generare: & sic primogenitus ejus erat centum annorum tempore diluuii; quia tunc fuit Noe sexcentorum annorum? Sem vero non habuit

centum annos usque post Diluuium per duos annos; ut dicitur infra, XI. capite.

At si anno 70. Tharae natum Abrahamum fuisse non admitteremus; incertum futurum summi Patriarchae annum natalitium, obiectant alii. Quingies vero exprimit Moses diversos annos aetatis Abrahae; scilicet 75, 86, 99, 100, & 175. Curigitur annum, quo natus est, reticere? imo quorsum attinebat, majores istos aetatis Abrahae annos nominatim exprimere; si primus Abraham, unde pendebat reliquorum numeratio, ignoraretur? (inquit Abrahamus Bucholcerus.) Verum nos primum annum Abrahami ignorati nullo modo concedimus. Subducto enim ab integrae vitae Tharae annis 205, numero annorum 75, quos Abrahamum egisse Scriptura confirmat quum coepit in Chananeam profectio: nis, impedimento per mortem patris penitus sublato, Charane est egressus; inter natiuitatem Tharae & filii ejus Abrahami 130. annorum spatium intercessisse intelligitur. Neque officiant quae contra hoc a Bucholero postea obiecta esse videmus. I. Abraham ipsum miraculi loco dixisse, si ex se centenarius, & Sara nonagenaria nascatur filius Isaac. (Gen. XVII. 17.) II. Ne quidem annum 130. Tharae certo assignari posse natiuitati Abrahae: obstant eo, quod migrare potuisset Abraham annis aliquot a morte Tharae decursis. Sed ad posterius hoc, in capitis hujus initio, contra Pererium; ad prius illud, in V. capitulo, contra Morinum, jam respondimus. Ut concludere tandem liceat; Abrahamum statim post mortem patris, ex Charane in Chananeam primum esse profectum; a qua profectio, & peregrinatio Hebraeorum in terram non suam, & cum ea Mundi Aetas tertia (de qua deinceps acturi sumus) suum capit exordium.

CAP. VIII.

Peregrinationis Hebraeorum annos 430. (qui tertiae Aetatis Mundi spatium constituant) a prima Abrahami ex Charane in Chananeam profectio, non a Iacobi & filiorum in terram Aegypti descensu, arcefcendos esse ostenditur.

Dionysius Petavius, suo more, sacri calculi certitudinem infirmatus, de praeciso tempore, & initio, & exitu tertiae hujus periodi, sive Aetatis Mundi, quaestionem moveri posse existimat. Nam si quis, (inquit) pertinacius obistere voluerit, urgeri potest, non constare, utrum anni illi CCCCXXX. post quos legem datam esse Paulus testatur, (Galat. III. 17.) praecise sic accipiendi sint; ut annus Abrahami LXXXVI. sit illorum primus, an LXXXVII. ita ut exeunte LXXXVI. promissa sit Abraam soboles. Tum utrum subinde CCCCXXX. annis expletis, & in ipso CCCCXXXI. lex in monte lata sit, an post unum alterumve annum ab illis expletis; an labente CCCCXXX. Pro hac enim varietate putandi, uno, aut duobus, aut tribus, aut eo amplius minusve, si Mosen ro-

tundum numerum expressisse quis dicat, minuen-
da vel augenda erit annorum summa.

Atqui de utroque horum Moses nos certos reddidit. De initio quidem : Abrahamum docens, accepta promissione de femine, in quo benedicendæ essent omnes tribus terræ, (ad quam respexit B. Paulus (Gal. III. 14. 16. 17.) ex Charane egressum fuisse, quum LXXV. esset annorum, & in terram Chanaanam pervenisse (Genes. XII. 1. 5.) posteaque ingressum eum esse ad Hagarum ancillam, exacto decennio, ex quo in terra Chanaanâ ille habitaverat; quæ filium Isaacem ipsi pepererit, quum esset ille annorum LXXXVI. (Genes. XVI. 3. 16.) Ex quibus inter se collatis, luce clarius est, ab ineunte anno Abrahami LXXVI. & ipsius peregrinationis, & promissionis benedicti feminis epocham, à nobis, (cum Eusebio) esse deducendam De exitu, non minus claram explanationem, per verba illa Exodi XII. 41. idem nobis exhibet. Et factum est post FINEM quadringentorum triginta annorum, ut eodem ipso die egrederentur omnes exercitus Domini de terra Ægypti. Et quum mense ab inde tertio Legem in monte Sinai datam fuisse, ex Exod. XII. 1. 16. constat : legislationem illam ad annum CCCXXXI. labentem esse referendam in dubio non relinquatur; adeoque totius tertiæ hujus Periodi spatium CCCXXX. præcise annorum esse statuendum.

Sed hic imprimitis locus ille primarius, Exod. XII. 40. paulo diligentius à nobis est expendendus.

וְיָשְׁבוּ בְּמִצְרָיִם פֶּגְרִינְתִּים אֵתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשָׁבוּ בְּמִצְרָיִם
natio autem filiorum Israël, qui commorati sunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum. Ad quorum verborum rectam intelligentiam notandum est.

Primo vocem Hebræam פֶּגְרִינְתִּים uti Chaldaicam hic ei respondentem טַרְבָּה ut generatim quamvis habitationem, ita ad externos & advenas relatum, peregrinationem & migrationem à patria denotare: quemadmodum ex ejusdem originis in utraque lingua vocabulis apparet. Ita apud Hebræos passim, טַרְבָּה non incolem modo, sed etiam inquilinum & peregrinum designat. Unde Abraham, Genes. XXII. 4. se in terra Chanaanâ טַרְבָּה נְגַרְתִּי fuisse dicit; quod in Græca interpretatione τῆς ἐστραίας ἐπιπεριδιδύως, in vulgata Latina, advena & peregrinus, est redditum. Similiter apud Chaldeos; Genes. XXI. 34. pro וְיָשָׁבוּ & peregrinatus est, in Chaldeo טַרְבָּה נְגַרְתִּי habetur: & cap. XXVIII. 4. אֶרֶץ מִצְרָיִם אֶרֶץ פֶּגְרִינְתִּים terram peregrinationis tue; Chaldeus Paraphrastes אֶרֶץ מִצְרָיִם אֶרֶץ פֶּגְרִינְתִּים reddidit. In Græca denique interpretatione, hoc ipso de quo jam agimus loco, ubi Romanus codex legit, Ἡ κατοικία τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, Habitatio autem filiorum Israël qua habitaverunt; alii cum vetustissimo nostro Alexandrino habent. Ἡ ἐπιπεριδιδύωσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, Peregrinatio autem filiorum Israël qua peregrinati sunt.

Secundo; Chanaanam terram peregrinationis, ut Abraham, Isaac & Jacobi; [Exod. VI. 4. cum Gen. XXVIII. 4. XXXVI. 7. XXXVII. 1.]

ita & Israelitarum ab eis descendentiū fuisse habitam; propter arctissimum videlicet illud quod inter majores & posteros necessitudinis, intercedit vinculum. Et tribus certe illis Patriarchis terram hanc peregrinationis ipsorum hereditario possidendam eis se daturum Deus promiserat: (Psal. CV. 11.) quod in posteris tamen eorum completum tantum fuisse novimus. Ut posteriorum possessio patribus; ita & patrum peregrinatio hic tribuitur posteris; eadem plane ratione, qua horum ipsorum posterorum posteri transitum maris rubri & Jordanis sibi cum patribus communem faciunt in Psalmo LXXVI. 6. convertit mare in aridam; per flumen transverunt pede: illic latati sumus in eo. Ita, quum in Bethel cum Jacobo locutus est Angelus, in eo etiam cum posteris ejus locutus fuisse dicitur. Hose XII. 4. Bethel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum, & à patribus ad filios illa traducta est criminatio; Amos V. 25. Act. VII. 42. Numquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis domus Israël? In solempni illa denique Confessionis formâ, quam Deus primitias sibi in festo Pentecostes offerentibus præscripsit, posteris ea omnia videmus attributa, quæ patribus ipsorum in Ægyptiâ hæc peregrinatione contigerunt. Syrus periens erat pater meus, qui descendit in Ægyptum hominibus paucis, ut peregrinaretur illic; evasi autem illic in gentem magnam, robustam, & amplam. Quumque malo nos affligentes Ægyptii, & affligentes nos, imponerent nobis servitutem duram; inclinavimus Dominum Deum majorum nostrorum: exaudiensque Dominus vocem nostram, respexit afflictionem nostram, molestiamque nostram, & oppressionem nostram. Nam educens Dominus nos ex Ægypto manu forti, & brachio extenso & terrore magno, signis etiam & prodigiis; introduxit nos in locum hunc, deditque nobis terram hanc, affluentem lacte & melle. (Deuteron. XXVI. 5. 9.) Quibus addantur & illa ad filios Israël Dei verba, Judic. X. 11. 12. An non ex Ægyptiis, & ex Amorais, & ex Amonitis, & ex Philistiis, Sidoniis quoque & Amalacitis, & Moabitibus opprimentibus vos; quum clamaretis ad me, tum servavi vos à manu eorum? Et Samuelis, I. Sam. XII. 11. Misit Dominus Ierubbaalem, & Bedanem, & Iephtham, & Samuellem: eripuitque vos à manu hostium vestrorum circumquaque, & ita ut habitaretis secure. Ubi manifeste & ipsi, & patres eorum simul comprehenduntur, ut in præsentem loco, Exod. XII. 40. In quo si filiorum Israël nominatione, patres hic excluderentur: nec ipse quidem Israël in horum peregrinantium numero fuisset comprehensus; quem tamen hujus in Ægyptum profectionis principem fuisse nemo dubitat.

Tertio, cum Hebræi casibus careant pronomen וְיָשְׁבוּ ambigua hic esse relationis. Unde & in ipsa editione vulgata Latina, Biblia polyglotta Antwerpiana Regina, & Jayana Parisiensis hic legunt, Habitatio autem filiorum Israël. QUI manserunt in Ægypto, fuit 430. annorum; ubi alia ejusdem editionis exemplaria

habent;

habent; *Habitatio filiorum Israel. QUA manserunt in Aegypto.* Quae posterior relativi pronominis acceptio, *28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.* determinans, mansioni Israelitarum in Aegypto, ipsorum 430. annorum moram assignat; quae tota parte dimidia brevior fuisse ostenditur. Quod incommodum prior illa explicatio (quam ut aptiorem textus originalis interpretationem, non ut veriore vulgatae editionis Latinae lectionem proponimus) secum non adfert; *28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.* tantum nobis exhibens sive descriptionem eorum quorum universa *maesians*, sive peregrinatio, ab anno 76. patris Abrahami coepit, inde ad egressum ex Aegypto usque 430. annorum spatium est continuata.

Eam autem Israelitarum descriptionem ab Aegypti tantum incolatu petendam, Moses censuit: quod illa patrum in Chanaan peregrinatio & paucorum hominum extiterit, & interrupta fuerit aliquoties, & minus in oculos hominum incurreret; *cum essent ipsi numero modici, paucissimi & inquilini in ea, & pertransirent de gente in gentem, & de regno ad populum alterum;* (Pl. CV. 12. 13.) haec vero filiorum, in Aegypto ingentem hominum multitudinem complexa, stabilis fuerit & apud omnes gentes celebratissima. Nam habitatio Hebraeorum in Aegypto, tribus rebus fuit valde insignita & nobilitata: ut a Pererio hic est annotatum. Primum enim Joseph eo tempore summo cum imperio universam Aegyptum per octoginta annos gubernavit, & eo tempore magna in prosperitate fuerunt Hebraei. Deinde, post mortem Josephi, per insignis & admiranda fuit multiplicatio Hebraeorum, licet laboriosissima servitute afflicterentur ab Aegyptiis. Denique, liberationem eorum, atque exitum ex Aegypto, tot & tanta tunc facta prodigia, valde memorabilem & admirabilem reddiderunt.

Thomas Stapletonus in Antidotis suis Apostolicis, ad Act. VII. 6. quiritatur, *omnes horum temporum hereticos, Rabbinarum potius calculo, quam aperta Scripturae subscribere, circa annum numerum quibus filii Israel in Aegypto versatos fuisse, ille asserit.*

In cuius sententiae rejectione, cum omnibus horum temporum (quos illi appellare libuit) *Hereticis*, omnes propemodum omnium temporum scriptores Catholicos consentire convenisset: si vel veritatis inquisitioni ipse studisset, vel Lyranum saltem sumum, in praesentem Exodi locum sic scribentem, consulisset. *Manifestum est, non mansisse in Aegypto Hebraeos quadringentis triginta annis. Sed iste numerus annorum inceptit, secundum Doctores CATHOLICOS, ab eo tempore, quo Abram ex Mesopotamia primum venit in terram Chanaan; in qua ipse & filii eius habitaverunt tanquam peregrini usque ad descensum in Aegyptum.* Sed Stapletonus Genebrardum magistrum hic sequi maluit: quem absque ullo vel magistro vel suffragatore, opinionem initio evulgatae fuisse ausum, ipsummet hisce verbis profitentem potuisset animadvertere. *Cum ista in primis editionibus annotabam, carebam quidem Latino,*

aut Graco suffragatore: at postea reperi Augustinum Eugubinum in cap. 12. Exodi, in ea versari sententia. Quam tamen tum aliorum veterum, (ex Augustini quaestione 47. in Exodum; tum antiquissimi Theophili Antiocheni, in libro tertio ad Autolycom, & Clementis etiam Alexandrini (ut videtur) in libro 1. Stromatum fuisse sententiam comperimus.

Verum ab Abrahami in Chanaan & non a Jacobi in Aegypto migratione 430. annorum exordium esse capiendum ostendunt argumenta: quorum

Primum, (non ab Hebraeis solum, in Seder Olam Rabbæ cap. 3. & in commentariis ad Genes. XV. & Exod. XII. sed etiam a nostris, Augustino quaest. 47. in Exod. Sedulo in Galat. III. Beda in libro de 6. aetatibus Mundi, & aliis productum) est huiusmodi Kohath sive Caath, filius Levi, cum avo suo Jacobo descendit in Aegyptum (Genes. XLVI. 11.) Huius vitae anni fuerunt, 133. filii vero ejus Amrami, anni 137. (Exod. VI. 18. 20.) Filius Amrami Moses 80 fuit annorum, quum liberandi essent Israelitae a servitute Aegyptiaca (Exod. VII. 7.) Hi omnes anni simul juncti 350. tantum summam conficiunt, ex qua detrahendi etiam anni sunt, tum quos Caath post natum Amramum, tum quos Amramus egit post natum Moysen, simul cum iis etiam quos ante descensum in Aegyptum exegit ipse Caath: ne iidem anni bis numerentur. Ex quibus manifeste colligitur, commemoracionem Israelitarum in Aegypto annorum 430. esse non potuisse. Duo quidem contra opponit Genebrardus: sed quæ Thadæo Duno sectatori suo adeo non satisfecerunt, ut agnoverit restare hic *difficultatem longe maximam & forte insuperabilem.* Oppositiones tamen illas, quales sunt, non tacebimus: sed Benedicti Pererii responsionibus comitatas, hic subijciemus.

Ait primo, cum dicitur, annos vitae Amram fuisse, 137. non esse intelligendum hoc de omnibus annis totius vitae ejus; sed de annis vitae, quam agebat cum amisit patrem, aut cum genuit filios. At quis non videt, (inquit Pererius) istud interpretamentum violentum esse & contrarium consuetudini loquendi Scripturae? Cum enim ea recenseret annos vitae aliorum, cujus simpliciter & precise, ut facit in commemorando annos vitae Caath & Amram, haud dubie loquitur de totius vitae annis: cuius rei tot sunt exempla in sacris libris, & ita passim obvia, ut legenti ea perspicuum & indubitatum futurum sit quod dixi. Sic Pererius. Duo vero Torniellus hic opponit: primo, non esse sufficientem ejus responsionem.

Ait secundo Genebrardus, inter Caath & Amram, & inter Amram & Moysen, intervenisse alias personas praetermissas in libro Exodi: sicut Matthæus, in describendo genealogiam Salvatoris, dicens quod Joram genuit Oziam, intermisit tres reges intermedios, Ochoziam, & Joas, & Amasiam. Sed id profecto gratis ab eo esse dictum, recte respondet Pererius. Nulla enim (inquit) ratione ostendi

a Perer. in Exod. c. 12. disput. 19. num. 11.

a Genebrard. Chronogr. lib. 1.

a Duno. sect. 1. cap. 1. §. 19. n. 24.

a Perer. in Exod. c. 12. disput. 19. n. 24.

a Torniell. in Chronogr. lib. 1. n. 11.

ostendi potest, fuisse intermedios aliquos homines inter Caath & Amram, vel inter Amram & Mosem. Ubicumque enim Scriptura istam progeniem Levi recenset, semper facit ipsum Amram proxime succedere ipsi Caath, & Mosem & Aaron ipsi Amram. Tres autem illos reges pretermisissos fuisse à Matthæo, propterea vere dicitur, quia li- quido id constat ex libris Regum, & ex li- bris Paralypomenon; in quibus libris regum illorum scripta est historia. Ita Pererius. Et vero (ut de Josepho, in libro 2. Antiq. cap. 5. Mosem ab Abrahamo *septimum* numerante nihil dicamus) ipsum Mosem, aut quis avus suus fuisset ignorare potuisse, aut si sciret in Genealogia sua preterire nomen ejus voluisse, quis animum ut credat poterit inducere? Quos scopolos Abrahamus Fritius, Jacobus Auzolæus, & Nicolaus Abramus ut devitarent, Cahathum in *Agypto* fuisse natum, dicere maluerunt; in eorum decedendo sententiam qui contra expressa Mosi verba contendunt, non omnes qui *Genes. XLVI. recensentur, jam natos fuisse, cum Iacob in Agyptum descenderet*; de qua in cap. X. pluribus à nobis erit agendum.

Secundum argumentum à generatione Jochebedæ matris Mosi deducitur, quæ ipsius Patriarchæ Levi fuit filia. Unde in Exod. VI. 2. Amram uxorem accepisse dicitur Jochebedam *אמיתא* suam: R. Solamo Jarchi, Abulensis, Cajetanus, Pagninus, Stenchnus, Lipomanus, Driedo, Oleaster, recte sunt interpretati. Licet enim editio vulgata Latina *patrelem*, & Græca *θυγατέρα* *ἀδελφῆ* *ἀντὶ*, *filiam fratris sui*, hic reddat: priorem tamen explicationem præferendam esse, ipsius Mosi verba illa ostendunt. Nu. XVI. 59. *Nomen uxoris Amrami Jochebedæ filia Levi, quæ ipsam Levi in Agypto peperit* mater illius: hoc enim subaudiendum femininū illud verbum indicat, *אשר ילדה לה* simulque evincit, frustra vim loci hujus eludere Salianum & Bonfrerium fuisse conatos dicendo eodē modo Jochebedam dictam fuisse filiam Levi quo Ephraim & Manasses dicuntur filii Jacob, Christus Dominus filius David, omnes Levitæ filii Levi, & Elizabeth (Luc. I. 17.) una de filiabus Aaron. Porro ex annis 137. quos vixit Levi, (Exod. VI. 16.) juxta nostras rationes in Agypto acti sunt 87. juxta Aliorum 93. circiter. Anni 93. juncti annis 80. quos tempore Exodi agebat Moses, (Exod. VII. 7.) efficiunt 173. qui à 430. subducti 257. relinquunt: quot saltem annorum, admittis Genebrardi sententia, Jochebedam esse oporteret, quo tempore Mosi peperit; etiamsi ipso 137. Levi patris anno genitum fuisse poneremus: quum juxta nostram Chronologiam, Jochebedam annos centum natus gignere potuisset Levi, ætate minor quam Jacobus pater, quum suscepit Benjaminem; Jochebedā 87. annorum, quum Mosem peperit.

Tertium argumentum suppeditat ætatis Hefronis consideratio, quem infantem cum Jacobo in Agyptum fuisse deductum in capite X. ostendemus: ille sexagenarius duxit filiam Machiris filii Manassis, quæ Segubum illi pe-

perit. (1. Chr. II. 21.) cujus filium Jairem, anno 40. post exodum villas Bashanis, & regionem occupavisse ex Mose constat (Num XXXII. 41. Deuter. III. 14.) Unde consequitur, ex nostra etiā hypothesi, quæ moram Israelitarum in Agypto constituit, plures quam 404. essent illi adscribendi.

Quartum argumentum ex genealogia seditionum, Coræ, Dathanis & Abirami est desumptum: quorum avos cum Iacobo in Agyptum descendisse, ex Genes. XLVI. 9. liquet. Ut enim Cahath Levi filius de Amram Mosem; ita & ex Izhare nepotem habuit contradicentem illius Coram; similique modo, Rubenis filius Pallu ex Eliabo nepotes suscepit Coræ fratrilites, Dathanem & Abiramum (Numer. XVI. 1. & XXVI. 8. 9.) Quæ unius tantum progeneri ei, inter descendentes in Agyptum, & a terrâ in deserto absorptos, interpositio, manifestum facit moram in Agypto annos 430. tribui omnino non posse.

Quintum argumentum, à paraphrastica verborum Mosi explicatione est petitum, quæ in Græcis Bibliis, Exod XII. 40. Ita sese habet. *Ἡ δὲ περιελάσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἡν παρεπίσαντο ἐν γῆ Αἰγύπτου, ἔσθη γῆν Ἰσραὴλ, ἀπὸ τοῦ ὅτι παρεπίσαντο, ἐν τῆσδε ἀνατολῆς τοῦ ποταμοῦ.* *Peregrinatio filiorum Israel, qua peregrinati sunt in terra Agypti, & in terra Chanaan, ipsi & patres eorum, anno CCCCXXX. ubi illud, ἀπὸ τοῦ ὅτι παρεπίσαντο, ipsi & patres eorum, in Romano τῶν LXX codice, (librarii vitio,) desideratur; quod tamen in Alexandrino nostro (non minoris antiquitatis exemplare) ut & in editione Complutensi & Aldina, atque aliis omnibus (ex Romano non expressis) eodē hic modo legitur, quo ab Eusebio in Chronico, Quinto Julio Hilarione in libello de Mundi duratione, Augustino quæst. 47. in Exodum, Sedulio in Galat. 3. & veterum aliis habetur etiam citatum. Sed & ipsi à postolorum temporibus Doñthius alia Pentateuchi loca quamplurima, sic & præfens hoc ex Græcâ editione similiter interpolatum Samaritis suis tradidit. *וְהָיוּ כִּי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ אֲשֶׁר יִשׂ כְּנָעַן כְּנָעַן וְבָאָרְץ עֲרָב וְשֵׁן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע כְּאוֹרֵה שָׁנָה* *Peregrinatio autem filiorum Israel & patrum eorum, qua commemorati sunt in terra Chanaan & in terra Agypti, fuit quadringentorum & triginta annorum.**

Ex his liquet, quantum Nicolaus Abramus operam hic luserit, dum ex illa unius Romani codicis ab aliis discrepantia *conjecturam propemodum certam duci posse existimat*, non modo, ἀπὸ τοῦ ὅτι παρεπίσαντο, (quod solum, propterantis librarii vitio, à Romano exemplari aberat) sed etiam, ἔσθη γῆν Ἰσραὴλ, aliud esse nihil quam glossema, quod initio margini adscriptum, lapsu temporis in contextum irrepserit; aut certe plagulam quandam ex translationibus assutam: quod posterius, non minus inani opera, ex Hieronymi in librum Paralypomenon præfatione adstruere ille nititur: in qua, Origenes dicitur in editione LXX. Interpretum Theodotionis editionem miscuisse, asteriscis videlicet designans, qua minus fuerant, virgulis qua ex superfluo videbantur

Ibid. cap. 7.

* Sallian. an. Mund. 2452. num. 3.
* Bonfrer. in Exod. 6. 20.

apposita; indeque, in Ecclesia legi quod LXX. rescribunt: quum ea, quæ ex Theodotione sub asteriscis ab Origene fuerunt addita, in Hebræo textu reperta fuisse constet: ideoque ad illa, & ἐν τῷ παλαιῷ, οὐκ ἐν τῷ παλαιῷ κειμένῳ, ut in LXX. non in Hebræo extantia, ob eum sive virgulam ab eo fuisse appositam, dubitare non liceat. Neque quicquam nos lætæ, quod ab eodem Abramo adjicitur; illos ipsos, qui LXX. seniorum auctoritatem plenis buccis hic opponunt: antequam ad duodecimum Exodi caput pervenirent, jam vicies à Graecorum interpretum auctoritate discessisse. Non enim si Græci interpretes, (quicumque illi fuerint,) quum textui originali aperte contradicunt, deferendi sunt; idcirco in Exodi XII. audiendi non sunt, ubi eandem fere Mosis sententiam paraphrasi suâ exhibent, quam cæteri Hebræi (qui eorum interpretationem à textu originali dissidentem nihili faciunt) sunt amplexi.

Sexum argumentum ab insigni illo testimonio beati Pauli, Galat. III. 17. est desumptum. Τέτο ἡ λέξις, διαχρονικῶς ἀποκειρομένη τῷ τῷ θεῷ εἰς ἡμεῖς, ὅτι οὐκ ἐν τῷ παλαιῷ κειμένῳ ἀλλ' ἐν τῷ καινῷ. Hoc autem dico Patrem à Deo prius sancitam; respicientem in Christum, quæ post quadragesimos & triginta annos extitit, irritam non facit, ut evanidam reddat illam promissionem. Ubi à promissione facta Abrahamo, de benedicendis in ipso omnibus tribubus terræ, [Gen. XII. 3. cum Gal. III. 8. 14.] usque ad legem, datam post egressionem Israelitarum ex Aegypto mense tertio, [Exod. XIX. 1. 16.] annos 430. Apostolus dinumerat. Unde ad anni Abrahami LXXVI. exordium, annotat Eusebius in Chronico. Primus annus re-promissionis Dei ad Abraham: à quo usque ad Moysen, & egressum gentis Hebræorum ex Aegypto, supputantur anni CCCXXX. quorum meminit Paulus. Et cum eo Augustinus lib. 19. de Civitate Dei cap. 24. Computantur ab anno septuagesimo & quinto Abrabæ quando ad eum facta est prima promissio, usque ad exitum Israel ex Aegypto, 430. anni; quorum Apostolus meminit: & quæst. 47. in Exod. Ex illa vocatione qua vocatus est Abraham & credidit Deo, post 430. an. factam legis dicit Apostolus; non ex eo tempore, quo Jacob intravit in Aegyptum.

Atqui, si Genebrard. hic audire volumus, nos in Pauli verbis illud [post] non refertur ad promissionem Abrabæ, sed ad legem quæ data est post 430. annos quam Hebræi venerant in Aegyptum, quæsi dicit Paulus: Lex quæ post 430. annos facta legitur. Exodi capite 12. Testamentum Dei, prius Abrabæ factum, non potest irritum facere. Cui bene respondet, Petecius, robur argumentationis Paulinæ pendere à tempore promissionis Abrabæ, non autem à tempore habitationis Hebræorum in Aegypto, cujus nempe nec ullam ibi significationem facit Paulus; nec ea juvat consilium & propositum Pauli. Sic enim illum argumentari. Deus Abrabæ promisit fore, ut in semine ejus, hoc est, in Christo

a Petec. ut
supra. 114.

benedicerentur omnes gentes: quæ promissio facta est 430. annis priusquam daretur lex: nec lex tanto post data infirmare atque irritam facere potuit promissionem illam Dei. Ergo benedictio, & salus omnium gentium, non à lege sed à Christo speranda & petenda est. Vide & Tornicellum, ad an. Mundi 2329. num. 15.

At nihil prohibere hic objectat. Nicolaus Abramus, ut Paulum dicamus argumentari ad hominem, ut loquuntur, & scribentem ad Galatas, non ex sua, sed ex eorum sententia, ex LXX. Seniorum caducibus, prout usu publico viritum terebantur, hunc annorum numerum protulisse. Sed si revera credidit Nicol. glossema illud, de quo dixerat, Apostolorum tempore in editione LXX. Seniorum fuisse receptum; quæ rationis specie suspicari potuit, ex Theodotionis interpretatione illud ab Origene ipsorum editioni fuisse assutum, quum eorum utrumque post Apostolorum tempora vixisse nemo nesciat. Et si Paulus credidisset cum Nicolao, inter Promissionem & legem 645. annorum spatium intercessisse; nulla secundum hominem argumentandi ratio requirebat, ut minorem ille numerum exprimeret: quum vi argumenti ipsius nihil decederet, si multis annis ante legem promulgatam, Abrahamo promissionem fuisse factam, indefinite pronunciat.

Itaque huic refugio non satis confisus Jesuita, ad alterum hoc recurrendum sibi putavit. Non ait Apostolus annis 430. post promissionem dicitur Abrabæ, latam esse legem, sed post testamentum confirmatum à Deo. Confirmari porro dicitur non cum primis veluti linitis informatur, promittitur, aut etiam primo conditur, sed cum informatum & conditum antea fuerat, iterata testatoris voluntate renovatur. Postremam vero testamenti confirmationem, quæ, priusquam Deus Mosi loqueretur, narratur facta Patriarchis, eam promissionem fuisse affirmat, quæ Jacobo in Aegyptum profecturo, Genes. XLVI. 4. hinc verbis facta fuisse legitur. Ego descendam tecum, & inde adducam te huc revertentem. Quum, simul cum illa quæ immediate præcesserat, In gentem magnam ponam te. Ibi Regnerus Barelius, vel quicumque fuit author Problematum Harmoniæ Chronologicæ in Genesim, Dissertatione 4. num. 21. & 22. affirmat esse omnium Promissionum tribus Patriarchis factarum complementum: & quicquid priores omnes sigillatim, id hanc simul uno complexu conjunctim comprehendisse. Cui aliud nihil opponere hic fuerit opus, quam quod ab ipso Nicolao Abramo postea habetur objectum. Loquitur enim Apostolus (ut ille bene observat) non de qualibet promissione, sed de promissione quæ in omnes gentes redundat: ut in Gentibus benedictio Abrabæ fieret in Christo Jesu; ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. [Galat. III. 14.] quum in pollicitationibus Jacobo in Aegyptum cum tota familia migranti factis, ne verbum quidem appareat, quod secundum litteram videri possit ad vocationem & benedictionem omnium gentium pertinere.

Recet

a Petar. de
doctr. temp.
lib. 9. cap. 24.

a Abram. ut
supr. cap. 16.

Recte igitur omnino statuit Dionysius Pe-
tavius; *Paulum manifeste de primâ illâ in-
yraliq. loqui, quæ anno Abrahami LXXV. facta
est: quæ & apud Patres, & Chronologos celebra-
rissima est; uti ex Eusebii Chronico liquet, qui ab
eâ sæpius titulum ducit annorum. Cujus senten-
tiam ita hic oppugnat Nicolaus noster, ut falsâ
nexus hypothesi, in ipsum Apostolum cudat
fabam, quem, argumenti sui vim, in longinqui-
tate temporis inter confirmatum à Deo testa-
mentum legemque latam intercepti ponentem,
loqui debuisset, non de primâ illâ prom-
issione, sed de postrema & novissima, conditio-
ne sive confirmatione testamenti. Alioquin,
(inquit) parum solide & sopsistice procederet,
pessime ratiocinaretur, & ne secundum hominem
quidem, id est humano more loqueretur. Testa-
mentum enim ab ea testatoria voluntate vim ha-
bet, quæ postrema innouit, unde & suprema
voluntas dicitur: & quidem inter homines, ut
notat Apostolus, ad Hebr. IX. 16. testamen-
tum in mortuis confirmatum est: alioquin non va-
let dum vivit qui testatus est. Quali vero has-
tæ vocabulum, quod à vulgato Latino inter-
prete Testamentum reddi solet, supremam tes-
tatoris voluntatem semper denotaret; & non
frequentiori usu בְּרִית Hebraico responderet,
quod LXX. (quorum loquendi genere uti so-
lent Apostoli) Πάθηλον, Aquila vero & Sym-
machus Πάθηλον, id est, pactum interpretati
sunt. Et in loco quidem ad Hebræos, ubi de
Christo, sua morte novum fœdus nobis sancien-
tem, agitur, restrictior illa vocis significatio
locum habet: sed Generalior illa altera in præ-
senti ad Galatas loco, ubi de Dei Patris pro-
missione agitur, in quo primæ & supremæ vo-
luntatis nullum adiuncti potest discernim. Per
Πάθηλον igitur ἡ ἐπιβεβαίωσις τοῦ θεοῦ, nihil
aliud intellexit Apostolus, quam pactum illud
gratuitum quod cum Abrahamo Deus primum
iniit, atque in eundo sancivit, ratumque & au-
thenticum effecit; subsequenteribus ejusdem re-
petitionibus nihil amplioris auctoritatis primæ
væ promissioni adjicientibus.*

Sed objicit rursus Nicolaus, Apostolum
aperte testamenti confirmationem ab illa prima
promissione discriminare: nam si idem est confir-
matum testamentum quod promissio, ridicula erit,
(inquit ille) incepta, & puti de redundans oratio.
Quia enim nisi plane balbutiens ita loqueretur?
Lex non irricum facit testamentum confirmatum
à Deo, ad irritandum testamentum à Deo confir-
matum; vel, Lex non evacuat promissionem, ad
evacuandam promissionem. Et istas sane Nicolai
locutiones, eadem iisdem verbis plusquam pu-
tide iterantes, plane nugatorias esse facile con-
cedimus: cum in eo quo utitur Apostolus lo-
quendi modo, posterius membrum prioris ex-
plicationem contineat; & simplicem Dei pro-
missionem, pro pactione satis in se Authentica
habendam esse, nos odoceat.

Loco Exodi, cujus genuinam explicationem
hactenus tutari sumus, affinis est prædictio illa
Abrahamo à Deo facta, Genes. XV. 13. Act.
VII. 6. Scito prænoscens quod peregrinum futu-
rum sit semen tuum in terrâ non suâ, & subji-

cient eos servituti & affligent eos quadringentis
annis. Ubi per terram non suam Genebrardus
Egyptum intelligit, in qua Abrahami poste-
ros peregrinos fuisse per annos 430. existi-
mat; rotunda 400. annorum summa, (fractis
numeris prætermisissis,) hic expressos. Sensit
idem & Stapletonus: de quo, in commentariis
ad dictum Actorum locum, Johannes Lorinus.
Gravius hallucinatur quam ceteri Stapletonus,
in Antidotis ad hunc locum Actuum, volens ro-
tos quadringentos annos consumptos esse in A-
gyptiâ habitatione, atque etiam afflictione.
Non fait opus valentibus antidoto, aut si quo
modo hac in re male Hæretici valerent, non la-
borarent morbo hæresis: cum circa Fidei pericu-
lum hujusmodi res varie à Catholicis discutian-
tur. Alphonsus Cumiranus (ab eodem Lorino
ibidem productus) adhuc ineptius, annos qui-
dem 430. à promissione Abrahamo facta acce-
pit, 400. vero ab ingressu Jacobi in Egyptum;
quem tamen 115. annis ipsa morte Abrahami
posteriolem fuisse constat. Authore Proble-
matum Harmoniæ Chronologicæ, in Disserta-
tione illa 4. num. 3. Israëlitarum commoratio-
ni in terrâ Egypti annos 430. cum Genebrar-
do & Stapletono tribuens, 400. durissimæ ser-
vilitutis & afflictionis eorum annos à morte Le-
vi, (Exod. VI. 16.) inchoat, & ad tempus quo
delectis septem Gentibus plenarie terram Cha-
nanis hæreditate illi possederunt, extendit.

Sed longe major & sanior Chronologorum
pars, per terram non suam tum Chananaeam
tum Egyptum hic designari asserit: & 400.
hosce annos à primis Isaac annis incipit, in
quo benedictum Abrahami semen vocari cœ-
ptum est. (Genes. XX. 12. Rom. IX. 7. Hebr.
XI. 20.) ita ut intra illud spatium totius etiam
peregrinationis, non servilitutis tantum & affli-
ctionis (quæ in extremis illius annis contigit)
tempus complectatur. In his enim verbis, ut
tum ab aliis, tum à Pererio est observatum, tria
continentur, quorum unum est, peregrina-
tio seminis Abraham in terra non sua, alterum
servitus, tertium afflictio. Tempus itaque
illorum 400. annorum non competit in
quodlibet illorum trium disjunctè ac sepa-
ratim, sed in tria illa conjuncte; quod illa
tria eventura essent & complenda intra spa-
tium 400. annorum. Ergo sensus illorum
verborum Domini ad Abraham, hic est. Se-
men tuum, priusquam veniat ad possiden-
dum terram Chanaam, tibi & illi promif-
sam, transiget 400. annos: in quo tempo-
ris spacio, & peregrinabitur in terra alie-
na; & aliquandiu etiam durâ servitute affli-
getur.

Quod vero hic Abramî semen peregrinatu-
rum fuisse dicitur בארץ לא להם in terrâ non su-
â, vel suâ, (ut in editione vulgatâ Latina re-
ctissime est expressum) id de terra non ipsi
debita, non promissa, non destinata, accipi dun-
vult Nicolaus Abramus; ne Chananaea sub eo
comprehendi posse putetur, quum simplicissi-
mo ac maxime germano sensu in vulgatâ Gra-
eca Mosis versione, in terrâ non propria; & ארץ
לֹא־לְהֵם, in novo Testam. Act. VII. 6. & ארץ
אֲחֵרָה

Cumiran-
um. 1. con-
cliat. 22.

a Perer. in
Exod. cap. 1.
disput. 6. nu-
29.

ut supr.
cap. 22.

V. Oeconomen. in Act. 7. 6. & Ca. ten. Græc. in Gen. 15.

in terra aliena, illud habeatur expositum. Ubi in primis observandum recte notavit Eustathius, ἐν τῇ γῆ ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος ἀλλ' ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ παρῆκεν ἔσται τὸ σπέρμα τῷ Ἀβραάμ, quod non dixerit in Egypto, sed in terra aliena peregrinum erit semen Abraha. Ἀλλοτρία δ' ἐστὶν ἡ Ἰσραήλ γῆ, ἢ τὸ παρῆκεν τὸ ἴδιον σπέρμα τῷ Ἀβραάμ. Aliena autem fuit terra Chanaan; quam incolebat Isaac semen Abraha.

At Nicolaus contra hic objicit: cum Deus posteris Abrahami terram Chanaan promississet, jamque illi, si nondum jus in re, ut loquuntur, saltem jus ad rem suo tempore possidendam haberent; terram Chanaan magis eorum dici potuisse, quam non eorum, verbis quibus Dei ad Jacobum, Genes. XXXI. 3. Revertere in terram patrum tuorum, rem totam consecutam putat: conclusionem hac inde deducta chronologis insultans. Igitur Dei iudicio terra Chanaan Abraha & seminis ejus fuit; Chronologorum interpretatione non fuit. Verum mentem suam satis explicavit idem ipse Deus quum patribus illis daturum se dixit terram Chanaan, terram peregrinationum ipsorum, in qua peregrinabantur. (Exod. VI. 4.) Quomodo & Isaac filio Jacobo optavit, ut hereditario jure possideret terram peregrinationum suarum quam Deus dedit Abrahamo. (Genes. XXVIII. 4.) Similiterque de Jacobo & Esau legimus, quum utrumque ob armentorum multitudinem terra peregrinationum ipsorum, capere non posset, Esavum quidem (sive Edomum) cum tota sua familia in monte Seir habitavisse. quæ regio deinceps terra possessionis Edomorum fuerit habita; Jacobum vero habitavisse in terra peregrinationis patris sui, in terra Chanaan. (Gen. XXXVI. 7. 8. 43. & XXXVII. 1.) quæ in Chanaanorum respectu possessionis & κτήσεως, ita & Jacobi (Genes. XXX. 25.) & reliquorum Hebræorum terra fuit, (Genes. XL. 15.) respectu incolatus & παρακλήσεως. Quamobrem & Apostolus in Hebr. XI. 8. scribens. Πιστεὶ κατήχθη Ἀβραάμ ὑπακούσας ἐξουσίᾳ εἰς τὸν τόπον ὃν οὐκ ἔμελλεν εἶναι κληρονομία. Per fidem vocatus Abraham auscultavit, ut exiret ad locum illum quem accepturus erat in hereditatem; cum illo tamen jure ad rem suo tempore possidendam, consistere potuisset præsentem peregrinationem in terra aliena statim ostendit; in versu proxime sequente de eodem subjiciens. πιστεὶ παρέκκλιον εἰς τὸν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν οὐκ ἔμελλεν εἶναι κληρονομία μετὰ Ἰσαὰκ. ἢ Ἰσαὰκ τὸν παρακλήσεως ἐπαγγελίας τῆς αὐτοῦ. Per fidem peregrinatus est in terra promissionis ut aliena, in tabernaculis habitans cum Isaac & Jacob coheredibus ejusdem promissionis. Ut dubitare nemini jam liceat, Isaac & ejus posteris in Chanaan commorantibus, divini illa verba oraculi Abrahamo facti, convenire posse: ἐστὶν ἔσται τὸ σπέρμα τῷ πατρὶ καὶ ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ. Quod semen illius peregrinum futurum esset in terra aliena.

Sed & hoc præterea à Nicolao objicitur. De illa terra loquitur duntaxat Deus, de qua post servitutem egressi sunt cum magna substantia. Nos vero ut ex Aegypto, non è Chanaan, ita eos fuisse egressos, facile concedimus: ita quod

pro confesso hic ab eo sumitur, de illa terra duntaxat loqui Deum, unde illi sunt egressi, plane pernegamus. Quod in Chanaanam deinde illi tendebant, ex illis oraculi verbis probat. Generatione autem quarta revertentur HUC: concluditque, ut egressum ab ingressu, profectiōnem à reditu, sic Aegyptum (non eorum terram) à Chanaan (eorum terra) distingui. Atqui status peregrinationis seminis Abraham hic prædictus, à statu servitutis & afflictionis distinguendus primum fuerat, & prior ad Chanaanamque ac Aegyptum, posterior ad solam Aegypti terram referendus. Licet enim in posteriore hoc statu, egressum ab ingressu, profectiōnem à reditu, Aegyptum à Chanaan, distinguendam esse libenter agnoscamus: nihil tamen id obstat quo minus in priore, seminis peregrinationis in terra non sua Chanaanam & Aegyptum conjunctim assignare valeamus.

Ad Achjoris denique Ammonitæ verba, de Hebræis in Aegypto per annos 400. tantopere multiplicatis, quæ in libri Judithæ capite V. 9. tam multis ab eo urgentur, breviter respondeamus: in Græco non haberi, & à Chaldaico editore, ex loco Genes. XV. minus attentè considerato, fuisse adjecta; eodem modo quo à Josepho, libro secundo Antiquit. cap. 5. iidem 400. annorum spatium vexati fuisse dicuntur, quos tamen in proxime insequente capitulo 215. tantum annorum moram ibi fecisse, idem ipse comperit. Vide apud Torneillum plura, ad annum Mundi 2329. num. 17.

Et hæcenus quidem Nicolaus pro Genebrardo suo strenuè depugnavit: sed tandem illum deserens, ad Thaddæi Duni castra transit, qui 400. annorum initium non à descensu Jacobi, sed à venditione & abductione Josephi in Aegyptum, deducit: quo tempore promissionem illam Genes. XXXV. 11. 12. uterque, Jacobo factam fuisse affirmat; & consummatam fuisse promissionis confirmationem, à Paulo commemoratam existimat. Ego sum Deus omnipotens: Cresce & multiplicare? Gens & cæcus gentium erit ex te: & reges è lumbis tuis egredientur. Et terram quam dedi Abrahamo & Isaac; tibi dabo eam: & semini tuo post te dabo terram hanc. Verum hanc promissionem ante navitatem Benjaminis dictam fuisse constat: quam ipsam aliquot annis venditione Josephi fuisse priorem, in capite X. postea videbimus. Et si eo quo illi volunt tempore dicta ei fuisset; ad locum tamen Apostoli nihil omnino facerent; quæ de promissione, non Jacobo sed Abrahamo edita, locutum fuisse constat. Tichonius Donatista, in Regula quinta annorum illorum 430. exordium à regno (ut ille appellat) sive proregia dignitate Josephi arecessit: cuius annis 80. exactis, servitutem & afflictionem Israelitarum cœpisse putat, & per 350. annos duravisse; quos Deus (Genes. XV. 13.) synecdochicè 400. dixerit. Sed quia tam hæc quam Thaddæi Duni opinio, iisdem quibus illa Genebrardi refellitur argumentis; ulteriore utriusque examine Lectorem fatigare nolumus.

CAP. IX.

De duplici Abrahami vocatione, ex Ure Chaldaeorum & Charane, & temporis spatio inter utramque interposito. A posteriore incipiendos esse annos 430. peregrinationis Hebraeorum, quum, 75. fuisset ille annorum; non quum aut 70. aut etiam 76. 85. 90. vel 100.

NON ab Israël's & totius familiae suae defensione in Aegyptum, multoque minus à Josephi vel venditione vel sublimatione, sed à patris Abrahami & suorum peregrinatione in terra Chanaanitide, 430. Israeliticae peregrinationis annos fuisse ducendos, in precedente capite est ostensum. Cum iis nobis nunc agendum est, qui sub Abrahamo quidem epocham hanc constituendam esse agnoscunt; sed vel ante ejus è Charane in Chanaan profectio- nem, vel post eam alio quam nobis constitutum est tempore, figendam eam esse statuerunt.

Priorem sententiam amplexus est quintus Julius Hilarion: in libello de Mundi duratio- ne, ita hac de re scribens. *Abraham annorum LXX. de terra sua profectus est in Carram. A peregrinatione Abraha usque ad profectio- nem Israël ex Aegypto ad eremam, anni sunt CCCCXXX. quos & in ipsa Aegypto annos CCX. egisse, postea adjicit. Eadem est & Hebraeorum sententia, in Seder Olam Rabba, cap. 1. & 3. Mechilta Rabbah, El Phavao, Schemoth Rabbah, & Tanchuma, Schemoth, Chaldaica paraphrasi Jonathani in Exod. XII. 40. (quemadmodum à R. Azarià in Meor enajim habetur annotatum: ut & in Cabbala historica R. Abrahæ, & vulgari Judaeorum Computo. Eandemque ex recentioribus secuti simul Cajetanus, Naclantus, Genebrardus, Arias Montanus, Bonferrius, Bibliander, Beza, Tremellius, Vignierus, Temporarius, Cap- pelli, Lydiatus, Lansbergius, Pawellus & alii. In ea vero asserenda præcipuam posuerunt operam, Thomas Pius in Clepsydra sua Anglice conscripta, & Henricus Harvillæus sub finem sect. 43. tertiae temporis Periodi; quorum prior, probationes à se productas, & matucino Solis jubare clariores, & quam ut ab hominum vel autoritate vel argumentis infringi possint validiores esse opinatur: posterior, multo mo- destius, ceteris sententiis probabiliorē hanc esse concludit.*

Ad ista discernenda, primo, cum Chryso- stomo, Abulensi, & aliis, notandum est, Abra- hami in Scripturâ vocationem haberi gemi- nam: unam Ure Chaldaeorum, patre adhuc vivente; (Genes. XV. 7. Josu. XXIV. 2. 3. Nehem. IX. 7. Act. VII. 2. 3. 4.) alteram Cha- rane, post Tharæ patris excessum, factam. (Genes. XII. 1. 4. Act. VII. 4.) Priori voca- tioni obtemperavisse Abrahamum, illis verbis Act. VII. 4. docet protomartyr Stephanus: *Tunc egressus ille est ex terrâ Chaldaeorum. Pos- teriori, Genes. XII. 4. Moses. Egressus est ita-*

que Abram sicut præceperat illi Dominus, & fuit cum eo Lot: & septuaginta quinque anno- rum erat Abram quum egredereetur Charane. Conrado enim Pawello neminem hic assensu- rum existimo: qui in quarto suo Scopulo, (in quem, cum aliis nautis Tremellium etiam & Junium impegisse scribit: quos cum ipso tamen constat, primam evangelii promissionem Abra- hamo factam, non 75. sed 70. ejus ætatis anno attribuisse) duo hujus versiculi membra ita à se invicem divellit, ut prius ad primam Abra- hami ex Ure Chaldaeorum, posterius ad sec- undam ejusdem ex Charane profectio- nem referat; quam diversam profectio- nem à priore esse, particulâ adverbialia Ansem (quæ in tex- tu tamen originali completivam, Et, sibi habet respondentem) designare autumat. In priore vocatione Thara, qui à Chaldaeis seductus ido- lorum cultui sese mancipaverat, (Josu. XXIV. 2.) intellectâ (ex filio) Dei voluntate, & à idololatriâ respiciens, itineris ducem sese præ- buit: assumpto secum filio Abrahamo, Loto, & nuru Sarâ, Ure Chaldaeorum cum iis egres- sus est, ad proficiscendum in terram Chanaa- nis. (Genes. XI. 31.) nam, quia ipse erat pater familias, ideo migrationis negotium illi adscri- bitur, non filio familias: ut rectè in Elencho Pareano scripsit Scaliger. In posteriore vero, paterfamilias Charane jam mortuo, ipse Abra- hamus Saram & Lotum assumpsisse, & cum iis rectâ in terram Chanaan abiisse, dicitur. (Gen. XXII. 5.)

Observandum secundo est: in utraque voca- tione, indefinite à Deo iter suscipiendum præ- cipi: ad terram quam ipse esset ostensurus: Act. VII. 3. & Genes. XII. 1. & tamen tam in prio- ris executione à Tharâ, (Genes. XI. 31.) tum in in posteriori Abrahamo (Genes. XII. 5.) in Chanaanam profectio- nem memorari institu- tam: quod varii interpretes variè cum verbis illis Apostoli conciliare nituntur, Hebr. XI. 8. *Per fidem vocatus Abraham auscultavit ut abi- ret in locum quem accepturus erat in heredita- tem & exivit, nesciens quo esset venturus.* Nam ut præteream quæ hac de re habet Lau- rentius Codomanus, in Chronologia suæ lib. 1. capite 3. & Nicolaus Abramus in verbis illis Genes. XI. 31. *Tulit itaque Thara filium suum, & Lot filium Haran filium filii sui, & Sarai- nurum suam; & eduxit eos de Ur Chaldaeorum, ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque Charan, & habitaverunt ibi.* Particulam (ut) non causam & intentionem, sed duntaxat eventum rei denotare affirmat, perinde at- que si diceret; *Eduxit eos de Ur Chaldaeorum, quo factum ut in terram Chanaan perveni- rent.* In Charane vero Abrahamum, qui jam ante (quamvis nesciens quò iret, sed Deo simpliciter obtemperans) à Chaldæa disces- serat, iterato divina vocis oraculo, monstra- taque sibi terra Chanaan, in eam profectum fuisse dicit, divinis sibi promissionibus desti- natam. Ita ille: non observans, in secundâ quoque illâ vocatione indefinite dixisse Deum, *Veni in terram quam monstrabo tibi;* (Gen. XII. 1.) neque usquam significavisse Mo- sem, magis

e V. Torriell. anno Mundi 2113. nu. 2.

4 Abram. in Pharo veter. Testam. 1. 7. cap. 21.

4 Chrysof. in Gen. homil. 36. 4 Tostat. in Gen. 12. qu. 1. 12. & 18.

in Charane monstratum Abrahamo fuisse terram *Charaan*, quam in Ure Chaldaeorum. Ideoque, quum de Abrahamo Charane exeunte dicitur, Genes. XII. 5. (*Tulitque Sarai uxorem suam. & Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possiderant, & animas quas fecerant in Charan; & egressi sunt, ut irent in terram Chanaan*) in hoc quoque loco, particula [*ut*] non intentionem, sed rei eventum denotatum dicere potuisset: & eo quidem in hoc, quam in altero illo rectius, quod in hoc intentioni eventus plane responderit, in illo non irem; quum doctor itineris Thara, Charane mortuus, in Chanaanem nunquam pervenerit. Itaque multo rectior est illa Tornielli explicatio, ad utramque vocationem se extendens; *hæne fieri potuisse, quod Abraham quando exiit, sciret Deum velle ut ipse iret in terram Chanaan; sed nesciret num vellet ipsum ibi requiescere, an etiam ultra ad remotiorem aliquam regionem progredi, at propterea venisse illum in Charan, non animo ibidem sistendi, sed transfundi versus terram Chanaan, certo credentem, quod ibi Dominus monstraturus esset terram, ad quam pergere, & in qua morari deberet; quemadmodum mox revera factum fuit; quum enim Sichemum in terra Chanaan venisset, audivit à Domino: Semini tuo dabo terram hanc. Gen. XII. 7.*

Tertio deinde loco est observandum; in posteriore ista migratione speciatim Mosem significasse, fuisse Abrahamum LXXV. annorum quum proficisceretur Charan: (Genes. XII. 4.) addidisse postea, traditam fuisse Abrahamo Hagarum ancillam, exactis decem annis ex quo habitabat in terra Chanaan. Genes. XVI. 3.) Quod non ob alium finem ab eo factum credere par est, quam ut à migratione Abrahami in Chanaanem, initium 430. annorum peregrinationis Israelitarum, qui habitaverunt in Aegypto, arcesendum indicaret: quam & Græci idcirco (loci illius Exod XII. 40.) paraphrastæ, ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἔσθη τῆς Χαναάν, in terra Aegypti, & in terra Chanaan, peractam fuisse memorant: quum migrationi ex Ure Chaldaeorum nulla temporis nota habeatur apposita. De aetate enim Abrahami tempore istius vocationis, (inquit Abulenensis) nihil ponit Scriptura, neque ex aliquo loco determinate colligere possumus.

Considerandum quoque quarto & illud est; quum eo animo Urem Chaldaeorum reliquerit Thara, ut terram Chanaanem progrediretur, (Gen. XI. 31.) & Charane subsistens morte sublatus fuerit, postquam Abrahamus iterum à Deo monitus rectâ inde in Chanaanem perrexerit: an non ipsa hujus historiae series postulet, ut statuamus senem 205. ætatis annum jam agentem, morbo detentum in Charane moram fecisse, indeque vita illius ibidem finita, filium Abrahamum iter in Chanaanem cæptum absolvisse; ita ut in unum & eundem annum Abrahami 75. & gemina ipsius vocatio, & inter utramque interjecta mors patris incidere, atque ab ineunte demum anno illius 76. tempus peregrinationis ipsius in terra Chanaanem

initium ceperit. Quid enim, præter morbum & corporis infirmitatem, Tharam (quem erga Deum pietas, patrium solum & proprios lares relinquere coggerat (ab incepto itinere peragendo detinere poterat? aut quid præter pietatem erga moribundum parentem (qui religionis causâ, peregrinationis hujus & comitem & ducem illi se adjunxerat) Abrahamum, cujus tam prompta in divinâ vocatione sequendâ tantopere laudatur obedientia, impedire poterat, quo minus rectâ in Chanaanem pergeret? Nam de Thara, quod vel loci amenitate captus, ut Aben Ezia) vel in veterem idolatriam relapsus (ut alii sentiunt) in Charane ille manserit, neque filium sequi voluerit, quis persuaderi sibi patiatur? Neque omnino fatiscit, quod de Abrahamo ab Harvillæo hic obrenditur: si prompta illius obedientia non obstiterit, quin patri suo & aliis parentibus comes esset, nec in Chanaan rectâ prorsus iret; ita neque obstare debuisse, quin jam extra Chaldaeam egressus; cum eodem patre moribundo aliquot annis habitaret. Quasi eodem hic recideret, patrem habere comitem, vel morbo in itinere implicitum per unam hyemem (quæ ipsa quoque anni tempestas grandævo seni, etiam si sanus fuisset, ad iter faciendum per se fuisset incommoda) non deferere; & per aliquot annorum spatium moram cum eo facere: aut quasi perinde esset, utrum per aliquot menses, an per integrum quinquennium, Tharam moribundum fuisse existimaremus.

Sed monet ille hic advertendum primo, præceptum Dei fuisse magis de exeundo ex Chaldaea, quam de rectâ eundo in aliquam promissam terram: atque ad id probandum, Pauli illum, locum producit, Hebr. XI. 8. *Fide qui vocatur Abraham obervavit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem; & exiit nesciens quo iret.* Deinde & illud advertendum esse ait; ex *Judith. V. 9. haberi præceptum aque, ut habitaret in Charan, ac ut exiret de Chaldaea.* Resp. ad 1. Præceptum Dei non magis fuit de exeundo ex Ur Chaldaeorum, quam de eundo in terram quam ipse eis esset monstraturus (Act. VII. 3.) non illam utique per quam esset illi transiturus, sed in quâ ex Dei voluntate esset permanens, & quam suo tempore posteri ipsius jure hæreditario essent possessuri. Quam Chanaanem fuisse (licet profectionem eo dirigeret, (Genes. XI. 31.) dum esset in itinere,) plane nescivit: quemadmodum in Observatione 2. ex Torniello jam est dictum ad 2. In lib. *Judithæ* recensentur tantum verba Achjoris ducis Ammonitarum: qui, quid Abrahamo Deus de habitando in Charan præceperit, non magis cognovit, quàm ipse Harvillæus, quem hic potissimum verborum apostoli, (Hebr. XI. 8. de Abrahamo, quum exiret, nesciente quo iret,) meminisse oportebat; eorumque cum Achjoris effatis illis, de migratione ex Chaldæa in Charanem, atque inde in Chanaanem expresse à Deo mandatâ, conciliationem aliquam excogitare. In cujus oratione & illud notari potest; Dei præceptum de habitatione in Charan, in editione tantum vulgatâ Latinâ haberi,

quam

Tornielli
anno. Mundi
2113. no. 3.

a Pet. de doct.
Temp. lib. 9.
cap. 14.

quam ex Chaldæo convertit Hieronymus ; (ubi etiam aliqua potest esse suspicio, ut postea indicabitur Charan pro Chanaan esse suppositam) in Græco vero legi, *Καὶ ἐπορεύθη ἰσραὴλ ἐκ Βεθελ, καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐπιπέδῳ τῆς ἠραρῆ, καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐπιπέδῳ τῆς ἠραρῆ. Εἰς τὴν ἐπιπέδον τῆς ἠραρῆ, καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐπιπέδῳ τῆς ἠραρῆ.* *Et fugerunt in Mesopotamiam & habitaverunt, vel peregrinati sunt ibi dies multos.* Quæ ipsa etiam verba à Petavio, Harvilleo, & Bonferio (in Genes. XV. 13.) ad diuturniorem Abrahami in Charane moram confirmandam, adducuntur : quam & aliis argumentis illi frustra adstruere nituntur ; quorum ista sunt præcipua.

I. Stephanus dicit Abrahamum *ἠραρῆν ἐν τῇ ἐπιπέδῳ τῆς ἠραρῆς, habitavisse in Charan.* (Act. VIII. 4.) quod vocabulum, haud adeo breve fuisse intervallum, arguit : (inquit Petavio & Harvilleo.) Sane improbabile est, per verbum habitandi, non denotari nisi aliquam & modicam partem anni : probabile potius denotari plures annos. Similiter Bonferius, ex Genes. cap. XI. versu penultimo, Abrahamum cum patre aliquot annis mansisse colligit ; quod dicti illi fuerunt ibi habitasse, hoc est firmum ibi domicilium collocasse, quod de eo dici non potest, qui paulo post ulterius progressus est, animamque retinet mox abeundi. Resp. Ponamus, Tharam & Abrahamum Ure Chaldæorum discessisse, sequente hyeme Tharam infirmitate Charane detentum fuisse, eoque demum ibidem vitâ functo, sub initium veris Abrahamum Charanem reliquisse : satis Abrahamo relinquatur spatii, ut in Charane habitavisse dici possit. Qui enim ad sex tantum menses domum conduxit, licet minori tempore, non minus tamen habitavisse dicitur, quam qui per sex annos habitationem in ea continuaverit : cuiusmodi brevior illa fuit Jacobi in Bethel habitatio : (Genes. XXV. 1. 16.) (quam sex mensium fuisse statuunt Hebræi in Seder Olam Rabba, cap. 2) & Thamaræ viduæ in domo patris sui. (Genes. XXXVIII. 11.) Ipseque demum in Numerorum cap. XIV. 25. scribens Bonferius, ultro agnoscit, etiam apud Latinos esse in usu, ut habitare dicatur quis, qui in aliquo loco est, & ad aliquod tempus ibi statuit commorari ; multo vero magis vocem Hebraeam *שב* & Chaldaeam *שבת*, quæ non tantum significat habitare & commorari, sed etiam sedere : ut brevissimi temporis commoratio, absque animo etiam mora longioris, sufficiat ut quis dicatur *שב* habitans, vel locum aliquem insidens.

II. Genes. XII. 5. Abrahamus in digressu cum fortunis omnibus suis, etiam animas, quas fecerat in Charan, transtulisse dicitur in Chanaanam : quibus verbis mancipia significantur, & pecora vel jumenta, quibus dum Charis habitaret, aucta ipsius bona fuerant. Proinde ibidem aliquandiu confedisse : Neque potuisse dici, ibi ad pauculos dies, vel etiam menses constitisse, concludit hinc Bonferius. Dicere enim animas illas, vel conceptas fuisse in Ur Chaldæorum, & enatas in Charan, ac tandem translatas in Chanaan ; vel conceptas & enatas fuisse in Charan, & deinde translatas in Chanaan, hæcque intra unum eundem-

que annum, omnino est improbabile : inquit Harvilleus : qui & reliquas illas facultates, *שָׂרָרְכָה* quas Abrahamus & Lotus, aut eorum etiam domestici sibi compararunt, ad opes ab eis in Harane congestas trahit. In his autem congerendis, necesse esse ait consumptos fuisse multos annos. Resp. At verò ut de congestis opibus, & animabus vel animalibus domitatis, ut ista comminisceretur Harvilleus, nihil erat necesse. Abrahamum certè & Lotum ad domesticam Tharæ familiam pertinuisse, ex Genes. XI. colligitur. Quæ per mortem patris familiâ soluta, Abrahamum cum Loto, & reliquâ suâ familiâ in Chanaanam perreçturum, priusquam Charane discederet, patrimonium sibi relictum, Et facultates suas veteres, novorum aliquot mancipiorum, & jumentorum, & rerum aliarum ad vitæ usum necessariorum acquisitione, augere eum voluisse, maximè est credibile. Quæ ut persolato pretio comparantur omnia, quantulum (quæso) temporis spatium sufficiebat.

III. Abraham vocat Charan terram suam, Genes. XXIV. 4. *Ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.* Atqui, inquit Harvilleus, Abraham non vocasset Charan terram suam, nisi aliquot annis in eâ habitasset : quis enim suam vocet terram, per quam solummodo transeat, & in eâ nullam veram habitationem annorum faciat. Unius Harvillei hoc argumentum est ; minimè considerantis, illam pro quâ ille contendit quinque annorum habitationem efficere posse, ut Charan terra Abrahamæ vocaretur. Multo enim longius ad hoc requirebatur commoracionis in eâ tempus : cuiusmodi servatoris nostri erat in Nazarethâ, ut ea patria ipsius haberetur. Unde & Judæi aliam ante hanc in Charanem Abrahami migrationem confinixerunt, ut in Josepho, cap. 1. *בְּרִיךְ זֵרַח* & principio Cabbalæ historice R. Abrahamæ Levitæ, videre licet : à qua rediisse eum volunt ætatis anno 52. exacto, qui juxta ipsorum calculum (ad 70. Tharæ annum nativitatem Abrahami referentium) secundum annorum Mundi millenarium complet, & spatium quod *תַּרְחָה* sive *Inane* appellant, terminat. Post 18. vero exinde annos Abrahamum iterum in Charanem profectum fuisse pethibent (ut Scripturâ Genes. XII. 13. narratur) ibique per quinquennium esse commoratum. Quorum sententiam non satis assecutus Gerardus Mercator, & eum secutus Henricus Buntingus, in Chronologiâ suâ, Abrahamum ex Ure Chaldæorum cum patre suo Thara egressum fuisse existimavit, quum annos ætatis 52. complevisset : petiisse tum eum Charanem (& ita in ea consequenter per totos 12. annos permanisse) existimans, quo tempore à Charane eum recessisse Judæorum ferebat traditio. Sed ut Judaicas omittamus fabulas : terra ad quam Abraham servum suum proficisci jubebat, *Mesopotamia* erat (Genes. XXIV. 4. 10.) in quâ & Urem Chaldæorum, & Charanem sitam fuisse ad XI. caput Geneleos docet Abatbinel. Quam sententiam verisimilem esse agnosceit Manasses Ben Israel in conciliatore suo,

quæstione

quæstione 40. in Genesin; & esse omnino veram, nos mox pluribus comprobabimus. Ad argumenta enim pro principali causâ adducta, jam progrediamur, quibus D. Pius, & alii evincere conantur, ab anno Abrahami 70. & vocatione ex Ure Chaldeorum, peregrinationis ipsius & posterorum eius initium esse deducendum: quorum

Primum, hoc ipsum esto. Peregrinatio Abrahami ab eo tempore est inchoanda, quo ille terram & natale suum solum reliquit. At quam primum ex Ure Chaldeorum excessit, non quum ex Charane demum est egressus, Abrahamus terram & natale suum solum reliquit. Itaque illud Genes. XII. 1. *Exi ex terrâ tuâ, & ex loco natiuitatis tuæ*, inquit in Elencho Pareano (pag. 49.) Josephus Scaliger, (licet & ipse nobiscum à 75. Abrahami annos peregrinationis dinumeret) non potest referri ad Charan. Non enim natus est in Charan, sed in Ure Chaldeorum. Et Thomas Pius similiter. Abrahamus (inquit) iussus est egredi à nativo suo solo, sive terra natiuitatis suæ, qua non fuit Charan, sed Chaldaea: atque ibi Abrahamus incepit peregrinationem suam; ab ipsa nimirum terrâ, in qua natus fuerat. (Genes. XXIV. 7.) & Conradus Pawellus, in Scopulo suo. 4. *Hæc descriptio loci, non conuenit alteri loco, quam Ure Chaldeorum, certe non Charani, ubi ipse cum patre & familiâ suâ totâ, peregrinus erat. Resp.* Aliud est וררררר ארץ ארץ וררררר aliud וררררר ארץ ארץ cum conjunctione interposita. Prius terram natiuitatis denotare potest; ut in Genes. XI. 28. videre licet: posterius vero terram & cognationem semper significat. Unde & in hoc ipso loco, Genes. XII. 1. editionem vulgatam Græcam reddidisse videmus, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου τῆς γενέσεως αὐτοῦ, & Latinam, *Egredere de terra tuâ, & de cognatione tuâ*. Quod quidem Charani conuenire, quis melius nos docuerit quàm ipse Abrahamus; seruum eò suum cum hoc mandato ablegans? Genes. XXIV. 4. אל-ארצו. ואל-טורתי הך *Ad terram & cognationem meam profisciscaris*. Nam & Nachor senior ipsius frater cum familiâ ibidem manserat, & Charan æque ac Ur in eadem Mesopotamiæ regione est positum, ut ex Abarbinele, (omnium inter Judæos acutissimo Scripturarum interprete) jam est dictum.

Et Charanem quidem (quæ Carræ illæ sunt clade Crassi nobilitatæ) in Mesopotamiâ fuisse sitam, nullus dubitat. Eam Scripturâ in *Aram naharajim*, id est, *Syriâ duorum fluminum* collocat; & in *Padan Aram*, quæ in vulgatâ editione Græcâ & Latinâ *Mesopotamia, & Mesopotamia Syriæ* (licet illud *Syriæ* in Græcâ sub asterisco fuisse additum, in lib. locutionum in Genesin Augustinus monuerit) est reddita; atque à Tremellio & Junio ea pars Mesopotamiæ fuisse existimatur, quam Ptolemæus vocat Ancobaritida, & Chaborras fluvius in Euphratem labens dissecat. Tota igitur quæstio de Ure Chaldeorum manet; quam Ure castellum, vocat Ammianus Marcellinus, libro 25. *Uram Chaldeorum* Josephus lib. 1. Antiquit. cap. 7. (qui & Haranis fratris Abrahami sepul-

chrum ad sua usque tempora ibi ostensum memorat) LXX. Interpr. *ἡ πόλις τῆς γένεσός σου, regionem Chaldeorum*, Eupolemus in libro de Judæis, *Uram & Camarinam*: Abrahamum enim natum fuisse dicit, ἐκ πόλεως Βαβυλωνίας καμαρινῆς, ἢ τῆς ἀρχαίας πόλεως ὀνόματι αὐτῆς ἐκ τῆς πόλεως τῆς γένεσός σου, in urbe Babylonia Camarinâ; (quam nonnulli urbem Uram dixerint) quod interpretatum Chaldeorum urbem significet; ut ex eo refert Alexander Polyhistor, apud Eusebium, lib. 9. de Præparatione Evangelicâ cap. 17. ad quem locum Græco-latini Eusebii editor Franciscus Vigerus (ex Josepho Scaligero, in notis ad fragmenta Veterum operi suo de Emendatione temporum adjecta) *Chaldeorum urbem* nominis *Camarinæ* hic potius, quam *Uria* vel *Ure* continere explicationem asserit: ut per Chaldaeos, Eupolemus non tam populum, quàm sacerdotem, seu philosophum intelligat, quos Hebraei כַּמְרִי Chaldæi vocabant; quibus hæc urbs propriè attributa sit: ideoque Camarinæ dicta. Cemarim enim vocabulum *Araios* significans, idololatricis Sacerdotes pulis vestibus incedentes denotat. [4. Reg. XXIII. 5. Hof. X. 5. Zeph. I. 4. Et Chab. Paraph. Genes. XLVII. 22.]

Sacerdotes autem apud Chaldæos, uti apud Ægyptios, Astrologiæ divinatrici præcipue vocabant: quam Chaldaicam Astrologorum nationem, in Babyloniâ ad Mesopotamiam pertinente fuisse collocatam, in notis ad Act. VII. indicavit doctissimus Camerarius. Eam vero hoc tempore negant Hebraei à *Cashdim* sive *Chaldæis* fuisse habitatam; quippe quos, non ab Atphaxad Semi filio, cum Josepho, (quod minus esse verisimile, docet Sallianus) sed à *Cesed Nachoris* (fratris Abrahami) filio, (Genes. XX. 22.) originem duxisse existimant; ut ex Hieronymi traditionibus Hebraicis in Genesin, & R. Saadiâ Gaone in cap. 1. Danielis intelligimus. Unde Aben Ezra in Genes. XI. 28. *Ure Cashdim*, sive *Urem Chaldeorum* per anticipationem à Mose dictam fuisse putavit; quod ipse tempore ita vocaretur. Verum quum ipsum quoque Deum ad Abrahamum dixisse Moses referat; *Ego sum Dominus, qui eduxi te de Ure Chaldeorum*: (Genes. XV. 7.) dicendum potius fuisset, vocabulum *Cashdim*, non gentis hic esse proprium, sed appellativum hariolos & magos denotans, quos à *Ure* denominatos Hebraei volunt, quod *demonum* operâ, divinationes suas & præstigia illi perficiant. Nam & in ipsa Chaldæa, *Cashdim* hoc nomine notos eos fuisse, in Annalibus nostris (ad ann. Mund. 1085.) ex Daniele ostendimus: & apud exteros, *Chaldæi*, nomen obtinuisse est notissimum. De quo videndus Drusus, in notis ad illud Seve. Sulpicii, in libro 1. historiz sacræ, de Pharaone; *Facientibus similia Chaldæis, magicas esse artes, quæcunque per Moysen fierent, potius quam Dei virtutem, pronuntiabat; donec superduclis ciniphibus terra operta est Chaldæis fatentibus majestate divinita fieri.*

Babyloniæ autem partem aliquam, imo & Babylonem ipsam, intra Mesopotamiæ ter-

Gen. 24. 10.

Gen. 45. 19.
cap. 27. 42.
& 28. 5. 6. 7.

Gen. 24.
Mendi 199.
200. 19.

minos fuisse comprehensam, docet Plinii ille locus, libro 6. cap. 26. *Babylon Chaldaicarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe: propter quam reliqua pars Mesopotamia Assyriaque Babylonia appellata est.* Et paulo post. *Sunt etiamnum in Mesopotamia oppida, Hipparennum, Chaldaorum & hoc, sicut Babylon, juxta flumen Narragam, qui dedit civitati nomen, muros Hipparenorum Perse diruerunt. Orcheni quoque tertia Chaldaorum doctrina, in eodem situ locantur, ad meridiem versi. Orchoen autem Tremellius & Junius Urem nostram fuisse existimant. Ipsam vero Mesopotamiam ab Oriente Tigri, ab Occasu Euphrate, à Septentrione Tawro, à Meridie mari Persico inclusam, in ejusdem libri capite 27. refert idem Plinius: ita videlicet, ut non inter duo flumina tantum inclusa, sed etiam ad eorum ripas apposita omnia, Mesopotamiæ deputanda intelligantur. Quod illa ejusdem, in præcedente capite, satis ostendunt. Est etiamnum oppidum Mesopotamia in ripa Tigri circa confluentes, quod vocant Digham. Item Mesopotamia tota Assyriorum fuit vicatim dispersa, præter Babylona & Ninum: Mæcedones eam in urbes congregaverunt. Cumque Euphrates Babylonem, quondam Chaldaæ caput, mediam permeet: (ut apud eundem legitur, libro 5. cap. 26.) ut Babylonem ipsam, ita quicquid ultra orientaliorem Euphratis ripam Babylonicæ ditionis erat, non minus (imo etiam magis, ad Mesopotamiam, quam ad Chaldaeam fuisse referendum nemini potest esse dubium. Ne quis Urem in terra Chaldaeorum simul & in Mesopotamiâ fuisse positam, deinceps miretur: quum de ipso Chaldaæ capite Babylone, vere hoc dici potuisse, Plinius nos docuerit.*

Et certe de Ure, ante illum, clarissime hoc ipsum nos docuit protomartyr Stephanus, Act. VII. 2. dicens: *Deus gloria apparuit patri nostro Abraham, cum esset in Mesopotamiâ, priusquam moraretur in Charran, & dixit ad illum; Exi de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & veni in terram quam monstravero tibi. Tunc exiit de terrâ Chaldaeorum, & habitavit in Charan.* Ex quibus verbis manifestum est, terram illam Chaldaeorum, quæ terra seu patria Abrahami est dicta, in ipsa Mesopotamiâ fuisse positam. Quo spectant & Iosephi, libro 1. Antiq. cap. 8. de eodem Abrahamo, ista Χαλδαιων τῆς καὶ τῶν ἀλλοτρῶνων Μεσοποταμῶν ἐπισημαίνοντες ὅτι αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τῆς Γαλιλαίας τῆς ἐκ τῆς γῆς. Cum Chaldaei & Mesopotamiæ ceteri contra ipsum resurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac favore Dei fretus, terram Chananaam tenuit. Quæ ille scripsisset, si non Chaldaeos illos Mesopotamiarum portionem aliquam fuisse credidisset.

Secundum argumentum, ex protomartyris jam dictis verbis, à D. Pio ita deducitur. » S. Stephanus, Act. VII. affirmat peremptorie, celebre illud ἡ γῆ Genes. XII. 1. con- » signatum, [*Egredere de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, &c.*] Abrahamo fuisse dictum, antequam venisset in Charan: quod » & ipse Moses sufficienter insinuat, cap. XI.

31. Affirmans Abrahamum cum Tharâ ex Ure venisse, ut iret in Chananaam. Resp. Quum Abrahamum ex Ure in Chananaam à Deo vocatum fuisse, tum ex obscuriore illa insinuatione, Genes. XI. 31. tum clatioribus Scripturæ testimoniis, Genes. XV. 7. Josu. XXIV. 2. 3 & Nehem. IX. 7. B. Stephanus intelligeret, & Verbis aliquibus significatam illam vocationem fuisse non dubitaret, verba quidem & ipse (ut sapius in Psalmis David) ex ipso argumento deducta, Deo attribuit; quæ ad Moisaica illa, Genes. XII. 1. quibus eandem vocationem iteratam exprimi viderat conformanda esse censuit. Nec idcirco tamen, vel peremptorie, vel omnino verba illa Genes. XII. 1. Abrahamo dicta fuisse affirmat, antequam venisset in Charan: neque vero affirmare potuit; quum ipse Moses, vocationis verbis, eo in loco citatis, immediate subjecerit. *Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, & fuit cum eo Lot: & LXXV. annorum erat Abram cum egredere de Charan.* Non præcepit autem illi in Chaldaea Dominus, ut exiret de Charan, in quam nondum ingressus fuerat: ut rectè à Saliano est hic notatum. Quod adeo clarum est, ut ipse Saliano Jarchius à receptâ suorum sententiâ recedere hic cogatur, & verba vocationis, Gen. XII. Abrahamo dicta fuisse fateri, quum esset in Charan.

Tertium argumentum, præcedenti hypothesi falsè innixum, à D. Pio ita proponitur. S. Paulus Galat. III. 8. 14. 17. Stephano se adjungit, & omnia plana reddit: asserens. Legem esse fuisse datam 430. annis post promissionem. Illam videlicet de benedicendis in Christo, (ab Abrahamo orituro) omnibus tribus terræ; Eam vero dictam fuisse Abrahamo, quando è terrâ suâ egredi est jussus, docet Moses: (Genes. XXII. 3.) idque fuisse antequam Abrahamus habitaret in Charan, affirmat Stephanus. Resp. Id Stephanus minime affirmat; qui priorem tantum Abrahami vocationem ex Ure Chaldaeorum exponit; idque verbis, nudum egressionis præceptum continentibus (Act. VII. 3.) Moses vero alteram ex Charane vocationem explicat: in quâ, præcepto Promissionem illam adjunctam fuisse docet; (Genes. XXII. 3.) quam ante Legislationem 430. annis factam fuisse Paulus asserit. (Galat. III. 17.) Sed Pio nostro ignoscendum est, qui semel tantum vocatum fuisse Abrahamum est opinatus. Harwillæo vero quid facias? qui duplici nobiscum, ex Scripturâ & claris authoribus (ut ille agnoscit) Abrahami vocatione constituta, omnem rationem distare ait. Promissionem illam in priore vocatione ipsi pariter fuisse factam; atque hoc posito, annos 430. promissioni tributos, Gal. III. ab illâ promissione, ut primitus factâ, computandos esse concludit. Et omnis sane dictat ratio, ut quæ ad præcepti de migratione substantiam spectant omnia, utriq; pariter sint communia: sed ut illa de benedicendis in Christo omnibus gentibus, Promissio, ad Vocationem ipsam per se nihil attinens, sed secundo migrationis præcepto appendix addita,

4 Salian. an. Mundia 114. num. 2.

absque omni Scripturæ sacre testimonio, atque ex imaginatione solum propria; primo itidem præcepto apposita non credatur solum; sed etiam pro computationis Chronologicæ fundamentum supponatur; haud scio an quisquam rationis satis compos persuaderi sibi patiatur.

Quartum argumentum, illud esse poterit, quo usus est D. Pareus in commentario ad Gen. XII. 1. ut probaret oraculum illud non in Charane accepisse Abrahamum, sed in Ure Chaldaeorum, dum pater adhuc viveret. Jubetur enim ibi exire *de domo patris sui*. Patrem ergo adhuc superstitem habebat: inquit Pareus. Qui tamen à Nicolao Lyrano, in eundem locum scribente, discere potuisset: bene denominari *domum ab aliquo, etiam postquam mortuus esset, ut patet ex scriptura, in pluribus locis*. Et nominatim, in Genes. XXIV. 67. ubi Isaac sponsam suam Rebeccam introduxisse dicitur in tentorium *Sara matris sue*; quæ tamen ante triennium vitam suam finierat. Ita Tharâ in Charane mortuo, & patrimonio inter ejus filios Nachorem & Abrahamum diviso; Abraham Deum vocantem secutus in Chananaeam migravit, senior vero frater Nachor, veteri idololatriæ adherescens, cum suâ & paternæ familiæ majore parte, in Charane permansit. Indeque in capite illo XXIV. Genesios urbs Charan & *civitas Nachoris*, etiam tum defuncti, in commate 10. invenitur appellata; & in commate 38. (quod ad rem præsentem unice facit) *domus Tharâ*, quem tum tamen fuisse mortuum agnoscunt omnes. Unde & alii ex istdem vocationis verbis colligunt, in Ure eam non fuisse factam, quia tum, non *ex domo patris*, sed *cum domo patris sui* ille exierit; & illud *וָיֵצֵא* *Vade tibi*, non tam, *pro utilitate tuâ vade* significet, (ut cum R. Salomone Lyranus exposuit) quam *vade tumet ipse*, independenter scilicet à patre, qui in priore illâ ex Ure profectio, itineris dux & princeps fuerat.

Quintum argumentum, à testimonio Achioris Ammonitæ, in libri Judithæ capite V. est petitum. Achjor, (inquit D. Pius) qui *mentium de ore suo non exiturum* protestatur, evidentiissime orditur *propitius* & peregrinationem ab Abrahami itinere ex Chaldaea in Mesopotamiam; & totius peregrinationis tres facit partes, vel *propitius* distinctas tres; unam in Charane, alteram in Chananaâ, in Agypto tertiam. Resp. De Ammonitâ hoc verum est illud, quod Servatore nostro à Phariseis falso est dictum: *tu de teipso testaris, testimonium tuum non est firmum*. Ecce enim in primo statim orationis suæ limine ille impingit, primis Hebrææ gentibus apostasiæ quandam notam inurens, quod noluerint *sequi deos Patrum suorum qui erant in terrâ Chaldaeorum*. (Judith. V. 7. 8.) quasi Eber, Phaleg, Ragan, & cæteri, (rectâ lineâ) Patres ad *Tharam* usque (quem in illo alienorum deorum cultu à Patrum religione descivisse, ex Josu. XXIV. 2. novimus) heretores illos Chaldaeorum deos coluissent. Quænam vero ipsius Achjoris verba fuerint, (cujuscunque tandem autoritatis illa sint)

vix satis conitat: quum de commoratione Abrahami in Mesopotamia, non eadem, in editione vulgatâ Latinâ ab Hieronymo ex Chaldaico, & in vetustiore Itala ex Græco conversa, reperiantur posita; ut ex subjecta utriusque collatione potest perspici. Ita enim se habent Achjoris ad Holophernem verba, ex textu.

GRÆCO. CHALDAICO.

5. *Audiat Dominus noster verbum de ore pueri sui, & referam tibi veritatem de populo qui habitat juxta montana hac: & non exibat mendacium de ore servi tui.*

6. *Hæc enim progenies populi Chaldaeorum est.*

7. *Et antea habitaverunt Mesopotamiam, quia noluerunt sequi deos patrum suorum, qui fuerunt in terra Chaldaeorum gloriosi.*

8. *Sed declinaverunt de viâ patrum suorum, & adoraverunt Deum cæli, quem cognoverunt: & projecerunt eos à facie deorum suorum: & fugerunt in Mesopotamiam, & habitaverunt ibi deos multos.*

9. *Dixitque illis Deus eorum ut exirent de habitatione suâ, & irent in terram Chanaan: & habitaverunt ibi, &c.*

5. *Si digneris audire Domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat: & non egredietur verbum falsum ex ore meo.*

6. *Populus iste ex progenie Chaldaeorum est.*

7. *Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terrâ Chaldaeorum.*

8. *Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, unum Deum cæli coluerunt.*

9. *Qui & præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan.*

[ubi nisi Charan, vel interpretis vel primorum librariorum incuriâ, pro Chanaan irrepsisse dicatur; peregrinationis Hebræorum in terrâ Chanaanis nullum hic reperietur vestigium]

Translatio ex Græco extat apud Augustinum, libro 16. de Civitate Dei, cap. 13. Qui licet ibi inde colligat, manifestum esse domum Tharâ persecutionem passam fuisse à Chaldæis pro vera pietate, qua unus & verus ab eis colebatur Deus: tamen in eo quod ad rem nostram potissimum spectat, verborum illorum autoritate nihil permotus, diuturnam Abrahamo moram in Mesopotamia non attribuit, sed in capite 16. eodem anno Abrahami & ex Ure Chaldaeorum & ex Charane profectioem factam fuisse existimat. Cujus hæc in re sententiam Henricus Philippi Jesuita amplexus, ad objectum Achjoris testimonium, inter alia respondet; eum gentilem fuisse, & scin sua narratione facile errare circa quasdam circumstantias potuisse. Et ad Augustini sententiam confirmandam, Josephi illum locum citat, lib. 1. Antiquit. capite 8. scribentis Abrahamum

* Job. 8. 13.

à Henr. Philippi Jesuita in Gen. cap. 13.

annos

annos natum 75. reliquisse Chaldaam quod verum esse non potuisse ait, si non eodem anno & Ure Chaldaeorum & Charane ille decessisset. Cui addere potuit & Philonis locum in libro de Somniis, Abrahamum *ἰσὶν ἔτη 75 ἔτη, non multum temporis moræ in Charane tribuisse confirmantis.* Quid autem posteriores Judæos moverit, ut toto quinquennio eum in Charane detinerent sequens argumentum declarabit.

Sexum enim hoc assertur argumentum. Annorum 75 erat Abraham quando relicta Charane in Chananæam est profectus: (Gen. XII. 4.) centum, quando natus ei est Isaac. (Gen. XXI. 5.) Unde liquet, à discessu Abrahami ex Charane usque ad nativitatem Isaaci exactos esse annos 25. Abrahami *semen peregrinum futurum in terra non sua per annos quadringentos,* à Deo est prædictum: (Gen. XV. 13.) qui anni à nativitate Isaaci incipiunt. (Act. VII. 6. 8.) & in exitu posteriorum ejus ex Ægypto desinunt. Quam igitur à discessu Abrahami ex Charane usque ad discessum posteriorum ipsius ex Ægypto, 425. tantum annorum spatium intercesserit; & totius peregrinationis anni fuerint 430. (Exod. XII. 40) ut integræ summæ constet ratio, quinquennio ante profectioem Abrahami ex Charane horum annorum calculus est in eundus; & ad illud tempus profectio Abrahami ex Ure Chaldaeorum referenda. Resp. A nativitate Isaaci usque ad exitum Israelitarum ex Ægypto, anni fuerunt 405. quos usitato omnibus more, Scriptura pleno & rotundo 400. annorum numero potuit exprimere. *Quadringenti sane dicuntur anni propter numeri plenitudinem, quamvis aliquanto amplius sint:* inquit Augustinus, libro 16. de Civitate Dei cap. 24. & quæstione 47. in Exodum: *Quia scriptum est, in Isaac vocabitur tibi semen, ex anno nativitatis Isaaci usque ad annum egressionis ex Ægypto computantur anni 405. Cum ergo de 430. detraheris 25. qui sunt à promissione usque ad natum Isaac, non mirum est, si 405. annos, summâ solida 400. voluit appellare Scriptura; qua solet tempora ita nuncupare, ut quod de summa perfectioris numeri paululum excreverit, aut infra est, non computeetur.* Quâ ratione & populi Israelitici numerum 600000. Mosem facere videmus: (Numer. XI. 21.) neglecto minori numero excreverunt 3550. (Num. I. 46. & II. 32.) & Centumvivos à Romanis fuisse dictos, qui numero erant CV.

Quo si 400. horum annorum numerum ut præcillum & exactum accipere hic libeat, & ex retrograda supputatione, horum exemplo, eventus alicujus, cujus annus alias in Scriptura non habeatur expressus, certum tempus eruere liceat: quid ni, ablatato Isaaco & à fratre Ismaele irrito, ejectum fuisse ancillæ filium annos 19. & filium liberæ annos 5. jam natum, promissionis semen fuisse declaratum, dicamus? atque à solemnibus utriusque seminis discretione 400. annos peregrinationis promissi seminis in terra non sua, posse deduci existimemus? Quo facit & Hieronymi ille locus, in traditionibus Hebraicis in Genesim. *Inter Hebræos varia opinio est: assertentibus aliis quinto anno abla-*

*stationis tempus statum, aliis duodecimum annum vindicantibus. Nos igitur, ut brevior rem eligamus ætatem, post decem & octo annos Ismael suppucavimus ejectum esse cum matre. Et illo Bedæ, in cap. 7. Act. Apost. Potest & sic intelligi; quod à quinto Isaac anno, quo per filium ancilla cepit affligi, labor quadringentorum comprobetur (vel computeetur, annorum Et Isum quidem, sive illusionem & irrisionem illam, cujus in Genes. XXI. 9. ut seminis promissi persecutionem interpretetur Apostolus, Galat. IV. 29. Sed cum universam illud 400. annorum spatium, peregrinationem seminis respiciat, eaque illius pars quæ servitutem & afflictionem conjunctam habebat, in terra Ægypti eventum sortita fuerit: (ut ex illis vaticinii verbis liquet, Genes. XV. 14. Et gentem illam cui servies ego judicabo; & egredientur ipsi cum facultatibus multis:) à determinatione seminis illius quod peregrinaturum fuerat in terra non sua, potius quam ab afflictione aliqua quæ in terra Chananæa illa obvenit, horum annorum epocham deducere magis convenit. Atqui ante separationem hanc, (inquit) & semen Abrahami erat Isaac, & peregrinum in terra non sua. Resp. Ismael quoque ante separationem hanc, & semen erat Abrahami, & peregrinabatur in terra non sua. Tum demum vero, quum ejecto Ismael solus in Abrahami familia maneret Isaac pronunciatumque illi esset à Deo; *In Isaaco vocabitur tibi semen:* (Genes. XXI. 12.) effectum est, ut ad solum Isaacum & ejus progeniem, neutquam vero omnino ad Ismaelem & ejus posteros, spectare intelligeretur oraculi illius sententia; *Peregrinum futurum est semen tuum in terra non sua, & subiciens servituti & afflictioni, 400. annis. Ut illud Sanctii (in Act. 7.)* adjicere non fuerit necesse: quod pueri ante quinquennium vix advertant, an sint peregrini nec ne; quinquennes autem peregrinationis incommoda discere incipiant. *At Isaacum ablatatum fuisse anno ætatis quinto, quamvis opinetur Hieronymus & post eum Beda, verumtamen res non est valde certa; nedum aliquod habens indicium in Scriptura:* inquit Harvillæus, [col. 464.] *Quis autem probet epocham adeo celebrem assignari anno scincerto?* Resp. Non minus, & multo etiam magis (propter rationem in consideratione quarta redditam) est incertum, Abrahamum tantummodo 70. annos fuisse natum quum exiit de Ure Chaldaeorum, & habitavisse 5. annis in Charan. Et huic tamen incertitudini sic objectæ respondit Harvillæus; [col. 485.] *incertum non debere dici, quod colligitur ex Scripturâ, quantum probabilius aliquid potest ex ea colligi.* Multo vero probabilius ex Scripturâ colligi posse dicunt alterius sententiæ patroni 430. peregrinationis Hebræorum annos, ab ineunte anno 76. Abrahami quo relicta Charane in terrâ Canaanis peregrinari ille cepit, esse dinumerandos; & cum inde ad natum Isaacum annos tantum 25. effluxisse constet, 400. annos peregrinationi seminis ipsius præfinitos, si strictè illi fuerint accipiendi, ab ineunte anno Isaaci 6. necessario esse*

Quinque annorum. Vid. Sallian. ad an. Mundi 2143.

Vid. Harvill. ibid. pag. 464. Henr. Philips. qu. Chron. in Gen. 15. 13.

Harvill. ibid. pag. 464. Henr. Philips. qu. Chron. in Gen. 15. 13.

inchoandos; & per consequens (quantum probabilius aliquid ex Scriptura potest colligi) eo tempore utriusque Abrahami seminis discretionem, & ejectio Ismaele electi seminis (ad quod oraculum illud pertinebat) in solo Isaac determinationem contigisse. *Vide Tornicellum, anno Mundi 2118. num. 16. ann. 2144. num. 1. & ann. 2329. num. 16.*

In hac vero sententiâ expendendâ diutius sumus immorati, quod non Judæorum modo communis ea fuerit, sed etiam in multorum Christianorum animis locum habere cœperit. In sequentibus igitur, quæ paucos habent assertores, breviores erimus: quarum prima est R. Mosis Lathiph Hierosolymitani, in concionibus suis 430. annorum calculum ab anno 76. Abrahami deducens; quia tunc descendit ille ad peregrinandum in Ægyptum, post ipsius ex Charane exitum. (referente R. Azariâ, in *Meor enajim* cap. 35.) & inter Christianos, Johannis Benedicti, in annotationibus ad Exod. XII. 40. scribentis, illos 430. annos computandos esse à primo anno repromissionis Abrahami in valle illustri, secundo anno post egressum de Haran, cum cœpit peregrinari in Ægyptum. At eodem quo ex Harane, sive Charane migratum est anno, illa Abrahamo in valle illustri, sive planitie Mamræ, à Deo facta est promissio, *Semini tuo dabo terram hanc* (Genes. XII.) quam eandem cum illa ab Apostolo, Galat. III. 16. 17. commemoratâ, Benedictus fuisse statuit; & ad alterum ab illa migratione annum retulit, quo propius eam cum peregrinatione Abrahami Ægypticâ conjungeret. Quam ipsam quoque peregrinationem * Laurentius Cadomanus ad eundem annum, qui ætatis Abrahami 77. numerabatur, retulit: atque ab eâ etiam, ut haud longo intervallo post promissionem. Genes. XII. 7. & Galat. III. 17. cœpta, exorditur 430. annos peregrinationis illius, *propter quam, illis ipsis 430. annis, titulus mansionis Israelitarum in Ægypto assignatur.* (Exod. XII. 40.) Rectius vero in Chronologiâ suâ Gerardus Mercator, intra ejusdem anni Abrahami 76. ambitum, & adventum ipsius in Chanaan contigisse existimat, & profectionem ejusdem Ægypticam; ad quam, locum illum, Exod. XII. 40. referendum esse putat. *Velle enim Moysen, (ait ille) non continuam habitationem significare, sed totum tempus quo habitata est Ægyptus comprehendere; quod hinc usque ad egressum exacte 430. annos continet.* Eodemque Abrahamum anno & ex Charane egressum, & in Ægyptum esse ingressum, ab Hebræis quoque in Seder Olam Rabb. cap. 1. habetur traditum.

Utrumque autem res se habeat, inter nostram, & hanc Benedicti atque Cadomani sententiam unius tantum anni intercedit differentia: cum proxima, (Davidi Pareo viro clarissimo probata,) toto decennio à nostris rationibus recedat. Ille enim in oratione Chronologicâ anno 1605. Heidelbergæ habitâ, Chronologiæ sacræ Synopsin proponens, suam hac de re sententiam de horum 430. annorum principio hunc in modum explicat. *Chronologi uno*

prope consensu id numerant ab egressu Abrahami ex Harane cum egressu annorum 75. Hoc vero cum loco Apostoli, Galat. III. 17 stare non potest: ubi expresse dicitur διατίθηται ἡ διαθήκη ἅπασαν πατριάρχου Ἀβραάμ, pactationem cum Abrahamo sancitam esse ante legem latam annis 430. Atqui incipiendo ab egressu ex Haran, lex non 430. sed 440. annis post fœdus confirmatum lata fuisse: quia egressus ab Haran fœderis confirmatione decennio antecessu. Testante enim Mose, fœdus cum Abrahamo pepigit, & fœderali ritu confirmavit Deus, non in egressu ex Haran, anno ætatis 75. sed decennio post, anno ætatis ejus 85. Sic enim ibi expresse Moyses. Illo die pepigit Jehova fœdus cum Abrahamo, dicendo; Semini tuo dabo terram hanc, &c. (Genes. XV. 19.) Neque ante id tempus, ulla fœderis inicit aut confirmari cum Abrahamo legitur facta mentio. Indeque 430. hosce annos inchoandos esse concludit, ab oraculo illo de femine per annos 400. in terrâ alterâ peregrinatura & pactatione cum Abrahamo solemnibus hostiarum, (חברתו Hebræi, ἑταίριαν Græci appellant) confirmata, Genesios capite XV.

Et ne solus hic incedere putaretur, in Chronologicæ hujus Synopses defensione, ex Paulo Fagio R. Salomonem, sententiæ suæ tellem advocat. Et quidem non solius R. Salomonis, (in Exod. XII.) sed communis fere ceterorum Hebræorum est opinio, ab eo tempore 430. annorum initium esse capiendum, quo inter dissectas hostias Abrahamo Deus est locutus, sic tamen, ut quinquennio ante, non decennio post Abrahami ex Charane profectione id factum fuisse simul existiment: quemadmodum ex Chaldaica paraphrasi (quæ Jonathani tribuitur) in Exod. XII. 40. Seder Olam Rabb. c. 1. & initio Cabbalæ historicæ R. Abrahamæ Levitæ, inter se collatis, intelligere licet. Etsi enim post relictam ab Abrahamo Urem Chaldæorum, visionem hanc ipsi fuisse exhibitam, verba illa Dei satis indicent, *Ego sum Dominus qui eduxi te de Ure Chaldæorum;* (Genes. XV. 7.) ibidem tamen colloquium hoc cum Patriarcha fuisse habitum, quum septuagenarius inde evocaretur, Judæi somniant. In temporum quodam Canonio, * Nicephori Constantinopolitani Patriarchæ Chronographiæ temere inserto, ἀπὸ τῶν διατίθηται ἅπασαν τῆς πατρὸς Ἀβραάμ ἕως τὸν ἄριστον διμυδιστὸν ἕως τὸν ἄριστον Ἀβραάμ ἕως τὸν ἄριστον, à vicinis dimidiatis usque ad finem Abrahami ann. 76. numeratos invenio. Unde est consequens ex hujus quidem Chronologi (non magnæ sanè autoritatis) sententiâ, ab Abrahami obitu ducendum esse 430. istorum initium; facta vero fuisse διατίθηται, quum annorum ille 99. fuisset: quo tempore fœdus cum Abrahamo fuisse instauratum, & instituto circumcissionis Sacramento obsignatum, ex Scripturâ constat. (Genes. XVII. 1. 2. 10.) Unde & in 99. isto Abrahami anno, Henricus Swytererus, verbi divini in agro Tigurino minister, 430. nostrorum annorum caput constituisse dicitur.

Sed & hunc, & Pareum pariter duo ista in errorem induxerunt. I. Quod ad fœdus (cum Abrahamo vel initum vel confirmatum) tan-

* Cadoman.
Chron. lib. 2.
qu. 12.

† Ed. O.
Je. Oclap.
Pag. 399. B.
Circum. 160.
Sed. Ocl.
Pag. 446.

tum

tum respexerint nulla in itinere peregrinationis ipsius ratione habita; quod utique in anno illius 85. vel 99. frustra ab ipsis fuisset questum. At non à fœdere aliquo, sed à cœpta Hebræorum peregrinatione, vel habitatione in terrâ non suâ, horum annorum epocham deducendam fuisse Moses significaverat: cum quâ fœdus quoque (Genes. XII.) conjunctum fuerat, ab illo etiam usque ad legislationem per legitimam consequentiam annos 430. effluxisse Paulus intulit. (Galat. III. 17.)

II. Quod *Sarai* & *improbatior*, fœdus & promissionem à se invicem illi distinxerint: quum unam & eandem rem, utroque illo nomine fuisse significatam, ex Psal. CV. 8. 9. 10. 11. & aliis Scripturæ locis manifestum est. Ut minus considerate à D. Pareo illud urgeatur: nullam fœderis initi & confirmati cum Abrahamo legi factam mentionem, ante illam, Genes. XV. 18. *Illo die pepigit Jehovah fœdus cum Abrahamo, dicendo; Semini tuo dabo terram hanc.* Quid enim aliud fuit fœdus illud quam promissio? Et quidem promissio, jam ante Genes. XII. 7. iisdem verbis edita? *Semini tuo dabo terram hanc.* Et quid amplius querimus cum in loco illo Galat. III. 17. cui D. Pareo argumentum est superstructum, *Sarai* non *improbatior* dicitur, fœdus prius sanctum facere irritum, per *non valetur* non *improbatior*, *vacuum reddere promissionem*, ab ipso apostolo explicatum videamus. De quo consulatur, quæ ad eum locum in præcedente pluribus disseruimus. Ut illud præterea non urgeamus: (quo fundamentum totius argumenti ex Paulo deducti Pawellus subruisse se existimat) Genes. XV. *per totum caput, inter Deum & Abrahamum tantum tractatum fuisse de successore in temporibus, qui à suo semine illi promittitur cum spe successionis, vel possessionis totius istius Regionis. De promissione Evangelii & de semine benedictio, ne sola quidem in eo capite toto reperiri.*

Tigurini vero ministri sententia, Pareanam in eo longe superat, quod certum principium in anno Abrahami 99. à Scriptura determinatum habeat, unde 430. annorum supputatio deduci queat: quum definitus annus fœderis cum Abrahamo per dissectas victimas sancti, ex factis literis nullâ ratione possit elici. In Oratione quidem suâ Pareus mirâ quâdam confidentiâ, *Mosem id expresse prodidisse asserit*, verbis illis, Genes. XVI. 3. *In fine decem annorum, ex quo habitare cœperat Abraham in terrâ Chanaan.* Et quasi res extra omnem controversiam aleam elset posita, subdit etiam; *hoc decennium ab omnibus Chronologis, quasi dicitur causâ Scriptum esset* securè esse præteritum, manifesto errore. Quum nihil tamen possit esse manifestius, quam à Mose, historix de Hagarâ ancillâ à Sara Abrahamo in Uxorem tradita, hanc temporis notam esse appositam, non illi de fœdere cum Abrahamo à Deo inito, quæ in capitulo præcedenti explicata fuerat. Nam quod in defensione suâ ait Pareus, *immediate coherere illa duo capita*, nimis leve est. Hoc enim modo (ut inquit in

Elencho Scaliger) Joseph Patriarcha fuerit annorum XXX. Genes. XL. quia capite XXI. 46. totidem annorum est. Illud vero probandum fuerat, capita ista duo temporum ordine *quæritur* coherere: quod tantum abest ut probari possit, ut ex eorum collatione poterat potius contrarium. In capite enim XV. Promiserat Abrahamo Deus, filium eum esse geniturum qui ipsi futurus esset hæres; & multiplicandum esse semen ipsius, sicut stellas cæli. Credititque Abraham Deo; & imputatum est ei ad iustitiam. Ideo proculdubio (inquit in Responsione ad D. Pareum Sethus Calvisius) *ne videretur in Deum peccare & promissioni diffidere, expectavit annum unum vel alterum, vel etiam plures, an fortassis ex conjugē Sarai filium suscipere posset.* Cum textus post illam promissionem expresse dicat *Saram, quum videret se à Domino conclusam esse ne pareret, tum demum quævisse concinam interpretationem sive dicitur promissionis illius de prole futura, & ut suscipere Abrahamo liberis, dedisse ipsi ancillam in uxorem.* Eodem ipso certè anno, quo de seminis multiplicatione promissionem accepit, Abrahamum ad ancillam se recepisse, non est credibile. Nec quicquam rem juvat, quod in Defensione profert Pareus; ante scivisse Abrahamum, Saram fuisse sterilem. Nam (ut rectè Johannes Bohemus reponit) ex divina illa promissione, externo ritu confirmata, & id scire Abrahamo potuit, Deum istam Saræ *omnipotentem modo vividam reddere potuisse.* Et de Pareana quidem sententia hæc tenet,

Ab eo tempore quo Abrahamo 100. annorum existenti, natus est Isaac, annos 410. supputat R. Chanamel; (ut refert R. Bechai in eundem locum) & Abarbinel, in locis à R. Azaria citatis (in *Meor enajim*, cap. 35.) Et quia ab eo tempore 400. anni peregrinationi seminis Abrahamæ à Deo leguntur attributi, Genes. XV. 13.) annos triginta additis iis postea fuisse, Gerundensis & Abarbinel, (in Exod. X.) existimant, ob Israelitarum in Aegypto peccatum; uti etiam in deserto detenti iidem fuerunt, propter exploratorum iniquitatem. Licet aliter quoque minorem illum numerum sub majore comprehendi potuisse, Procopius Gazæus significet; ad verba illa Genes. XV. ita annotans. *Non pugnat hic locus cum eo quem in libro Exodi habemus; ubi dicitur post 430. annos populum Hebraum egressum fuisse Aegypto. Non enim hoc loco dicitur, statim decursis expletisque 400. annis, Iudæos ex Aegypto egressuros; sed simpliciter traditur, eos post annos 400. egressuros esse quibus verbis reliqui etiam 30. anni comprehendi possunt.* Quod clarius nostro tempore Guillelmus Langius, (libro 1. de annis Christi cap. 10. à nativitate Isaac annorum 430. exordium deducendum esse contendens) proponit dicendo, *annos quadringentos numeravisse Deum, non exacte, sed sicut Historici solent, numero rotundo usum.* Hic enim (cum Rabbini illis) à nativitate Isaac annorum 430. epocham deducens, eorumque finem, non autem initium (cum iisdem

† Joh. Boh. Chron. l. 1. tit. 2. c. 7.

† R. Moses Gerundensis in Exod. XII. 40.

venit: post migrationem vero Jacobi in Egyptum annis ducentis & quindecim.

Alexander vero Polyhistor, ex Demetrio refert, ἀπὸ τῆς ἀναγραφῆς Ἀβραάμ ἐν τῷ ἔδαρ, ἃ ἰδὲν ἐν χαίρειν εἰς γερουσίαν, ἃς ἐν τῷ ἀποστόλου τοῦ πρὸς Ἰακώβ ἰδὲν, ἐκ. αἰ. Ex quo electus est gentibus Abraham, & ex Charan in Chanaanem venit, usque ad Jacobi in Egyptum adventum, annos fuisse CCXV. Annis deinde 17. post Jacobi adventum in Egyptum, Levin genuisse Caatham, Caatham quum esset 40 annorum genuisse Amramum, Amramum quum 78 esset annorum genuisse Mosem. Qui ^{quidam} 330 anni, licet pro libitu excogitati, ut legitimi admitti non debeant, additi tamen annis 80. quos tempore Exodi Mosem egisse Scriptura indicat, (Exod. VII. 7.) numerum 215 annorum complent; quem Hebræorum commemorati in Egypto fuisse tributum, non est dubium. A Demetrio, inquam: non (ut Johannes Morinus & Nicolaus Abramus putarunt,) Phalereo illo, qui sub secundo Ptolemæo cum LXX. divinæ legis interpretibus est conversatus; sed juniore altero, quem Ptolemæi quarti in scripto suo meminisse docuit nos, in 1. Stromatum suorum libro Alexandrinus Clemens.

Prioris vero 215. annorum summæ, à Demetrio commemoratæ, partes singulares diferte in Scripturâ habentur explicatæ. Quum enim 75. annorum fuerit Abraham quum ex Charane in Chanaanem est profectus; (Gen. XII. 4.) & 100. quum natus est ei Isaac; (Gen. XXI. 5.) colliguntur.

A profectioe Abrahami in terram Chanaanem usque nativitatem Isaaci anni 25
 A nativitate Isaaci, usque ad nativitatem Jacobi, (Geneseos 15. 26.) 60
 A nativitate Jacobi, usque ad descensum ipsius cum tota familia in Egyptum. (Genef. 47. 9.) 13

Summa 215.

Jacobi filius Josephus 30. erat annorum, quum Pharaonis somnium exponens, septem primùm annos saturitatis, ac totidem deinde famis instare prædixit. (Genef. XLI. 46.) In eunte vero anno famis tertio, Jacob cum familiâ suâ descendit in Egyptum: (cap. XLV. 6.) quum filius Josephus jam esset annorum 39. ut ab Augustino etiam in libro 16. de Civitate Dei cap. 40. est notatum. Quibus 39. ab annis, quos tunc agebat pater 130. deductis relinquuntur 91. quot annorum Jacobum esse oportebat, quando ei natus est Josephus. In lucem autem editus est Josephus, quum finiti essent anni illi 14. quibus Jacobus avunculo suo Labani servivit pro duabus suis uxoribus (cap. XXX. 25. 26.) Quos ipsos 14. annos si à 91. iterum subduxeris manebunt 77. quæ Jacobi ætas erat, quum in Mesopotamiam veniens, Labani servire cepit; ductus in ipso servitutis initio, duabus illius filiabus, Leâ & Rachelâ: quemadmodum in Annalibus nostris, ad annum Mundi 2245. est ostensum. Neque aliud certe innunt verba illa, Genef. XXIX. 20. Ita servivit Jacob pro Rachelâ

Septem annos; qui visi sunt in oculis ejus tanquam dies paucissimi, propterea quod amabat eam. Inde enim ut à Lydiato nostro in Adversariis suis est notatum) apparet, eum positum esse amatâ; alioquin enim visi essent plures non pauciores. Nam desiderium facit ut quæ revera sunt momentanea, videantur diuturna: quemadmodum apud nos quoque; vulgari proverbio dicitur, iis qui alicujus reid desiderio tenentur, unumquemque diem videri annum, donec possiantur. Et Prov. XIII. 2. Spes protracta agrum efficit animum. Ideoque Quod in commate 21 Statim sequitur, Et dixit Labani Jacob, Da mihi uxorem meam; per conjunctionem causalem & verbum temporis plusquam perfecti (quo Hebræi carent) rectius exprimeretur: Dixerat enim Labani Jacob, Da mihi uxorem meam. Ut ostenderetur quo pacto, jam inde à servitutis initio, Jacobus Leâ simul & Rachelâ positus fuerit: quod in subsequente historia plenius explicatur.

Datam vero fuisse Jacob utramque uxorem, quum restaret adhuc peragendum septennium servitutis alterum, consentiunt omnes fere Interpretes: illud commatis 27. Imple hebdomadam hujus, cum Hieronymo in Traditionibus Hebraicis & Augustino quæstione 89. in Genesim, de septem diebus nuptialis convivii interpretantes. Sed in prioris iidem septennii exordio æque id fieri potuisse, minus advertentes, in unius septennii spatium 12. liberorum Jacobi natalia conjicere coacti sunt, quum ipsa Lea continuatis partibus Rubenem, Simeonem, Levin & Indam, enixa fuerit: & quum parere desisset, Rachelâ sororis exemplo incitata Zelpham ancillam marito substituerit; quæ Gadem primo, & sequente anno, Asherem illi peperit; ipsaque iterum Lea, Issacharem primum deinde Zabulonem, ac postremo Dinam filiam peperit. Quas novem conceptiones & partus, si non alio quam 40. dierum puerperii (ex more, Levitic. XII. 2. 4.) interposito intervallo, sese invicem subsecuti, & novem mensium Solarium spatio, unumquemque factum in utero materno gestatum fuisse posuerimus; ipsum septennium, tot libetis in lucem producendis, non suffeaturum deprehendemus. At scriptura, præter Josephum ultimo in loco à Rachelâ in lucem editum, Danem quoque & Naphalim, ex ancilla ipsius Bala prius susceptos commemorat. Quibus Jacobus Salianus, (nihil necesse esse putabat ad septimestres partus, cum Chronico Hebræorum & Genebrardo, hic confugere) ut locum commodum invenire posset; jam tum, quum Lea gravida incederet, ancillam ipsius Zelpham ad Jacobi lectum denuo admissam, indeque Asherem ancillæ, post Issachatem Domine filium, natum fuisse statuit: quemadmodum in ejus Schemate nativitatibus Patriarcharum, anno Mundi 2283. subjecto, videre licet. Quod incommodum Dionysius Petavius ut evitaret, & ordinem natalium Patriarcharum in Historiâ præmonstratum, conservaret; paulo post admissam secundum Zelpham, ipsam quoque Leam concepisse vult: indeque, anno XIII. servitutis natum

fuisse

à Petav. docti temp. lib. 9 cap. 19. & l. 13 ad annum mundi 2297

à Joh. Morino auct. Bibl. & N. Abram. in Append. lib. 9. Phazi V. Tell.

fuisse ex Zelpha Asher, à Lea vero Issachar inuenit anno, & exeuntes Zabulon. Verum sacra historia natalium non ordinem solum, sed interstitium quoque simul nobis exhibet. Quis enim dubitet, Si Lea eodem firme quo Zelpha tempore partui fuisset vicina, qui suo potius, quam ancillæ filio, Asheris nomen indidisset? Dicebat enim; *Beate est mihi, nam beatam prædicabunt mulieres*: ideoque vocavit nomen ejus Asher: (cap. XXX. 13.) Et interposita internatum Asherem & conceptum Zabulonem, de mandragoris à Rubene primogenito in agro inventis & ad Leam allatis, narratio, non modo interstitium jam dictum confirmat, sed etiam grandioris tum Rubenem ætatis fuisse evincit, quam Petavianæ rationes eum fuisse patiatur; quæ annorum tantum trium cum dimidio eum constituunt, quum abiens in agrum, flores illos colligeret.

A nativitate Josephi usque ad Jacobi reditum in Chananzam, anni fuerunt VI. in quibus Labani ille servivit pro mercede. Gen. XXXI. 41.) A Jacobi in Chananzam adventu usque ad ortas inter Josephum (annorum 17. existentem cap. XXXVII. 2.) & fratres inimicitias, anni fuerunt XI. atque inde usque ad Jacobi & suorum in Ægyptum descensum (quando annorum 39. fuisse Josephum, est ostensum) anni XXII. Quo tempore cum Benjamin decem filiorum fuerit pater; (cap. XLVI. 21.) etiam si eorum aliquos gemellos fuisse ponamus, (polygamiz enim suspicionem ætatis ejus ratio vix admiserit) plurium tamen quam XXII. annorum eum tum fuisse oportuit, & quinquennio circiter, ante medii intervalli finem in lucem editum; quum Iacobus pater 104. fuisset annorum, frater Iosephus 13. Ante nativitatem Benjaminis, raptus Dinæ & Sichimitarum cædes accidit: (cap. XXXIV.) eamque mox secuta Iacobi in Berthele habitatio; (cap. XXXV. 1. 16.) quam Hebræi, in Sedar Olam Rabba cap. 2. sex tantum mensium fuisse dicunt. Neque diuturnam hic moram, hinc nativitas Benjaminis, illinc Simeonis & Levi ætas, ad perpetrandam Sichimitarum cædem idonea, facile est admissura. In apocrypho XII. Patriarcharum Testamento, Levi se quasi annorum viginti fuisse ait, quando cum fratre Simeone Sichimitas cæcidit. Alexander Polyhistor ex Demetrio (apud Eusebium libro 9. Præparationis Evangelicæ) eumque Petavius & Saliarius insecuti, Levin tunc annorum 20. cum dimidio, Simeonem annorum 21. mensium 4. fuisse volunt. Quæ ætas ad tamaudax facinus aggrediendum minus videtur fuisse idonea. Sed hi, integro licet decennio post Iacobi in Chananzam reditum, Sichimitarum cædem peractam statuunt, fratrum tamen natalia in secundum servitutis septennium conjiciunt: quum ex nostrâ sententiâ, horum natalia ad primum referente, Sichimitarum cædem sexennio post Iacobi reditum factam supponente, à Levi annum ætatis 24. & Simeone annum 25. agente, cædem illam fuisse peractam consequatur.

Porro eorum, qui cum Jacobo descende-

runt in Ægyptum, numerus, à Mose in Genes. XLVI. 26. 27. ita habetur explicatus. Omnes anima que ingressa sunt cum Jacobo in Ægyptum, egressi è femore ejus, præter uxores filiorum Iacobi, omnes anima sexaginta sex erant. Filii autem Josephi qui editi sunt & in ea Ægypto, sunt anima due: sic omnes anima domus Iacobi, que venit in Ægyptum, sunt septuaginta. De quo Hieronymus, in Traditionibus Hebraicis in Genesin. *Manifestum est, omnium animas, que ingressæ sunt Ægyptum de femoribus Iacob, fuisse septuaginta: dum sexaginta sex postea ingressæ sunt, & repererunt in Ægypto tres animas, Ioseph scilicet cum duobus filiis ejus; septuagesimus autem ipse fuerit Iacob.* Sed cum scripsisset Moses, Iosephum vidisse Ephraimi filios usque ad tertiam generationem, & filios Machiris filii Manassis, in genibus suis suscepisse; cap. L. 23. editionis vulgatæ Græcæ, quæ LXX. interpretibus tribuitur, auctori placuit ista hujus XLVI. capituli Geneseos commati 20. adjicere. *Fuerunt autem filii Manassis, quos ei peperit concubina Syria. Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manassis, Suthalaam & Taam. Filii autem Suthalaam, Edom.* Et quinque hæc catalogo Moisaico additis, commate 27. concludere; omnes animas, que cum Jacobo ingressæ sunt in Ægyptum, fuisse septuaginta quinque.

Quandoquidem vero quinque isti superadditi in rerum naturâ nullo modo esse potuerunt, quando Jacob in Ægyptum venit, & filios Joseph, nepotes suos avos ipsorum, minores quam novem annorum pueros invenit: Augustinus, libro 16. de Civitate Dei, capite 40. veræ Scripturæ vera ista fuisse existimans, ad violentam illam expositionem hic se recipere est coactus; introitum Jacob in Ægyptum, quando cum in septuaginta quinque hominibus Scriptura commemorat, non unum diem vel unum annum, sed totum illud esse tempus quandiu vixit Joseph per quem factum est ut intrarent. Quam tamen ob alias quasdam difficultates occurrentes, ad ipsam quoque Hebraicam veritatem, eamque hic secutam editionem vulgatam Latinam, accommodandam censuerunt, Abulenſis, Pererius, Delrius, Cornelius à Lapide, Bonfrerius, Menochius, Tirinus, in Genes. cap. XLVI. Saliarius, ad annum Mundi 2329. num. 21. & alii: ex ipsis illis 70. à Mose in textu originali commemoratis, eo quo in Ægyptum descendit Iacobus tempore, nondum natos fuisse descendentes. Quorum sententiam diligenter expendit & refellit Tornielius, ad annum Mundi 2329. à num. 4. ad 8.

Verum alios hic omnes Nicolans Abrahamus longe superat. Illa enim commatis 8. verba; *Hæc sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum*, non de 70. illis Iacobi posteris, sed de filiis proprie dictis intelligenda esse asserit. *Qui autem, (inquit) è filiis ejus propagari recensentur, non ideo nominantur, quod jam nati fuerint, & cum Iacobo in Ægyptum descenderint (neque enim usquam id Scriptura dicit:) sed occasione filiorum commemo-*

à Abram. in
Phar. vero
Tolam. 1. p.
cap. 27.

rantur

ranteur præcipui quique, qui partim cum ipso venerunt, partim post ejus descensum nati sapientia laude rerumque gestarum gloria, præ cæteris floruerunt. Atque in hoc commento adeo ille sibi placet, ut Sic demum rem concludat. *Hic explicandi modus, si alium (præter me) auctorem haberet, cæteris anteponeendus videtur: quod nullam vim adferat scriptura, nec aliter verba sumat, quam ut pure sonant, (quod potissimum in h. storia sacra spectandum est) & omnes difficultates exolvat, quibus intrincantur ii, qui aliam insunt rationem.* Præclare sane: quum illud ipsum, in quo primarius difficultatis nodus consistit, omnino non attingat: quâ ratione septuagenarius animarum in Ægyptum intrantium numerus salvari possit, si plures vel pauciores eò ingressæ fuisse dicantur. Septuagenarius enim ille numerus in tribus diversis locis à Mose discrete legitur expressus.

Eorum primus ille est, quem ex Geneleos XLVI. 27. jam produximus: *Omnes anime domus Jacobi, qua venit in Ægyptum, sunt Septuaginta.* Secundus habetur in ipso libri Exodi initio. *Hæc sunt nomina filiorum Israelis qui venerunt in Ægyptum: venerunt autem cum Jacobo, quisque cum domibus (vel familiis) suis: tum, recensitis Jacobi filiiis proprie dictis, in comitate 5. subjicitur. Erant omnes anime eorum qui egressi sunt de femore Jacobi Septuaginta.* Tertius ille est, Deuteronom. X. 22. *In septuaginta animabus descendit pater tuus in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astræ cæli.* Ex quo videre licet, eos qui certum & definitum Israelitarum numerum, reipsâ in Ægyptum descendit, in septuagenario isto Calculo nolunt agnoscere, non modo vim scripturæ verbis inferre, sed etiam ipsum Mosis scopum plane evertere; qui non alius erat, quam ut, ex quâ paucis in Ægyptum descenditibus, quàm multi deinceps orti fuerint, dilucidius intelligeretur; juxta illam confessionis formulam, primitias offerentibus à Deo præscriptam, Deuter. XXVI. 5. *Syrus perieus erat pater meus, qui descendit in Ægyptum hominibus paucis, ut peregrinaretur illic; evasit autem illic in gentem magnam, robustam, & amplam.*

Ex tribus vero exemplis, quibus Nicolaus cum aliis adstruere est conatus, aliquos ex 70. illis à Mose commemoratis, nondum fuisse natos, quum Jacob in Ægyptum descenderet, (Erenim & Onan in Chananaâ pridem mortui, & Iosephi nepotes quinque, in Græca editione superadditi, ad numerum hunc septuagenarium non pertinent) primum à numero filiorum Rubenis est petitum quod ab illo sic urgetur. Ruben duos tantum liberos ante migrationem susceperat, ut probat Salianus ex illis Rubeni verbis, Genes. XLII. 37. *Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi, qui si jam plures liberos sustulisset, non dixisset, duos filios meos sed, duos è filiis meis interfice.* Ejus tamen filii quatuor, Genes. XLVI. 9. in Jacobi familia numerantur. Resp. Non probat hoc Salianus, sed ut suspicionem proponit, paraphrasi illa Philonis (in

libro de Joseph) suffultam. *Eis dampnata est deus dicitur, ut & perierit & spoliata, & robore amittente.* Do tibi duos filios obsides, quos solos genui: hos interfice, nisi, &c. Simul tamen monet Abulensem contendere quatuor illos jam tum fuisse genitos; & duos Rubenem dixisse filios, ut eos uni opponeret. *Et forte satius est ita dici; ne difficultates hoc loco sine necessitate angeamus:* inquit ipse Salianus. Et verba hunc in modum reddidit Tremellius: *Hos duos filios meos morti tradito.* Ac si ex quatuor filiis duos tantum, qui tunc præsentés aderant, pater indicasset.

Secundum exemplum est filiorum Benjaminis; de quo Nicolaus idem Benjamin, & (inquit) vix ad tertium ac vice simum ætatis annum pervenerat; jam tamen undecim (decem volebat dicere) in ejus familia recensentur, quorum aliquos ejus nepotes fuisse Septuaginta viri tradiderunt. Sed Benjaminem vix ad XXIII. ætatis annum tum pervenisse, probari non potest, quum Scripturæ rationes (ut jam vidimus) XXVII. eo tempore illum fuisse annorum facile patiantur: quâ ætate, liberorum decem potuisse illum esse patrem, nihil impedit. Ex his quidem editio vulgata Græca, quæ septuaginta illis verbis tribuitur, tres tantum immediatos Benjaminis facit filios, è reliquis, sex nepotes, & unum pronepotem constituens. Ita enim ea habet. *Trei 3. Benjamin, Bela, & Gera, & Ophim. Fierunt autem filii Bela, Gera, & Noeman, & Anchi, & Rbos & Mamphim, & Ophim.* (quod nomen in Romanâ editione est omissum) Gera autem genuit Arad. Quæ nepotum hic distinctio, non minus quam quinque Josephi nepotum superadditio, Augustinum ad duriorém illam explicationem confugere compulit. *Quia in filiis suis plerumque appellatur Jacob, hoc est in posteris suis; & per Ioseph eum constat in Ægyptum intrasse: introitus ejus accipiendus est, quandiu vixit Ioseph, per quem factum est ut intraret. Toto quippe illo tempore nasci & videri potuerunt omnes qui commemorantur, ut 75. anime compleantur usque ad nepotes Benjamin.*

In textu vero Hebraico, sicut etiam in Chaldaicis paraphrasibus Onkelosii & Jonathanis, versione Syrà, editione vulgatâ Latinâ, & Iosepho libro 2. Antiquit. cap. 4. omnes isti decem, ut immediati Benjaminis filii recensentur. Tremellius tamen in notis ad I. Chronic. VIII. 2. Et Bonfrerius ad Genes. XLVI. 21. etiam nepotes in filiorum numero promiscue hic recenseri existimant: quod in Numeror. XXVI. 40. Arad & Naaman, & in I. Chronic. VIII. 3. 4. Gera & Naaman, filii Belæ esse dicantur. Sed nihil obstat, quo minus dici potest tres filios habuisse Balam, patris suis cognomines. In loco certe Chronicorum, textus Hebræus duos ejusdem nominis habet Geras: textus vero Syrus, duos Geras simul & Naamanes; alteros Benjaminis filios, alteros ejusdem ex filio Belâ, vel Bala nepotes.

Augustin. qu. 173. in Genesim.

Belian. an. Mund. 2329 num. 7.

Tertium exemplum est Hefron & Hamul nepotum Judæ Patriarchæ ex filio Phares : qui cum hoc descensus tempore vix primum annum exegisset ætatis suæ, non possunt filii ejus geniti esse, nisi post viginti circiter annos, nedum ingressi esse Ægyptum cum avo & pravo. Ita Sallustianus : probationis suæ fundamentum à Geneleos cap. XXXVIII, 1. deducens; ubi *Scripturam aperire docere asserit, Judam accepisse uxorem eodem tempore quo Joseph abductus est in Ægyptum.* Et cum Augustinus quæstione 128: in Genesim, difficultati huic emergenti aliquatenus occurreret, dixisset, fortasse Mosem hic recapitulatione usum; posteriùs narraffe, quæ ante aliquot annos facta essent; admittendam esse hanc *ἐπινοήσαντων*, ille negat: tum quia Scriptura dixerit id factum *אחרי כן* in tempore ipso (vel illo potius) tum quia, si hoc conjugium venditionem antecessisset, nihil erat causæ, cur non etiam ante venditionem narraretur, ne præcipua Josephi historia inutiliter interrumpere, quod fufius ab Abulensi contra Aben Ezra disputatum esse monet.

Et Aben Ezra quidem, quem multo (sed irritò) conatu Abulensis hic ivit oppugnatum, recapitulationem sive hysterosim, hanc non observavit solum, sed etiam exceptionibus adversus eam à Salliano jam allatis studiose simul occurrit. Causâ enim interfertæ hoc in loco historię reddit istam, ut magis inde elucesceret, quam longe aliter se Iosephus gesserit in negotio heri sui, quam frater ipsius Judas hic se gesserit: locutionem autem istam, *in tempore illo*, eodem modo in Deuteronom. X. 8. usurpari notat; quomodo & ab aliis est observatum, *in die illo*, sine determinata aliqua temporis notatione, sed decies in veteri & novo Testamento esse positum. Hocque ipso in loco, *in tempore illo*, non ad illud, quo in Ægyptum venditus est Iosephus, sed quo ipse Judas in Chananzam cum patre advenit, referendum esse defendimus. Ex nostra vero hypothese, primi paternæ servitutis septennii anno quarto natus Judas, ætatis 18, egisset annum, quo tempore in Chananzam primum est ingressus: sub finem vide licet ætatis, exeunte anno Mundi, juxta nostras rationes 2265. Mox ibi uxore ducta Chananitide, in anni 2266. ætate, Erem; in 2667. sub veris exitum; Onanem; & in anno 2668. post veris initium *Selam*, suscipere ex eâ potuisset.

Apparens deinde Jacobo Deus, eandem fecunditatis benedictionem soboli ejus impertit, quam antea Noachi filiis communicaverat, (Genes. X. 1. 7.) dicendo; *Cresce & multiplicare, Gens & cætas gentium erit ex te*, (cap. XXXV. 11.) Unde, ut tunc apud primos Orbis renovati instauratores (quemadmodum in V. operis hujus capitulo à nobis est ostensum) sic & nunc apud Jacobi posteros, ut statim ab incunte pubertate opera liberis daretur, in usu esse ceptum videatur. Ita sub exitum veris anni 2280. Eri, annum ætatis decimum quintum & pubertatis primum ingresso, similiterque sub exitum veris, anni 2281. Onani uxorem Thamarum dare pater potuisset. Mox vero

Onane ob scelus à Deo morte affecto, edixit Judas Thamaræ nurui suæ, ut tantisper vidua in domo patris maneret, Donec Sela tertius filius adolefceret. Quo paulo post initium veris anni 2282. pubertatem assecuto, Judas à morte uxoris sese consolaturus, Thimnam, ad tendendam gregem suam, sub ætatis sequentis initium abiit. Ibi Thamaræ, socii mente de filio Selâ ipsi non dando satis perceptâ, sortum se simulans, ex ipso Judâ duorum liberorum mater est affecta. Hac ratione sub finem hujus anni 2283. gemelli illi Phares & Zara in lucem fuerint editi: annis 15. cum quadrante, priùs quam Jacob cum familiâ in Ægyptum descenderet. Ita sub initium anni 15. Pharesi nasci potuit Hefron, sub finem Hamul; vel, si gemelli fuerunt, sub finem ambo; & infantes simul cum patre in Ægyptum ingredi. Quâ in re totâ cum nihil sit quod vel naturæ vel rationi repugnare deprehendatur, æquo lectori relinquimus judicandum, an non hæc potius admittenda fuerit, quam sententia illa altera, quæ Hefronem & Hamulum, licet longe postea in Ægyptum natos, à Mose tamen inter eos qui cum Jacobo descenderunt in Ægyptum, numeratos, fuisse statuit.

CAP. XI.

De annis 215. peregrinationis Israelitarum in Ægypto. Argumenta pro diuturniore eorum morâ allata solvuntur: in quibus, de B. Iobi & Iobabi Idamæorum regis temporibus, ac Iosue genealogia agitur. Anni exodi incerti characteres.

A Professione Abrahami ex Charane, usque ad Jacobi descensum in Ægyptum, annos 215. peregrinationis Hebræorum in terrâ Chanaanis effluxisse Scripturæ testimoniis comprobatur est. Quibus ex integre 430. annorum peregrinationis summa subductis, æqualis 215. annorum relinquatur numerus, Ægyptiacæ ipsorum peregrinationi assignandus. Quo vero tempore in Ægyptum Jacobus descendit, filium ejus Iosephum 39. fuisse annorum est ostensum: quos si à totius vitæ centum & decem annis. (Gen. L. 21.) subtraxeris, supererunt.

A descensu Jacobi in Ægyptum, usque ad mortem Iosephi, anni	71
Inde ad Mosis natiuitatem usque,	64
A natiuitate Mosis ad exitum Israelitarum ex Ægypto, [Exo. VII. 77]	80
Summa, 215.	

Anni 71. & 80. quos ex Scripturâ habemus, simul juncti 151. efficiunt: qui ex 215. totius peregrinationis Ægyptiacæ deducti 64. relinquunt annos, interstitio inter Iosephi obitum & Mosis ortum, tribuendos. Iudæi, quinquennio ante Abrahami professionem ex Charane 430.

annorum

a Sallian. ad
ann. Mundi
2229. num.
10.

b Id. ad ann.
Mundi. 2306.
num. 45.

annorum initium collocantes, moræ Israelitarum in terra Aegypti 210. tantum annos tribuunt: quos Chaldaica quæ Jonathani tribuit paraphrasis cum Hierosolymitana in Exod. XII. 40. per שבעים ושתיים *triginta sabbata sive hebdomadas annorum* exprimit. Ejus annorum numeri signum in Pirke Eliezer cap. 48. & passim apud Rabbinos est vox 177 *descendite*; qua ad filios usus est Jacobus, Gen. XLIII. 2. posterorum suorum in Aegypto moram, annorum 210. (quot litteræ illæ conficiunt) futuram fuisse innuens; ut notat ad eum locum R. Salomo Jarchi, interpres. Talmudicis nugis plus nimio deditus. In Seder Olam tabbah. cap. 3. Job, patientiæ illud exemplar, natus fuisse dicitur, quum Israelitæ descenderunt in Aegyptum, & mortuus quum inde ascenderunt. Et cum post flagella annos illum 140. exegisset, & quicquid ipsi fuerat duplo Deum auxisse, sit scriptum. (Job. 10. 16.) ante hæc annos 70. & in universum, annos 210. (quanta fuerit Israelitarum mora in Aegypto) vixisse illum, inde colligitur.

Et quidem in Synopsi Athanasianâ, passum etiam fuisse Job legimus, cum esset annorum 70. quod etiam ex ipso textu Græco, Job XLII. 16. colligitur, ut quidem Romana cum editio nobis exhibet; in quâ Job post plagas annos 170. in universum autem annos 240. vixisse dicitur. Cum quâ exacte quadrat ille calculus Hefychii, vel quicumque author fuit, ineditarum in libros quos Sapientiales vocant Hypothesium; *ὡς ἐδιδάκτορα, ἀμείνων δ' ἔσθ' οὐκ ἀπολείπειν. πο. οὐς ἴσως πατρὶς ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς οὐ.* Passus autem est Job, quum esset annorum 70. supervixit vero post plagas, annos 170. ita ut fuerint omnes vitæ ipsius anni 240. quamquam & hujus textus duæ aliæ reperiantur lectiones: rarior una, in B. Hieronymi ex Originicâ editione versione. *Vixit autem Job post plagam centum quadraginta annis: -- & omnes anni vitæ ejus fuerunt 248.* Cum quâ consentit & Græca editio Complutensis (in Bibliis polyglottis, tum Antuerpianis tum Parisiensibus, retenta:) priore membro tum in Hebræo inveniebatur expresso; altero, (quod in eo non erat & idcirco præfixo obelo ab Origene notabatur,) penitus prætermisso. Altera vero, communis & ab omnibus maxime recepta lectio, non in Aldinâ solum editione, & Germanicis omnibus, sed etiam in antiquissimo Alexandrino (quem in Angliâ habemus) codice, reperitur. *Vixit vero Job post plagam annos 170. omnes annos vixit 248.* Anni 170. ex 248. deducti relinquunt 78. quod Jobum, quum primum pateretur, egisse ait author commentariorum in Job, quos Origeni perperam adscriptos Latine vertit Perionius. Annorum 170. (quos post passionem Job vixisse dicitur) pars dimidiata est 85. Cum igitur Jobo post tentationem duplicia reddita fuisse referantur omnia, (in quibus & anni fuerint numerandi) 85. eum fuisse annorum quum certamina finiit, usque ad 170. quod postea vixit additis, universæ vitæ annorum summam 255. extitisse, Olympiodorus (vel quis alius in Catena ad Job. XLII. 16.)

colligit. Quod autem in textu, vitæ illius anni 248. tantum commemorantur, eo septem passionis ipsius annos mylticè innui asserit; quos in vitæ annis non recensitos arbitratur ille, *ὅτι τὸ πλὴν ἐστὶν ἡλικίας αὐτοῦ ὑπερβαίνει*, quod ærumnosa vita mors esset potius quam vitæ existimanda. Neque alia fuit *septennii*, Jobi calamitatibus tum temere assignari soliti, aut origo, aut ratio. De quo vide, (si placet) Salianum in anno Mundi 2398. num. 1. & 2544. num. 751. 752. ubi in priore loco, nota obiter; non (ut ille opinatur) apud Origenem Perionii 70. pro 78. sed apud Cyrillum Anastasii, num. 78. pro 70. esse reponendum.

Ut igitur de ætate Jobi certius aliquid statuat, primo ante exitum Israelitarum ex Aegypto, (ex ætate Eliphazi Themanitæ sodalis eius) ostendendum est, non eorum in Aegyptum ingressu, & consequente ipsius Aegyptiacæ peregrinationis tempore, certaminum Jobi historiam contigisse, manifestum esse docet Chrysostomus, *ἀπὸ τῆς ἀναπαύσεως τῶν Ἰσραηλῆων, ἕως τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀδελφῶν τῶν Ἰσραηλῆων, ἔσθ' ἡλικία αὐτοῦ ἡλικίας αὐτοῦ ἡλικίας αὐτοῦ.* Ex eo quod longævam vitam vixerit, & supra ducentesimum annum prorogaverit. *Post legem enim quæ tandem vixerit, de nullo memoria est proditum.* Ætate hominum ordinaria, ad 70. vel 80. annos redacta: quemadmodum in Psalmo XC. 10. ipse Moses confirmat. Addunt alii, historiam hanc accidisse, antequam insignia Dei miracula, quæ in Exodo scripta sunt, Israelitis exhiberentur & passim celebrarentur: quia alias hæc intra cætera Dei opera, quæ in Jobi libro prædicantur, etiam recenserentur. Præsertim autem Deus ipse nequaquam capite quidem 38. maris 40. autem Jordanis ita mentionem faceret, tantquam inauditum fuerit quod homines super eorum fundo ambulassent. Et quoniam Dominus cap. 29. inquit ad Jobum; *Quis præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum vagientes, eo quod non habeant cibos?* Haud dubie interrogasset, quis Israelitis quadraginta annos victus præbuit in deserto: nisi historia Job vetustior esset actis Exodi. Neque illa hic usquam legis, nisi per manus traditæ, mentio: & quæcunque hic veterum historiarum attinguntur, antiquorum sunt temporum. Ex eo quoque hoc eliciunt, quod post latam legem nemini licuit alibi, quam coram arcâ vel tabernaculo Dei sacrificare, sine mandato singulari: ideoque Job, aut non fecisset contra præscriptum Legis sacrificans, (c. I. & XLII.) aut scriptura non commendasset illius sacrificia, si venisset contra legem.

Porro frater Jacobi Esau, quum esset 40. annorum, uxorem duxit Basmatham, sive Adam filiam Elonis Hittæi, atque ex eâ suscepit Eliphazum, patrem Themanis, (Genes. XXVI. 34. & XXXVI. 2. 4. 11.) à quo Eliphaz Themanites, qui cum Jobo est collocutus, duxit originem. Subductis annis 40. Esavi sive Jacobi (gemelli enim fuerant) ab 130. quot Jacobus agebat, quando cum familia suâ in Aegyptum est profectus; (Genes. XLVII. 9.) restant 90. inter primas Esavi nuptias & Israelitarum

4 Codem. Chron. lib. 4. cap. 35.

6 Tremell. & Jun. in Job. 1. 1.

1. V. J. Chronol.

h ij descensum

decentium in Aegyptum, interpositi. Unde colligere licet, Elphazum Themanitem (à Themanè, Esavi ex filio primogenito Eliphazo nepote oriundum) eodem vixisse tempore quo in Aegyptio peregrinati sunt Hebræi: maximeque esse probabile. Jobi (æqualis ipsius) historiam post Josephi mortem (tempore inter Genesin, & Exodum interjecto) contigisse; quando ipsius Israelitis ad Aegyptiorum idolorum cultum deficientibus (Josu. XXIV. 14. Ezechiel. XX. 8.) de universa terrâ peragrata & sibi subdita, Satanæ gloriandi data est occasio (Job. I. 7. II. 11.) Ipso vero ingressus Israelitarum anno, natum fuisse Jobum, & egressus denatum, Judaicum commentum est.

Hæc de ætate Jobi quæstio, ex eo diligentius à nobis tractata; quia ex ea ^a Nicolaus Abramus moram Israelitarum in Aegyptio neque 210. neque 215. sed 430. fuisse annorum probare nititur: sed hoc satis debili substrato fundamento; quod *Iob* idem fuerit cum *Iobab* Zaræ filio secundo Idumæorum rege, cujus meminit Moses in Genes. XXXVI. 33. ubi & Zaram hunc, ex Idumæorum Ducibus unum, filium facit Rehuelis, filii Esavi & Basemathæ, sororis Nabajoth, & filia Ismaelis (comm. 3. 10. 17.) Hanc vero Nabajoth (Nabathæorum patris) sororem Ismaelis filiam, Basematham & Mahalaham dictam, Esavum eo tempore uxorem duxisse idem refert, quo frater Jacobus, accepta patris benedictione, ex Chananæâ in Mesopotamiam est profectus: (cap. XXVIII. 6. 9.) à quo, usque ad Jacobi & familiæ ipsius descentum in Aegyptum, annos decurrisse, 33. ostendimus. Unde, & sub id tempus, Jobabum natum fuisse Nicolaus colligit: quod vix ante annum ab inito matrimonio quinquagesimum, ad pronepotes soleat, ac generationem tertiam perveniri. Considerandumque postea nobis ille proponit; quomodo sex post Jobabum Idumææ Reges, alios aliis morte sublatis successores, Moses numeraverit; eo præsertim ævo, quo mortales vitam diutius propagabant & post hanc Regum seriem Duces undecim recensuerit; quos ex I. Paralip. I. 51. satis constat non sub Regibus, sed post eos Reipublicæ gubernacula tenuisse.

At certe anni 215. commorationis Israelitarum in Aegyptio, & 40. fere in deserto, tempus suppeditabunt satis amplum, quod & octo illis Regibus, qui regnaverunt in Idumæa, antequam haberent Regem filii Israël. (Genes. XXXVI. 31.) id est, (ut exponit doctissimus Grotius) priusquam Israelis posterii terram Chananæam ac vicinas sunt adepti, ante quod tempus regem ipsis facere non licuit; (Deuterom. XVII. 14.) & undecim etiam Ducibus recipiendis suffecerit: si modo duo ista admittamus; quibus non admissis, ne 430. quidem anni habitationi Israelitarum in Aegyptio attributi, illis capiendis essent suffecturi. I. Cum Reges istos ex diversis fuisse civitatibus Moses memoret; non jure hereditario regnum eos obtinuisse, (ex quo contingere poterat, ut adolescens regnum adeptus, in longævâ illâ hominum vita, ad centum annos illo potiretur) sed vel populi

suffragiis, vel vi armorum (uti Esavo à patre Isaac fuerat prædictum. Genes. XXVII. 42. *Gladio tuo vivet*) ad Regium fastigium fuisse electos; at jam ætate seniores, & usu rerum instructi eo pervenientes, non ita diuturnum in imperio tēpus necessario exegerint. II. Eos qui sub Regibus, singularium provinciarum duces extiterunt, sed supremo illo imperio subditi, sublatis postea Regibus iisdem provinciis liberam & æqualem potestatem obtinuisse: ita ut undecim illi à Mose memorati Duces, non (ut in Regibus factum) alii aliis ordine successerint, sed simul omnes & eodem tempore provinciarum suarum administrationem obtinisse. Atque hinc Moses, quum in ipso ex Aegypto exitu, *Ducem* Idumææ in Cantico suo meminisset; (Ex. XV. 17.) post annos tamen 39. sub *Regio* adhuc imperio Idumæam fuisse indicat. (Num. XX. 14. Iud. XV. 17.) ex quo ulterius colligimus 1. Regem illum, qui Israelitis transfugum per terram suam denegavit, fuisse *Hadarum*, postremum Idumæorum regum à Mose memoratorum. 2. Idumæorum erga fratres suos Israelitas inhumanitatem hanc cito Deum fuisse ultum: eodem anno & Rege per mortem, & ipso regno per politia mutationem sublato. 3. Mosem, anno 40. post exitum ex Aegypto, librum Geneleos vel scribentem vel saltem interpolantem, undecim illorum Ducum ex stirpe Esavi ortorum, qui Regibus in summo imperio successerunt, nomina recensuisse, *secundum familias suas. & secundum habitationes in terra possessionis sue.* (Genes. XXXVI. 40. 23.) utpote diversis provinciis in eadem Idumææ regione, eodem tempore, uti dictum est) præfectorum.

Sed hypotheticè hic disputat Nicolaus Abramus. Si Iobabus Idumæorum rex idem fuerit cum B Iobo, quem post tentationes suas 140. annos vixisse Scriptura testatur; intra angustias 215. annorum, morè Israelitarum in Aegypto & 40. in deserto, non posse contineri quatuor illorum regum tempora, quos Iobabo in regno, ut & illis alios in Ducatu, antequam à Mose liber Geneleos, conscriberetur, successisse apparet. Quæ consequentia vera si fuerit: non diuturniorem, quàm 215. annorum Israelitarum in Aegypto fuisse moram, inde probabitur. Sed falsitas illius hypotheseos, quæ Iobabum eundem facit & Iobabum, inde convincitur, quod duo illa argumenta, quibus hypotheseos hujus patroni veritatem eius ostendere sunt conati, alterum à nominum Iobi & Iobabi similitudine, alterum ab autoritate *appendicula* (ut loquitur Abramus) quam LXX. *Seniores libro Iob velut laciniam attexuerunt*, petitum, jam dudum à Nicolao Lyrano sunt soluta; ad cap. I. Iobi, ita Scribente. *Nec motivum aliorum valet, de similitudine nominis Iob & Iobab quia frequenter contingit duos homines valde diversos non modo simili, verum etiam prorsus eodem appellari nomine. Supponitur etiam falsum, quod prædicta nomina sint valde similia: cum secundum scripturam Hebraicam, sint multum dissimilia. Hoc enim nomen Iob, in Hebreo incipit per Aleph (א) nomen vero*

inscripsit, ipse agnoscit Nicolaus (Abrahami illam victoriam 645. annis ante Nini exordium, in Annalibus nostris collocavimus: ut ad hoc efficiendum, Israelitarum in Aegypto commorationem, ad annos 430. extendere, nihil nobis fuerit necesse.

Id. ibid.
cap. 14.

At posse (putat Nicolaus) ex annis Caath demonstrari, moram filiorum Israel in Aegypto fuisse plus quam 215. annorum.

Sed quomodo hoc ille demonstrat, videamus. Cum fuerint anni Caath centum triginta tres, ut Exodi VI. 18. dicitur: quamvis eum jam puberem facimus, cum Aegyptum ingressus est, necesse tamen est, ut in Aegypto annos centum viginti prater propter exegerit: qui si 80. Mosis annis (cap. VII. 7.) accedant: ducentorum annorum summam colligent. Aut igitur Israelita plusquam 215. annis in Aegypto manserunt, aut quindecim dumtaxat annorum spatium inter Caathi mortem & Mosis exortum interfuit. Hoc autem posterius dici non posse, liquet ex iis que cum inter illius obitum & huius ortum gesta narrentur, haudquaquam tamen, tam angusta temporis intercapedine, claudi poterunt. Atque inter hec, Israelitarum multiplicationem & oppressionem, simul cum Amrami & Jocabedæ matrimonio reponit: & ex eo quod Mosis infantuli soror מִדְּיָנָה vocetur, (c. II. 8.) adolescentulam & nubilem eam fuisse colligit; indeque Amrami & Jocabedæ nuptias, multis licet annis ab obitu Caathi, non paucis tamen ante Mosis exortum, fuisse contractas concludit, & audiendos non esse qui moram Israelitarum in Aegypto 215. annorum angustiis circumscribunt.

Nos vero eam de Caathi in Aegyptum descendens primâ pubertate hypothesin, quam pro libertate sua videri ille vult ultro nobis esse largitus, minime recipimus. Cum enim iuxta rationes nostras, inter nativitatem Levi patris Cahathi & migrationem in Aegyptum, anni 50. intercesserint, (ut in Annalibus videre licet:) quid obstat, quo minus Cahathus in Aegyptum descendens non modo pubertatis, sed etiam virilis ætatis annos attigisse posset putari: ita ut 30. annorum eo ingressus 103. annos ibi exegerit, & 32. ante natum Mosem annis vitam finierit. Nam potuisse hoc fieri, satis fuerit nobis ostendere, qui respondentium hic partes sustinemus; factum non fuisse, nisi certo aliquo indicio demonstrator noster ostenderit, in quindecim illorum angustias impellere nos non poterit; quibus sublatis, simul & totam argumentationis illius vim concidere necesse est.

Certe que in sacrâ Historiâ, de servitute & afflictione Israelitarum ante Mosis nativitatem, referuntur, intra 32. annorum spatium potuisse peragi, mihi non est dubium. Multiplicationem vero populi Israelitici, vivente adhuc Cahatho, conspicuam & maxime potuisse esse observabilem, res ipsa monstrat. Nam Amrami & Jocabedæ nuptias, post Pharaonis de submergendis Hebræorum infantibus edictum fuisse initas, non aliunde habetur quam ex duobus illis verbis, Post hæc, Exodi II. 1. in

editione vulgatâ Latinâ additis: que in textu Hebraico, Græco, Chaldaico, Syriaco, Persico, & Arabico, nusquam apparent. Quin & ipsam multiplicationem Israelitarum tam observabilem, eamque inscutam servitutem eorum & afflictionem durissimam, Cahathi morte fuisse posteriorem, non aliunde quam ex eadem Latina versione loci, Exod. I. 6. colligitur. Quo (Josepho) mortuo, & universis fratribus ejus, omnique cognatione illâ, filii Israel creverunt, &c. quæ in textu originali Hebraico, pro cognatione, legatur וְיָרַד קוֹלֵךְ וְיָרַד קוֹלֵךְ וְיָרַד קוֹלֵךְ, quæ vox non sanguinis propinquitatem, sed generationem hic denotat, id est hominum, (Aegyptiorum præsertim) universitatem qui Josepho & fratribus ejus ætate æquales extiterunt. Ita etas & progenies in Horatianis illis sumitur:

Etas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.

Et generatio, in Psal. LXXVIII. 3. 4. Quæ patres nostri narraverunt nobis, non celabimus filios eorum, generationem alteram: Et commate 5. 6. Mandavit patribus nostris, nota ea facere filiis suis ut cognoscat generatio altera, filii nasci: ubi, quum filii alteram constituent generationem; ad paternam non magis hic referendus fuerit Cahathus, quam soror ejus Jocabeda, Levi ipsius (ut in capite VIII. ex Numer. XXVI. 59. est ostensum) quam persecutione maxime serviente Mosem perpetuè constat. Unde & Hebræi in Seder Olam cap. 3. non à Caathi obitu servitutis Aegyptiæ tempus deducunt, sed à morte patris ejus Levi: à quâ nativitatem Mosis annos 48. in Annalibus nostris numeratos invenies; spatium iis omnibus que ad hanc historiæ partem pertinent capiendis sufficientissimum.

A Latinæ quoque editionis autoritate potissimum dependet argumentum illud alterum à Nicolao ex Josue genealogiâ deductum: que in eâ. I. Chronicor. VII. 25. hunc in modum habetur propofita, Porro filius ejus Rappa, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan, qui genuit Laadan. Hujus quoque filius Aminad, qui genuit Elisama; de quo ortus est Nun, qui filium habuit Iosue. Cui nos integrum posterorum Ephraimi catalogum subjiciemus, prout in textu Hebræo legitur.

Ephraim.

Shubelab,	Beriab.	Sheerab filia.	Rephab
Bered	כְּרִי	Reeph.	כְּרִי
Tabath	כְּרִי	Tela	כְּרִי
Eladab	כְּרִי	Thaan	כְּרִי
Tabath	כְּרִי	Laadan	כְּרִי
Zabad	כְּרִי	Aminad	כְּרִי
Shubelab	כְּרִי	Elisama	כְּרִי
Ezer.		Nun	כְּרִי
Elead.		Iosua	כְּרִי

His, qui in prima serie sunt nominati, à viris Gath interfectis, Ephraimo natum fuisse Beriam, ex sacrâ quum Nicolaus confirmasset

historia:

historiâ; de cladis hujus tempore, quod in Scriptura reticetur, subjicit. Quo sane tempore, ut res ipsa docet, annus ab ingressu Jacobi in Ægyptum, saltem septuagesimus quartus effluerat, supererantque ad Exodum 140. duntaxat anni; si 215. tantum annis filios Israel in Ægypto versatos esse statuamus. Deinde, ut confessum sumens, tres primos in ultima serie nominatos, Berie fuisse filios, Josuam octavam ab Ephraim, septimam à Beria fuisse colligit. Tum ex Josu. XXIV. 29. Josuam annos 110. vixisse addit: quum post Moysi obitum reipublicam administrasset annis 10. ut placet Melchiori-Cano & Cajetano, aut 14. ut putat Pererius, aut 17 ut Beda & alii tradiderunt. Juxta quam postremam sententiam, cum ex Ægypto egressus est, Josua annorum fuisse 53. quos 53, inquit Nicolaus, si ab 140. deduxeris, invenies inter Beria & Josua exorum 87. duntaxat annos interesse, quæ præcoci quâdam fecunditate septem aut octo generationibus tribuantur, ut singuli Josua majores, liberos duodecim circiter ætatis anno, susceperint; undecimo generant. Quæ si merito displiceant; certe præstabat tempus mansionis in Ægypto producere, quam tot generationum capita, tam arctis temporum limitibus cohibere. Ita ille.

Nos vero dicimus Hebraicum 77 quod toties in hac genealogia occurrit, tum filium ejus, tum filium ejusdem denotare: & priore modo sub finem, posteriore in principio & medio genealogiæ accipi. In prima enim serie articulum non ad præcedentem personam, sed ad primum stirpis authorem, ipsum Ephraimum esse referendum; neque Nicolaus negat; & si negaret, eandem vel etiam majorem fecunditatis præcocitatem hic agnoscere cogeretur, quam in nostra sententia tantopere improbat. Nam cum Josephus ex filii sui Ephraimi progenie, tres tantum generationes vidisset; (Gen. L. 23.) ipse Ephraimus hac ratione vifurus fuisset decem, & quidem novem ex iis aptas armis ferendis quod nisi prole ante annum 12. suscepta, ægrè credere possumus contigisse. In ultimo quoque serie, ubi Repha dicitur 77 filium ejusdem, Ephraimum scilicet, similiter accipiendum esse contendimus: tum quia nomen proximè antecedens erat fœminæ, quum si affixum respexisset, 77 dicendum fuisset, non 77, tum quia Taban tertius in eadem serie nominatus, inter immediatos Ephraimi filios à Mose recensetur (Numer. XXVI. 35.) Tantumque abest, ut cum Nicolao filium Berie Rephiam constituamus, ut & Rephiam & Tahanem, ante ipsum Beriam in Lucem fuisse editos, existimemus. Neque enim primos illos, à Scriptore sacro idcirco primo in loco nominatos fuisse putandum est, quod reliquis seniores extitissent, sed quod communem ab hominibus Gathi cladem pertulerint, per eam patri Ephraimo nomen Berie proximo filio imponendi occasione dederint: quod in afflictione ille fuisset propter familiam suam. (I. Chronic. VII. 21.)

Quod si Tabani non in prima, sed in tertia post Ephraimum generatione (quam & Joseph, Gen. L. 23. vidisse dicitur) sedem assignare cui-

quam magis placeat: ne sic quidem ad Chronologicas nostras rationes aliquod accederet detrimentum. Si enim Ephraimum, annis 22. post descensum Jacobi in Ægyptum, Tabanis avum procreavisse, & Josuam annos 53. natum, ex Ægypto excessisse, admiserimus; & Septem (inter Ephraimum & Josuam interpositam) generationum parenti cuique annos gratis viginti, quum filium suum susciperet, simul tribuerimus: tota summa 215. annorum numerum non est excessura. Ut ad præcocem illam fecunditatem restringi hic nos non fuerit necesse, quam Nicolaus sibi fingit. Quem interim meminisse oportuerat, in hac eadem Ephraimi genealogia, filii ipsius Sheeræ mentionem fuisse factam, quæ Beth-horon inferiorem & superiorem ædificavit, (I. Chronic. VII. 24.) ideoque post 7. annum Josuæ, quo terra Chanana Israelitis est divisa, superstes fuerit. Eam, etsi 130. patris anno genitam fuisse dicamus, plures tamen quam 140. ut ipsa vivendo exegerit necesse est; moræ Israelitarum in Ægypto 215. tantum annis assignatis; quod & si mirum, incredibile tamen non est habendum. Sed ut plures illam quam 355. vel saltem 333. annos vixisse credamus, quod Nicolai postulat hypothesis; nescio qui stomachus possit concoquere.

Superest adhuc argumentum, à multiplicatione filiorum Israel in Ægypto petatum: quod siue miraculo, quod sane fingere necesse non est, vix potuerint in tantam multitudinem excrescere, ut cum in ingressu septuaginta capita censa fuerint, ducentis post annis armatorum sexcenta millia numerarent. Ita Nicolaus; paulo diffidentius: cum ante eum Stapletonus multo confidentius: fieri non potuisse absque ingenti miraculo, ut 210. ann. spatio 72. homines, qui in Ægyptum descenderunt, sic multiplicarentur, ut ex illis sexcenta millia hominum armatorum (præter innumerabilem aliorum multitudinem) invenirentur quum Ægyptum exirent. Quod B. Augustino tamen mirum non est visum, quaestione 47. in Exodum, hac de re scribenti. His annis quantum multiplicari potuerint Hebraei, si fecunditas hominis consideretur, adjuvante illo qui eos voluit valde multiplicari, reperietur non esse mirum, quod & sexcentis millibus peditum egressus est populus ex Ægypto: excepto cætero apparatu, ubi & servitia erant & sexus mulieris, & imbellis ætas. His vero additis, ad 1800000. vel 2000000. numerum excrescere potuisse censet Bonfretius quod ille tamen adeo non miratur; ut potius sibi mirum videri dixerit, quod non plures extiterint. Hoc vero ut ostendat, ex descenditibus in Ægyptum non 70. sed 50. tantum sumens, ipsorumque & posterorum unicuique tres liberos masculos duntaxat assignans; masculos 150. ortiri potuisse colligit, ex secundo 450. ex tertio 1350. ex quarto, 4050. ex quinto 12150. ex sexto 36450. ex septimo 109350. ex octavo 328050. ex nono 984150. in ultimo 2952450. qui numerus, masculotum duntaxat, fere tertiâ parte superat numerum 2000000. supra assignatum, masculos simul & fœminas comprehendentem.

4 Abram. ut
supr. e. 18.
6 Stapleton
antidor. in
Act. 7. 6.

8 Exod. 12-
57.

4 Bonfret. in
Exod. 1. 12.

Sed

Sed non satis ille consideravit, decem hunc vicenariorum ab eo positum calculum consistere non posse, nisi intra quemque vicenarium tres suos filios, cum pari saltem filiarum (suo tempore maritis jungendarum) numero fuisse progenitos, concesserimus: quod neque admitti oportet, nec ipsius Bonfrerii hypothese est consentaneum, quâ *etatem generationi idoneam, eam quæ viginti annorum est, constituere voluisse*, hic se docet. A qua ætate si generandi initium deduxisset, septem potius tricenariorum, quam decem vicenariorum annorum ordines, hic ab eo fuissent reponendi. Et in tot quidem tricenarios, Israelitarum in Ægypto moræ annos 270. *Torniellus distribuit: verum unoquoque tricenario septem masculos totidemque feminas susceptas fuisse statuens, eorum aliquos, ante annum ætatis parentum viciesimum, in lucem fuisse editos, admittere & ipse cogitur.

Id autem si evitare libeat, Bonfrerii hypothese ex Johanne Temporatio (quem ille ducem potissimum hic est secutus) aliquantulum correctâ, supponere liceat; ex descendantibus in Ægyptum 50. viros, annis 20. natu majores, primi post descensum decennii annis singulis, liberos singulos procreavisse, eorumque continuo ordine posteros masculos, exacto ætatis viciesimo, intra proximum quodque decennium, totidem liberorum patres extitisse: neque 3. cum Bonfrerio, neque 7. cum Torniello, sed medium inter utrumque 5. marium numerum cuique tribuente: hac ratione in primis illis 50. procedere poterunt, annis post descensum in Ægyptum.

X. masculi.	250.
XL.	1250.
LXX.	6250.
C.	31250.
CXXX.	156250.
CLX.	781250.
CXC.	3906250.

Ab anno CXC. usque ad annum CCXV. quo ex Ægypto est migratum, anni intercesserunt 25. Ex quo apparet absque ullo miraculo, mares eo tempore ex genere Israelitico, ab anno 25. & sic deinceps, usque ad 34. natos, numero 3906250. & simul additis tribus postremis progressionis hujus ordinibus, mares 4843750. simul viventes existere potuisse: quum tamen ex Ægypto egressi circiter 600000. (Exodi XII. 37.) vel 603550. ab anno ætatis vicenario tantum numerentur; (Exod. XXXVIII. 26. & Numer. I. 46.) præter Levitas, quorum mares, (ab ætate usque menstrua recensiti) numerum 22000. confecerunt (Numer. III. 39.)

Quod si quis objiciat. Genes. XLVI. 26. omnes animas quæ cum Jacobo descenderunt in Ægyptum numero fuisse 66. præter filiarum Jacobi uxores; indeque colligat, descensus illius tempore, solos Jacobi filios uxores habuisse, ideoque à nepotibus ejusdem intra proximum decennium, liberos decem (quod à nobis est positum) suscipi non potuisse: scire illum oportet, usitato scripturarum more filiorum nomine comprehendi & nepotes. Cumque

hic & Pharesi filii Judæ; & Beræ filii Asheris liberi, inter 66. illos habeantur connumerati, non omnes Jacobi nepotes cælibes in Ægyptum descendisse, satis apparet. Quamquam etiam, si decem tantum ipsius Jacobi filios, (prætermittis Levi & Josepho) proximo decennio, eorumque deinceps posteros in sequentibus sex annorum tricenariis, quinque masculos totidemque fœmellas, juxta præcedentem hypothesein, sigillatim procreavisse admiserimus: juxta eam quoque rationem, tempore egressionis marium major exurgeret numerus, quam ille superior à Mose memoratus; ut ex præcedentis progressionis tabella, à radice 50. ad 10. hunc in modum reduceta, licet prospicere.

Anno.	
X.	50. nascerentur masculi.
XL.	250.
LXX.	1250.
C.	6250.
CXXX.	31250.
CLX.	156250.
CXC.	781250.

Hæc enim (ut vides) ratione, egredi ex Ægypto potuissent mares 781250. quorum minimus 25. maximus 34. ætatis annum ageret. Quibus si majores natu, ætatis tamen annum 94. non excedentes, adjicere etiam libeat: postremis tribus summis simul junctis, exurgeret numerus 968750.

Quod si iterum quis hic objecerit; nullo modo esse probabile, à decem illorum Patriarcharum singulis intra proximum à descensu in Ægyptum decennium, similiterque ab eorum posteris, intra unamquamque insequentium annorum triacontadem, quinque filios, patremque filiarum numerum fuisse progenitum: considerandum illi simul erit, quicquid in admisa hypothese reperitur improbabilitatis, id omne ex aliis in eadem omissis, satis superque esse compensatum. Nam & post primum ab intrata Ægypto decennium, patres omnes exacto ætatis anno tricesimo, à liberis procreandis cessavisse supponuntur; quum isto ævo etiam septuagenarii & octogenarii gignere consueverint: & in 10. solummodo Jacobi filius radix Progressionis est fixa; nulla 55. nepotum illius ratione habita, quos catalogus descendantium in Ægyptum à Mose propositus simul exhibet.

Neque in ulla nos Thaddæus Dunus hic conjicit angustias; ex Exod. I. 6. 7. objiciens, post mortem demum Joseph & fratrum ejus, totiusque ætatis illis cœvæ, multiplicationem hanc esse factam. Cum enim ex nostra sententia, inter Josephi obitum & Mosi nativitatem, 64. tantum annorum intervallum intercesserit; in tam brevi spatio, tam immensam populi multitudinem exoriri potuisse, concedendum esse non existimat. Verum in scriptura illa, juxta eorum qui in Ægyptum descenderunt proportionem, Israelitas ante Josephi excessum crevisse, Moses non negat: licet post illud tempus in eum numerum auctos eos fuisse doceat, ut terra impleatur ipsis;

indeque

*Torniell.
ann Mundi
2929-num.
20.

indeque novus Rex de iis duræ servituti subji-
ciendis, ac de infantibus eorum è medio tol-
lendis, consilium cœperit. Nam si in primis il-
lis annis XVII. quibus in regione Goshenis Ja-
cobus vixit, filii & nepotes illius fecerunt
dicantur, & *auti fuisse valde* (Gen. XLVII.
27. 28.) quis, nisi progressionis arithmeticæ
plane ignarus, annis 54. proximis, (quibus pa-
tri Josephus fuit superstes) dubitaverit, eadem
propagationis ratione servata, numerosam
proditæ potuisse sobolem, ut stirps tam copio-
sa, intra annos 64. longe pluribus producendis
sufficeret, quam ad Mosaicæ narrationis veri-
tatem statuendam, foret necessarium: Ita in 12.
descendentium in Ægyptum hypothesi, anno
post descensum 70. (qui proxime antecessit Jo-
sephi obitum) 1250. & post 60. annos (id est,
quadriennio ante ortum Moysi) 31250. mares
proditæ potuissent; quibus additis intermedii
6250. numerus 38750. masculos exhiberet; præ-
ter patrem seminatum numerum, quæ quarto
ante natum Mosem anno, simul cum eis exis-
tere potuissent. Juxta alteram vero 50. genera-
tionum hypothesin, ad 163750. numerus ille ma-
sculorum exurgeret; (ex trium numerorum
6250. & 31250. & 156250. additione confectus)
quem, totidem seminatum adjectione auctum,
Ægyptiis non immerito suspectum esse potuis-
se, nemo dubitaverit.

Concludamus igitur tandem, Israelitarum
moram in Ægypto, neque 430. annorum fuis-
se, ut Genebrardi & Stapletoni, neque 431. ut
Tichonii, neque 408. ut Thaddæi Duni, &
Nicolai Abrami, neque 240. ut Guliel. Lan-
gii, & Rabbiorum quorundam; neque 239.
ut Henrici Suizeri; neque 225. ut D. Parei; ne-
que 216. ut Jo. Benedicti & Laur. Codomani;
neque 210. ut communior Hebræorum, sed 215.
ut Christianorum Chronologorum fere senten-
tia. Hi 215. anni (Juxta nostras rationes) in
medio anno mundi 2514. juxta Scaligeri & Pe-
tavii, (qui non 130. sed 70. tantum annos inter
natales Tharæ & Abraham constituant) in 2453.
quem pro certo anno Exodi esse habendum,
Scaliger (cum suis alleclis, Setho Calvisio &
Johanne Bohemo) ex characteris quibus-
dam demonstrare conatur; quos tamen nullius
esse momenti, ipse ostendit Peravius; libro 9.
de doctrina Temporum, cap. 23. & 25. cujus-
modi & illi sunt Characteres, quibus Philippus
Lansbergius suadere nititur, annum Mundi
2449. pro vero Exodi anno esse agnoscendum:
quorum incertitudinem ipsa horum utrorum-
que mutua inter se collatio, satis manifestave-
rit. Ex eo enim, quod dies exitus ex Ægypto
fuerit feria hebdomadis quinta, & quod annus
post illum quadragesimus sextus Jubilæus pari-
ter & Sabbaticus fuerit, Scaliger suum; ex eo
vero quod dies ille in septimam feriam incide-
rit, & ipse exitus annus Sabbaticus simul & Ju-
bilæus extiterit, Lansbergius suum Mundi an-
num, pro genuino & certo esse agnoscendum,
confecisse se existimat, quum de neutra illa fe-
ria quidquam ex Scripturis constet: neque ante
Israelitarum in terram promissam ingressum,
annorum Sabbaticorum, atque inde nascen-

tium Jubilæorum, ullam rationem fuisse habi-
tam, ostendi possit, quemadmodum supra in 3.
capite monuimus.

C A P. XII.

*Quarta ætatis mundi spatium annorum
479. fuisse ostenditur. Integritas numero-
rum 480. in lib. Regum & 450. in Actis
Apostolorum integritas, & inter se conso-
nantia, asseritur. Libri Judicum ordo &
dispositio proponitur; annorumque quietis
terræ supputandorum ratio exponitur.
Davidicæ genealogiæ in fine libri Ruth &
tribusque aliis pariter consentientibus
Scripturæ locis explicatæ, perfectio defen-
ditur; posteriorum hominum, etiam ad
nostra usque tempora, non minore quam
horum patrum longævitate demonstrata.*

AD quartam Mundi ætatem jam perven-
tum est: cujus spatium, in prioris regum
libri (qui aliis tertius numeratur) cap. VI. ini-
tium, à Spiritu sancto ita habetur expresse defini-
tum. *Factum est quadringentesimo & octogesimo
anno ingressio filiorum Israel de terra Ægypti,
in anno quarto (mense Zivo, ipse est mensis se-
cundus) regni Salomonis super Israel; ut ædifi-
care inciperet domum Domino.* Quum enim
mensis primi die 15. ex Ægypto egressi fuerunt
Israelitæ, & mensis secundi die 2. (ut II. Chro-
nic. III. 2. legitur) in anno 4. Salomonis, Tem-
pli jacta sint fundamenta; annos 479. & dies
17. intercessisse liquet, non integros annos 480.
quemadmodum in hujus operis cap. III. contra
Joh. Funcium supra est ostensum. Severus ve-
ro Sulpicius, in priore sacræ suæ Historiæ lib.
588. fere annos inter utrumque hunc terminum
interjectos fuisse existimans, non dubitare se
(addit) *librariorum potius negligentia, præser-
tim tot jam seculis intercedentibus, veritatem
fuisse corruptam. quam ut propheta erraverit,
Nostris quoque temporibus, Nicolaus Sera-
rius (in III. Reg. VI. 1.) 680. pro 480. Nico-
laus Raimarus Ursus (in scripto Chronologi-
co Germanicè ann. 1596. edito) & Ludovicus
vero Cappellus (in Chronol. sacr. tabul. 9. 580.
pro 480. in sacrum textum irrepsisse censuit.
Cujusmodi in desperatis Chronologia questionibus,
uti in perditis civitatibus Jerosolymæ, extremi
esse solent exitus: inquit, in lib. 9. de doctrina
Temporum cap. 32. Dionysius Petavius: cui
merito hac nimis effrenata grassandi in Scripturam
licentia coercenda, & repudianda videatur.*

Melchior Canus, lib. XI. locorum Theolo-
gic. cap. 5. quum primo significasset, se non
existimare, aut fidei aut religionis questionem
esse, num 480. ille annorum numerus, qui in
codicibus pervulgatis reperitur, librariorum vi-
tio scriptus sit, an potius idem ab auctore sacro
in suo exemplari positus, atque sentire se deinde
declarasset, interregnum annos, seorsim à
temporibus Judicum, esse supputandos: postea
subjicit. *Josephus, quoniam non ea solum tem-
pora quibus Iudices præfuerunt, computare voluit,*

61. Chronic.
II. 11. 12.
Mat. I. 5.
Luc. III. 31.

Lansberg.
Chronolog.
sacr. lib. 9.
esp.

sed illa etiam, qua interregnis sine Judicibus fluxerunt, vere summam 590. confecit annorum. At auctor libri Regum, interregnorum annis omisit, eos tantum redidit in numerum, quos intellexit, dum Judices administrarent, intercessisse. Anni ergo plures ab eo, quo Israel excessit ex Aegypto, ad Templi initia fluxere: sed dicunt, Judicum, & Regum, non fluxere, nisi 480. Quam sententiam, in suis ad illum Regum locum Notulis, etiam Emmanuel Sà est amplexus. Verum, hoc esse Scriptura ridiculam & insulsam assertionem imponere, recte in commentariis ad caput ultimum Josuæ pronuntiavit Jacobus Bonfrerius. * Etenim quadringentesimo octogesimo anno ab exitu filiorum Israel, templi fundamenta esse jacta; quid aliud apud prudentem, neque studio tuendarum parvium occupatum lectorem sonat, quam totum illud interjectum ab exitu tempus totidem annis, neque pluribus paucioribusve, contineri? Ex quo sequeretur Josephi supputationem, sacri scriptoris calculo, longe hic fuisse præferendam: dicendumque foret, non jam (cum Sulpicio) librariorum negligentia veritatem fuisse corruptam, sed ipsum hic Prophetam erravisse. Ad aliud igitur effugium Laurentius hic se recipiens, putavit, non ineptè pronuntiari posse quod I. Reg. VI. tempus exitus ex Aegypto complectatur totam peregrinationem Israelitarum, qua à primo Paschate sumens initium, duravit, donec singula tribus occupassent suam promissa terram, cujus causa (mandante & mirabiliter adjuvante Deo) profectioem ex Aegypto susceperant. Et ne novum cuiquam videretur, ex eo loco inde exitus denominari totam profectioem quantumvis longinquam & diuturnam, qua durat donec perveniat ad locum cuius adeundi causa iter suscipiebamus; etiam si obiter incidant impedimenta moram efficiantia: duo ad hoc confirmandum scripturæ testimonia producit. Unum ex Deuteronom. IV. 45. ubi Moses dicitur suum quintum librum prælegisse Israelitis וְהָיָה בְּעֵת in exeundo, vel in exitu ex Aegypto: cum tamen id fieret anno 40. post transitum maris rubri, quo adhuc versabantur in itinere ex Aegypto versus terram promissam suscepto. Alterum ex Psalmo CXIV. 3. narrante, in exitu Israelitarum ex Aegypto, Jordanem retro versus constituisse, quod anno 41. post transitum maris rubri factum est. Itaque arbitratur, in I. Reg. VI. 1. scripturam respicere ac definire tempus illud alias infinitum, quo tribus DAN Judic. XVIII. dicitur hereditatem sibi quesivisse. Tunc enim primum, inquit, finita est peregrinatio, quam filii Israel ex Aegypto ideo ceperant, ut quæque tribus suam hereditatem in promissa terra occuparet: nec tamen affirmari potest, quando id factum sit, nisi forte 480. anni à templi Salomonici absoluteione (vel prima fundatione potius) retro numerati nobis ostendant, quando cessaverit filiorum Israel exitus ex Aegypto, id est, tota peregrinatio quam suscipiebant; non habitura finem, donec cuilibet tribus sua fors in terrâ promissâ obrigisset. Eo usque autem à discessu ex Aegypto annos 118. effluxisse ille autumat, inter discessum illum &

jacta Templi fundamenta, annorum 598. intervallum constituens. Eandem quoque interpretationem in tabulis suis Chronologicis secutus est Michael Mæstlinus: à discessu tamen ex Aegypto, ad Daniticam illam expeditionem, annos 112. ad Templi vero fundationem annos tantum 592. dinumerans.

Sed quod ridiculum illud sit, sacrum libri Regum scriptorem, non ipsius fundati Templi epocham, sed terrâ Danitis postremum occupatæ tempus, designare voluisse, quis non videt? Et (ut Johannem & Bohemum præterea contra Codomanum hic differenter audias) quis tempus illud quo una tribus sibi possessionem quesivit, quodque anni ratione nobis ignotum, nominaret Exitum filiorum Israel ex Aegypto? quis à termino ignoto Epocham figeret? Monstram opinionis, præsertim cum jam ante tribus DAN suam possessionem habuerit, ut ex Josu. XIX. 40. videre est: verum sit angustam. Bona namque terra pars ei tribui per sortem data, per Chananeos ei erepta; Judic. 1. 34. Ideo tribus hæc, sequentibus (nobis tamen annorum ratione ignotis) temporibus, excurrit ad ampliorem sibi sedem quaerendam.

Alii, (cum Codomano) per exitum ex Aegypto, non tempus illud præcisè quo extra fines Aegypti pedem Israelitæ extulerunt denotare, sed aliquam multorum intervallum annorum comprehendere hic existimant, verum intra modestiores aliquando limites, temporis illud spatium coerendum esse censent, à Dionysio Petavio, & eum secutus Petrus Possinus, exitum ex Aegypto, tempus illud interpretantur, quo Israelitæ 40. annis in deserto oberrantes, ad itineris metas terminumque pervenerunt, & trajecto Jordane in terram Chananitidem introierunt. Quæ interpretatio, si aliquo modo admitti posset, in discrepantiâ numerorum inter Hebræos & Græcos codices conciliandâ, usum fortasse haberet aliquem. Licet enim tam in Complutensi editione, quam in Græco MS. Arundeliano, eodem quo in textu Hebræo modo, anno ab exodo 480. Templum ædificari cepum fuisse legatur: in Romanâ tamen, & Aldinâ, & Germanicis editionibus, ut etiam in codice Alexandrino, & apud Luciferum Calaritanum, Sulpicium Severum, atque Oecumenium (in Act. 7. cap.) 440. tantum annorum habetur numerus: quæ diversitas utcumque componi potuisset, si ab initio exodi 480. à fine vero 440. annum illum fuisse habendum, dicere nobis liceret. Verum ex scripturâ nullum adhuc productum est testimonium, quod nomine Exodi vel exitus ex Aegypto, etiam annum à migratione illa quadragesimum significari nobis persuadeat. Nam ad loca quæ ad hoc confirmandum proferuntur, respondere nos docuit ipse Petavio: quum moneret apud Hebræos וְהָיָה בְּעֵת litteram nonnumquam esse idem atque post, ut in Gen. XXXV. 9. Exodi II. 23. Numer. XXVII. 26. Sic igitur Deuteronom. IV. 45. ubi præcepta Domini Moses Israelitis proposuisse dicitur וְהָיָה בְּעֵת quum exivissent ipsi ex Aegypto, & in sequente similiter versiculo, ubi Moses & Israelitæ,

Silone

* Petav. doct. in temp. lib. 9. c. 23.

† Codoman. Chron. lib. 1. cap. 17.

† Mæstlin. Chron. lib. 1. c. 23.

† Petav. doct. in temp. lib. 9. c. 23.

† Petav. ut supra c. 23.

Silonem Amorrhorum regem percussisse referuntur *קנעז* quum exivissent ex Aegypto: post egressionem facta ista fuisse. Moses tantum significat, nequequam vero tempus quo ista vel facta vel dicta sunt (utcumque manifestum id esse dixerit Petavius) egressionem vocat ex Aegypto. Neque alia in Pf. CXIII. vel CXIV. Prophetæ mens fuit, quam ut *presentia Dei*, quam in populo suo, ex Aegyptiaca servitute liberando, mirabiliter ille declaraverat, commotum mare *Mare*, fugisse, & *Jordanem conversum esse retrorsum* indicaret: neutriquam autem (quod Possinus addidit) ut exitus de Aegypto, *duos utrinque extremos assignaret terminos; & plane declararet Exodum, (sive exitum) aut Egressionem de terra Aegypti, nomina esse toti peregrinationi deserti quadragenariæ convenientia.*

* Nic. Abram in Pharo Vet. Testam. 1. 10. cap. 27. §. 30. 44. 30.

* Nicolaus vero Abramus, Psalmistam his finibus exodum circumscriptis negat: LXX. Seniores etiam ulterius eos extendisse admonens; ubi ² cum Josuâ sepultos fuisse dicunt lapideos cultellos quibus circumcidit filios Israel in Galgalis, *וְהָיָה כִּי יֵרְדוּ מִן הַיַּרְדֵּן וְהָיָה כִּי יֵרְדוּ מִן הַיַּרְדֵּן וְהָיָה כִּי יֵרְדוּ מִן הַיַּרְדֵּן*, quando eduxit eos ex Aegypto. Unde probabiliter posse dici ille existimat, egressionem filiorum Israel eo demum tempore fuisse terminatam, cum *Arca, qua hætenus per vastissimæ Arabia solitudines conducta fuerat, & egresos hætenus comitata, in Silo requievit; quasi tum denique longa peregrinationis metam attingisset; Anno videlicet Josue circiter septimo. Johannes Woltherus denique, ut prioribus quidem illis, vocem *Exitus* de transitu Israelitarum per Jordanem interpretatur; sed simul etiam cum Nicolao Raimaro numerum illum 480. toto centenatio censet esse diminutum: à relicta Aegypto ad Templi initium, annos 620. eâ ratione constituens.*

Verum temerariam istam sacri textus correctionem, cum alij, Tum Johannes Bohemus manu dictione sua Chronologicâ, & Jacobus Bonferrius in suis ad postremum Josue caput commentariis, & Nicolaus Abramus in Phari Vet. Testam. lib. 10. cap. 18. satis refutarunt; & à nativa vocis *Exitus* significacione nemo abduci se patietur, qui prudenter consideraverit aliud de illis Scripturæ locis esse sentiendum, in quibus *קנעז* (cum præpositione casus ablativi indice) nude ac simpliciter habetur positum; aliud de illis, in quibus *קנעז* (cum præpositione casum genitivum denotante) mensis aut anni designatione simul apposita. In illis enim, tempus post exitum generatim tantum & indefinite esse designatum; in his, præcise & determinate ab ipso illo primo, quo ex Aegypto discessum est, mense, ut à certâ & notâ epochâ, supputationem esse deductam, res ipsa indicat. Hoc certe à Mose diligenter observatum fuisse videmus, Exodi. XVI. 1. *Israelitas in desertum Sinis venisse scribente, quinto decimo die mensis secundi קנעז egressionis ipsorum de terra Aegypti; & cap. XIX. 1. mense tertio קנעז egressionis Israelitarum de terra Aegypti, venisse eos in desertum Sinai, & Numer. XXXIII. 38. mortuum esse Aaronem an-*

no quadragesimo קנעז egressionis Israelitarum de terra Aegypti, mense quinto, primo die mensis. Neque aliam quam Mosaicam epocham, sacrum libri Regum scriptorem usurpasse, quum 480. anno קנעז egressionis Israelitarum de terra Aegypti, mense secundo, Templum Salomonicum extrui cœptum fuisse tradentem, jure ullo dubitare possumus.

Quæ vero ad desperata hæc remedia viros doctos pepulerunt, ut aut Scripturæ textum ipsum immutarent, aut violenta interpretatione distorquerent, duæ fuerunt rationes præcipuæ: alterâ ex Paulinâ oratione. *Act. XII. 20.* est deducta; altera à numeris annorum in libro *Judicum* expressis, qui longius quam 480. annorum, inter exitum ex Aegypto & posita Templi fundamenta, intervallum necessario postulare videantur. Ac primo, *vel mendum esse in illo numero 480. annorum, qui est. I. Reg. VI. 1.* pronuntiat Ludovicus Capellus, *vel mendum esse in loco. Act. XIII. 20. ubi Deus dicitur Israeliti dedisse Judices per annos 450. usque ad Samuelem. Necessè enim esse allerit, alterutrum horum numerorum esse falsum; neque posse simul consistere.* Quam opinionem Cajetanus quoque, Lutherus, Funcius, Mercator, Buntingus, Temporarius, Perkinsus, Pius, Lidyatus, Lansbergius, & alij ita sunt amplexi; ut in Actorum tamen locum mendum potius irrepressisse censuerint, numero 450. pro 350.posito: quod in Græco longe facilius *πελαγονίης* in *τρεκακοντίης*, quam in Hebræo *ארבע* in *שבע* vel *שמונה* mutari potuisse existimarent.

Verum non in numeri 450. mutatione, (quem in omnibus libris, Græcis, Latinis, Syriacis, Ethiopicis, Arabicis, constanter retentum videmus) Apostolici & Prophetici calculi reconciliatio ab iis fuerat inquirenda; sed à loco potius ejusdem atque ordine, qui in variis editionibus rarius habetur & diversus. In veterè enim vulgata Latina translatione verba Apostoli, ita leguntur reddita. *Sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos, & quinquaginta annos. Et post hæc dedit Judices, quomodo & in quibusdam manuscriptis Græcis codicibus, se scriptum invenisse Johannes Mariana testatur, pro editione vulgata cap. 15. *καταληγουσιν αυτοις ημεραις αυταις οσα εστιν τριακοντα & πεντακοντα ετη, & οτ παυσα εδωκεν κριταις.* In Petri Taxardi Marchionis Velezij, videlicet MSS. quos ad textum Latinum & hic & alibi passim de industria fuisse conformatos magna est suspicio.*

* Ludov. de la Cerda, Adv. vertar. sacr. cap. 91.

His vero longe antiquius Alexandrinum, quod in Anglia habemus exemplar, majusculis literis exaratum, ita legit. *καταληγουσιν αυτοις ημεραις αυταις οσα εστιν τριακοντις & πεντακοντις & οτ παυσα εδωκεν κριταις.* Quod ipsum quoque inter diversas illas lectiones reperitur, quas Novo Testamento Parisiis ann. 1568. Græcè à se excuso, Robertus Stephanus subjiciendas curavit: consentiente quoque codice quodam Græco alio Parisiis item edito, & à Bezâ in annotationibus ad hunc locum producto; & Novi Collegij apud Oxoniensium exemplari manuscripto altero, nisi quod hoc absit pronomen *αυτοι* post *ημεραις*, in illo addatur *αυτοις* post ver-

tribus Boozis commentum mavult se recipere: quod omni sacrae Scripturae testimonio destitutum, à Nicolao Lyrano (in capite 2. Ruth) ex apocryphis nescio quibus Doctores nostri, & bene ut videtur, quod tres fuerunt Booz, sibi succedentes; quorum primus fuit avus, secundus filius, tertius nepos. Primus fuit filius Salmon quem genuit de Rahab; & tertius fuit iste, qui genuit Obed ex Ruth. Verum, ut in horum patrum longævitate non parum raritatis, atque in ejusdem (ad tres vel quatuor generationes) continuatione, divinæ fuisse benedictionis plurimum, fatemur libentissime; ita hic aliquid fuisse miraculi, quod naturæ ordinem & vires superaret, agnoscere omnino non possumus: quum in posterioribus quoque seculis homines, qui his in longævitate nihil concederent, extitisse nullum sit dubium.

Rachaba certe, si vicenaria (quum in Chanana transiret in Israelitæ) extitisset, & post 42. deinde annos (quod nostra fert hypothesis) Boozum peperisset; annum ætatis 62. non excessisset: post quem anicularum nostro etiam seculo parientium non desunt exempla. Ad longævitatem vero quod attinet: Jehoiadã Pontificem longe post hæc tempora CXXX. annos vixisse Scriptura confirmat, (II. Chronic. XXIV. 15.) * In Tmolis montis cacumine, quod vocant Tempfin, CL. annis vivere, Mutianus auctor est: totidemque annos censum, Claudii Cesaris censurâ, T. Fullonium Bononiensem idque collatis censibus, quos ante detulerat, vitæque argumentis (etenim id cura Principi erat) verum apparuit. * In censu vero à Vespasianis Imperatoribus acto, centum viginti annos, Parma tres edidit, Brixelli unus, CXXXV. Parma duo, CXXX. Placentia unus, CXXXI. Faventia una mulier, CXXXII. Bononia. L. Terentius Marci filius, Arimini vero M. Aponius, CL. Terulla, CXXXVII, circa Placentiam, in oppido Vellieacio CX. annos sex detulere, quatuor CXX. unus CLX. In regione Italia octava, centenium annorum censi sunt homines LIV. centenium denum homines LVII. centenium vicenium quinum homines duo, centenium tricenium homines quatuor, centenium triceninum quinum aut septennum totidem, centenium quadragenium homines tres.

Atque ut ad nostra tempora propius accedamus: Thomas Ravennas in quinto capite, libri De vita hominis ultra CXX. annos protrahenda, ad Julium III. Pontificem scripti, inter alia, anno Christi 1536. Zaconum quemdam ex Lacedemone, annis fere CXXX. & alium ex eadem urbe ultra annos CXXX. supervixisse; & in Egæo mari viros duos CXXX. annorum vivos fuisse confirmat. * In prælio Flodonenfi Dux Anglus Jacobus wenston, Præstonæ in wenston-dale apud Eboracenses ortus, anno Domini 1600. annos CXXXI. natus vitam finiit. In Hiberniâ Desmonia Comitissa Edovardo IV. in Angliâ regnante, Comiti marito nupta, meo tempore & viva fuit & vivida; circa annum demum vitæ CXL. defuncta, Lauren-

tium quendam Scotum annos ætatis CXL. piscatum prodixisse, * ex Buchananò refert, (in primæ orationis Chronologica D. Parai Elencho) Josephus Scaliger: de suo insuper adjiciens. Nos possumus producere, quos CXX. CXXV. CXXX. annos vitæ explese scimus, vidimus, meminimus. Unus etiam senex amicis nostris miraculo fuit Lutetia, anno Christi 1584. qui miles pugna Montis Leherii interfuerat sub Ludovico XI. Is major annorum CXL. omnibus membrorum officiis integris Lutetiam sese conculerat litiola cuiusdam persequenda causa. Quibus & illa addantur Jacobi Bonfferii Jesuitæ, in Ruth capite 1. Ante annos paucos in finibus Sylvæ Thuringiæ reperitus est senex unus, qui Confirmationis Sacramentum à suffraganeo Episcopi Bambergensis accepit annos natus 150. qui jam filios haberet centenarios, nepotes septuagenarios (ut nostrorum literis accepimus) aliique ducenti, annum centenium exceperunt. Et ut tandem concludamus, Thomas Parrus Iohannis filius winningtoniz in agro Sallopiensi anno quamdiu ille vixit, cum eo mansit: ipseque demum, anno Christi 1483. natus, quum 80. esset annorum primam uxorem duxit: cum qua 32. annos vixit; & sub qua commissi cum alia adulterii convictus, 105. annorum senex publicam in Ecclesia Alberburienfi egit pœnitentiam. Quum anno deinde fuisset 122. secundam accepit uxorem, quæ quamdiu ille vixit, cum eo mansit: ipseque demum, nobilissimi Thomæ Atundellæ & Surtia Comitissæ cura & sumptibus in lethica Londinum perductus, sub finem Septembris ann. 1635. & magnæ Britannia regi Carolo est exhibitus; quum annum 151. & menses aliquot vivendo peregisset. Ex his igitur satis apparet, ad nostra usque tempora nonnullos ultra annos non modo CXX. aut CXL. sed etiam CL. vitam produxisse: quos nemo miraturus est in tanta longævitate post annum CXI. prolem, ex adolescentibus præsertim feminis, suscipere potuisse.

CAP. XIII.

Annorum 479. inter Exodum & Templi Solomonici exordium intercedentium summa in membra sua integrantia dividitur: tempusque peregrinationis in deserto, partitionis Terræ & primi anni Sabbarum Regum Israeliticorum, speciatim explicatur & confirmatur.

VT intervalli, inter Exitum ex Aegypto & jacta templi fundamenta interjecti, spatium distinctius possit intelligi: in quatuordecim illa membra, (simul integram 479. annorum summam constituentia) dispartiri libuit.

* Pilo. lib. 7. cap. 4.

* Id. ibid. cap. 49.

* Vid. Andr. Melvin.

	Anni.	mens.
I. Ab exitu Israelitarum ex Ægypto usque ad transitum ab eis Jordanem;	40.	
II. Inde ad finita bella, & quietem terræ per Josuam datam.	6.	4.
III. Inde ad quietem per Othonielem, (debellato Cushane Mesopotamiæ rege) terræ restitutam.	40.	
IV. Inde ad quietem per Ehedem, (occiso Eglone Moabitæ regem) terræ restitutam.	80.	
V. Inde ad quietem per Deboram & Barak, (profligato Jabinis Regis Chanaanæorum exercitu) terræ restitutam.	40.	
VI. Inde ad quietem per Gideonem (Midianitis devictis) terræ restitutam.	40.	
VII. Inde ad initium regni Abimelechi filii Gideonis.	9.	2.
VIII. Abimelechi, Tolæ & Jairis, anni	48.	
IX. Jephthæ.	6.	
X. Ibsanis, Elonis & Abdonis,	25.	
XI. Eli & Sampsonis,	40.	
XII. Samuelis,	21.	
XIII. Saulis regis,	40.	
XIV. A morte Saulis ad jacta fundamenta Templi Salomonici,	43.	

Summa ann. 479.

Primum membrum peregrinationis Israelitarum in deserto annos illos 40. complectitur, quorum toties in Scriptura fit mentio; Exod. XVI. 35. Deuteron. II. 7. VIII. 2. XXIX. 5. Jos. V. 6. Psal. XCV. 10. Nehem. IX. 21. Amos. II. 10. V. 25. Act. VII. 36. XIII. 18. quamquam in loco illo, Josu. V. 6. Græca editio annos habeat XLII. Ita enim cum Augustino, quæstione 6. in Josuam, legit Codex noister Alexandrinus, itemque Romana editio atque Aldina, eamque secuta Germanica omnes: licet in Complutensi editione, ad textum Hebraicum hic conformata, verba illa [& 20] reflecta hic fuerint, & in Origenica, (ab Andr. Masio ex Syriaco suo exemplari expressa) ut in Græco textu superaddita, obelo signata conspiciuntur. Addita vero illa putantur, ex Numer. XIV. 33. 34. ubi reversis ex Chanaanâ post diem quadagesimum exploratoribus) anni ab exitu ex Ægypto secundi mutmurantibus Israëlitis moræ in deserto 40. annos hisce verbis à Deo decretos fuisse legimus. *Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, & portabunt fornicationes vestras; donec consumantur cadavera vestra in deserto, juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram, annus pro die reputabitur; & quadraginta annis recipietis iniquitates vestras.* Et ex decreti illius complemento, à Mose ibidem cap. XXXII. 13. sic exposito. *Iratus Dominus adversus Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis; donec consumeretur universa generatio, qua fecerat*

malum in conspectu Domini. Inde enim in Chronologiæ suæ libro 1. cap. 9. colligit Henricus wolphius, anno secundo post exitum Israelitarum ex Ægypto, addendos esse hos annos quadraginta quibus iusto Dei judicio in desertum reducti & mortui sunt. Verum quum non hujus solius offensæ, sed etiam cæterarum iniquitatum & fornicationum suarum pœnam hac quadraginta annorum mora in deserto luituros peccatores illos Deus dixerit; atque inter eos maxima, & quam vindicaturum se Deus significaverat quum novi peccati occasione populus esset puniendus, (Exod. XXXII. 34.) Vituli aurei adoratio fuerit, intra alterum ab egressu eorum ex Ægypto mensem admitta; ab ipso ex Ægypto exitu 40. horum annorum supputationem esse deducendam res ipsa postulat. Quum certum omnino sit à die 15. mensis primi quo patres (Mose ducente) reliquerunt Ægyptum, (Numer. XXXIII. 3.) usque ad ejusdem mensis diem 10. quo eorum filii (Josuâ duce) transierunt Jordanem (Josu. IV. 19) annis ipsis 40. complendis quinque defuisse dies.

Quum enim paulo ante eductos ex Ægypto Israelitas, Moses 80. & Aaron esset 83. annorum (Exod. VII. 7.) anno ab exitu 40. mensis 5. die 1. Aaron mortuus est, annos 133. natus, in monte Hore vita excessit. (Num. XXXIII. 38. 39.) Quem per 30. dies Israelitæ in ea statione luxerunt; priusquam castrametati sunt ad torrentem Zeredi (ibid. cap. XX. 28. 29. cum XXI. 4. 12.) quem transierunt 38. annis post relictam Kadeshbarneam (unde exploratores in Chanaanam miserant); quum confecta jam esset tota illa virorum ætas, quos in deserto occubitos Dominus juraverat (Deuteron. II. 14.) Unde 40. annos pro 38. dictos sensit Georgius Syncellus, rotundo videlicet numeroposito pro diminuto: quomodo etiam in loco illo Amos. V. 25. accipiendos eos esse docet Tornielus.

Eodem quoque anno illo ab exitu 40. mensis 11. die 1. Moses Deuteronomium populo proponere cœpit: quum (Deuter. 1. 3) & die 1. sequentis mensis (ut vult Josephus lib. 4. Antiquit. cap. ultimo) mortem obiit 120. fuisset annorum; (Deuteron. cap. XXI. 2. & cap. XXXIV. 7.) Cui quum populus per 30. dies parentasset (Deuter. XXXIV. 7. 8.) ex ea statione (castris motis) ad Jordanis ripas pervenit: ubi triduo consistens, mensis demum primi die 10. alveum ejus siccis pedibus transit. (Josu. III. 1. 2. & IV. 19.) Cum igitur ante exitum ex Ægypto Aaron 83. Moses 80. annorum fuerit; & corrente anno ab exitu quadagesimo, Aaron 123. Moses 120. annos natus vitam finierit; intra annum quadagesimum commorationem filiorum Israelis in deserto esse concludendam dubitare non licet, ac proinde, aliud nihil in illo numerorum loco Deum statuisse voluisse, quam totam Israelitarum in deserto peregrinationem ad annos 40. esse extendendam; quemadmodum quadraginta dierum spatio terram exploratores lustraverant.

Secundi membri spatium, ex verbis illis

4 Vid. Deut. IX. 18. ... 24.

6 Georg. Syncellus. Chron. pag. 137. 142. 7 Torniel. ad ann. Mund. 2544. num. 66.

Calcabi

Calebi ad Josuam colligitur, Josu. XIV. 7. *Quadragesima annos natus eram quando misit me Moses servus Domini de Kadesh-barnea ad explorandum terram. & comm. 10. Quadragesima & quinquaginta sunt, ex quo locutus est dominus verbū istud ad Mosē, quando ambulabat Israel per solitudinem; & nunc ecce ego hodie natus sum octoginta quinque annos.* Cum enim quiesceret terra à Bello, partitus est eam Josua tribubus Israelis cis Jordanem constitutis, initio à tribu Judæ factō (Josu. XI. 23. cum XIII. 7. XIV. 1. 2. & XV. 1.) Quo tempore ex ea tribu Calebus (oratione hac ad Josuam habita) Hebronem à Mose sibi promissam, possidendam obtinisset: ut prius capite XI. 23. ita hic denuo capite XIV. 15. (ne celebris hic quietis terræ epocha ignoraretur) à Spiritu sancto est repetitum; à *קטטה סמלחה* Quiesca vero fuit terra à bello. 46. anni secundo migrationis ex Aegypto mense 50. quo Kadesh Barnea ad lustrandam terram exploratores fuisse missos, in Annalibus nostris est ostensum, numerati anni 45. in anno ab exitu 47. mense 5. desinunt; & à transitu Jordanis annos 6. cum mensibus fere 4. principatus Josuæ relinquunt, cæptæ & quietis & partitionis terræ epocham, illis Calebi verbis præmonstratam. Hebræi in Seder Olam, cap. 11. Bellis Josuæ usque ad partitionem terræ *שבעת* septem annos attribuunt: Josephus vero (lib. 5. Antiquit. cap. 1.) non plures quam *quinque*. Terræ enim explorationem *בשנים* biennio post exitum ex Aegypto factam ponentes, eiq; 45. Calebi annos addentes, ab Exitu ad hoc usque tempus annos 47. numeraverunt. Moræ vero in deserto auctor Seder Olam 40. tantum annos attribuens, iis ex 47. deductis, *שבעת* septem annos subjugationi terræ reliquit: Josephus vero, (ut videtur,) juxta aliorum rationes, (de quibus in præcedente membro est dictum) errorem in deserto 42. annorum fuisse existimans, eo numero ex 47. subducto, annos *quinque* tantum reliquos factos invenit.

Sexto post transmissum Jordanem die, post die Paschatis, comedentibus Israelitis de annona terræ, sequente die Manna cessavit: (Josu. V. 11. 12.) Quum igitur, ut proximo autumno agriculturæ ab iis opera daretur res exigeret: tum primum ab eis observari cæptum est præceptum illud, Levitici XXV. 2. 3. 4. *Quum ingressi fueritis in terram quam ego do vobis, tum sabbatizabis terra Domino. Sex annis seminabis agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, & colliges proventus illius. Anno vero septimo Sabbathum cessationis erit ipsi terra Sabbathum Domino: agrum tuum non seminabis, & vineam tuam non putabis.* Itaque ut autumnus primi ab ingressu anni agriculturæ anno primo, ita autumnus anni ab ingressu septimi primo anno Sabbathico initium dedit; ille ipse videlicet autumnus qui cæptam quietem & partitionem terræ proximè est insectus: atque ut ab autumnus illo annorum Sabbathicorum, ita ab hoc Jubilæorum epocha deducenda. Ut enim ab ingressu terræ, (juxta illam Levitici legem) Sabbathicorum iniretur ratio, agriculturæ communis (ante suas cuique tribui

portiones assignatas) ad victum suppeditandum requirebat necessitas: & ut à terræ possessione, ejusque inter singulas tribus partitione, Jubilæorum penderet calculus, peculiare illis supra alios annos Sabbathicos annexum privilegium postulabat; quod neminem, illis advenientibus, extra propriam possessionem esse permittebat, quandoquidem ad annum Jubilæum respectu habito, contractus omnes ita temperari oportebat, ut annus quinquagesimus alienatis possessionibus quemque denuo restitueret (Levit. XXV. 8. --- 16. Numer. XXXVI. 4.) A primo autem anno Sabbathico ad septimum, atque ita deinceps numeratione facta, ut roque (ut moris est, incluso termino, & septem annalibus hebdomadibus in medio relictis, Jubilæus exurgebat; quemadmodum in singulari de *Sacris Hebdomadibus tractatu*, si Deus vitam & facultatem dederit, plenius declarabimus.

Tertium interim præsentis supputationis membrum ex verbis illis, Judic. III. 11. desumimus; *Et quiescit terra quadragesima annis*: non quod post devictum ab Orthoniele Cushmanem Risathaim regem Mesopotamiz, per tot annos pace frueretur Israelitæ: sed quod quiescere cæperit terra anno quadragesimo postquam quies in ea per Josuam constituta fuerat; (uti in superiore capite est ostensum) intra illud spatium, non octo solum annis quibus Israelitæ Cushmani servierant, sed etiam annis quibus post partitionem terræ supervixit Josua, & quibus Seniores *prolongarunt dies suas post Josuam*, (Josu. XXIII. 31.) id est, Josuæ superstites fuerunt, comprehensis. Est enim post quietem Israeli à Deo datam, Josuam *רבים רבים* multis diebus, sive longo tempore superfuisset legamus; (Josu. XXIII. 1.) simili tamen proferri modo & bellum quoque eundem antea cum Chananæ regibus *רבים רבים* longo tempore gessisse legimus; (Josu. XI. 18.) quum omnia tamen cum iis commissa prælia, intra 6. annorum & 4. mensium spatium peracta fuisset, in 2. capitulis hujus membro jam demonstratum viderimus. Ut intra 32. post cæptam Terræ partitionem annos consecuta ea fuerint omnia, & quæ sub Josua (in decem postremis libri illius capitibus) & sub senioribus illi superstitis (in primo libri Judicum capitulo, & sub *אנשיהו* insecta (in quinque postremis ejusdem libri capitibus) contigisse referuntur.

Quæ vero in fine commatis 11. capit. III. libri Judicum leguntur verba, ad proximè sequentem versiculum referenda hunc in modum sunt. *Et mortuus est Orthoniel Kenazi filius; atque iterum fecerunt filii Israel quod malum erat in oculis Domini; quomodo de iisdem scriptum legitur supra cap. 11. 19. Postquam mortuus esset Judex, revertebantur & multo faciebant pejora quam fecerunt patres eorum, sequentes Deos alienos & servientes eis.* Et infra cap. IV. 1. *Et filii Israel iterum fecerunt malum in oculis Domini quum mortuus esset Ehuad.* Neque enim novum est, ut quæ ad eandem pericopen, pertinent in nostris libris à se invicem disjuncta conspiciantur.

Quod

Quod ne mirum cuiquam videatur; sciendum est, Biblicorum versuum distinctionem à primis Masorethis traditam, diversam multis in locis ab eâ fuisse, quam à posterioribus Masorethis hodiernus usus retinet; indeque factum, ut * ab illis medius legis versus in והתעלה (Leviticorum XIII. 33.) ab his in וישם עליו את-המשח (Levit. VIII. 8.) esset designatus. Indeque R. David Kimchi in 2. Chronic. XXX. vocem בעך à fine versus 18. ad initium versus 19. transferre non veretur; בך הכין Pro omni qui cor suum paravit. Aliaque varia scripturæ loca clarissimus Rainoldus annotat: in quibus accentus qui periodum & comprehensionem terminatam indicat, saepe omis- sus quum addendus erat, saepe additus quum omittendus. Quibus addere etiam liceat, quod Efaïæ capite LIII. in fine commatis 9. legitur, cum sequentis commatis principio sic esse con- jungendum. Quamvis non feceris violentiam, neque fueris decus in ore ejus; Deo tamen placuit conerere ipsum, &c.

Quartum membrum in loco illo, Judic. III. 30. habetur expressum. Et quiesvit terra octo- ginta annis: non quod per tot annos Israelitis Ehud præfuerit, (quod ab omni verisimilitu- dine est alienissimum) sed quod occiso per Ehu- dem Eglone Moabitarum rege, cui per 18. annos Israelitæ servierant, quiescere cœperit ter- ra anno octogesimo post priorem pacem ab Othoniele illi restitutam.

Quintum in illo, cap. V. 41. Et quiesvit terra quadraginta annis. Quo similiter significatur, per Deborah & Barakum profligato exercitu Jabinis regis Chanaanis, qui per totos 20. an- nos Israelitas oppræsserat, quiescere cœpisse terram, anno quadragesimo post priorem quie- tem ab Ehude illi redditam: intra illud spatium comprehenso etiam Samgaris tempore, qui post Ehudem Israelem vindicavit, percussis sexcentis Philistæis stimulo bovis. (cap. III. 31.)

Sextum in illo, cap. VIII. 28. Et quiesvit terra in diebus Gedeonis annis quadraginta. Quorum verborum eadem etiam est sententia: per Ge- deonem debellatis Medianis, quibus per se- pteannium Israelitæ servierant, anno quadrage- simo post quietem à Debora & Barako terre redditam, quiescere eam denuo cœpisse in die- bus Gedeonis.

Septimi membri spatium in Scriptura non ex- primitur; sed reliquorum omnium numerorum ex integra 479. annorum summâ subductione colligitur. Ut enim qui à morte Josue primos quiesis terræ annos dinumerant, & in sequen- tium Judicum excessu terminant, ex hujusmodi deductione 16. vel 17. annos Josue præfecturæ tribuendos esse concludunt: ita & nos qui me- liore (ni fallimur) ratione, à quiete ad quie- tem annorum supputationem instituatam esse censemus, sex primorum & postremorum mem- brorum numeris ex numero 479. subductis, annos 9. cum mensibus 2. spatium inter victoriam à Gedeone de Medianis partam & exordium regni Abimelechi filii ejus interposito tribuen- dos, relinqui invenimus. Quod sic tamen acci- pi volumus, ut reliquorum membrorum annos

omnes plenos fuisse ponamus. Nam quantum cuique anno ad perfectionem defuerit, tantum- dem membri hujus spatium addendum esse intel- ligimus.

Octavi membri spatium, ex Abimelechi an- nis 3. (cap. IX. 22.) Tola 23. (X. 2.) & Jairis 22. (X. 3.) conficitur; Ubi notandum, idolo- latræ Israelitarum, sub Abimelecho cœptæ, sub Jaire demum pœnas Deum repetivisse, im- missis in eos Philistæis & Ammonitis. Etsi enim ante horum oppressorem mors Jairis in Scriptura commemoratur (c. X. vers. 5, 6, 7.) tamen per prolepsin hoc fit; ut deinceps, or- dine non interrupto, de causis, duratione & fi- ne servitutis Ammoniticæ, a Jephthâ demum su- blatæ, simul ageretur, cujusmodi est in ipso sequentis XI. capitis initio, in Gene- seos capite XI. & alibi passim occurrunt. Ideo- que quum Hebræi unico suo præterito, alio- rum etiam plusquam perfectum comprehen- dant; locus præfens, lud. X. 6. ita reddi pos- set: Et filii Israel iterum fecerant quod malum erat in oculo Domini, &c. Jam inde videlicet à morte Gedeonis ad idolorum cultum reversi (cap. VIII. 33.) Itaque ad annum Jairis 5. re- ferendum oppressoris hujus initium: ad 22. vero & ultimum, quod postea sequitur, cap. X. 8. Hi autem confregerant & conquassaverant Israelitas anno hoc, inquam decimo octavo, om- nes Israelitas, qui erant trans Jordanem, &c. illud vero cap. XI. 4. ad priora principatus Jephthæ: Fuit autem post annos illos (octode- cim sc. jam dictis, uti exponit Tremellius) cum bellum pererent Ammonita contra Israelitas, &c. In Eusebiano quidem Chronico ita anno- ratum hic legimus: post Jair Hebræos in ditio- nem redigunt Ammonita annos 18. qui cum tem- poribus posteriorum Judicum computantur, se- cundum Judæorum traditionem. Verum eas cum Verbo Dei scripto parum convenire comperi- mus. Nam in eo, calamitatis hujus anno 18. & ultimo, Jephthâ posteriorum Judicum primo principatum nondum adepti, Israelitis resi- piscentibus & Deos alienigenarum è medio sui remonentibus, misertus eorum Deus fuisse legi- tur. (cap. X. 16.) Deinde, debellatis à Jephthâ Ammonitis & viginti eorum civitatibus ca- ptis, Ammonitæ plagâ magna admodum per- cussi, & à facie Israelitarum depressi fuisse di- cuntur, (cap. XI. 33.) unde manifestum est, ad consequentium Judicum tempora Ammoniticæ oppressoris annos istos 18. referri non posse. Denique ex dissidio illo, quod post depressos Ammonitas, inter Ephraimitas & Jephtham cap. XII. ortum fuisse narratur, in quo Ephrai- mitarum ad Jordanem jugulata sunt 42. millia colligitur, Israelitas pristina libertate recupera- tum ab Ammonitarum tum à Philistæorum servitute fuisse immunes: quippe qui alias non contra se invicem, sed junctis viribus contra communes hostes fuissent depugnaturi. Vide Massæum in quinto libro Chronic. Mercatorem in Demonstrat. temporum methodi cap. 1. Salia- num initio anni Mundi 2832. libro 9. Harvil- leum in 4. temporis periodo, sect. 53. difficul. 8. Bonfrerium in Judic. X. 8. & Henricum Philippi

* Tamul- Babylonie in Tractat. לרושן cap. 1. & Elishah, Prae- fit. 3. Maso- reth. hama- soreth.

* Rainold. Praelect. 146. de libr. Apo- cryph.

in lib. Judic. quest. 7. Et Jephtham, cum Ammonitis congressurum, objecisse illis Legimus; Israelitas per annos trecentos in terra Galaaditica habitavisse. (cap. XI. 26.) quum ab occupata ab his terra illa anno post 40. exitum ex Aegypto usque ad hoc tempus, non plures quam 264. anni juxta nostras rationes intercesserint. Ad quod recte cum aliis respondent * Tornielus & Bonfrerius; non curavisse Jephtham numerum assignare cui nihil deesset aut superesset, sed potius majorem numerum assumpsisse; sive ut causam suam juvaret, sive quia modus loquendi vel scripturæ vel hominum passim id ferebat.

Nonum membrum ex 6. annis Jephthæ constat. (Jud. XII. 7.) Eum trecentos dixisse perfectæ & rotundo usum numero, propterea quod magis ad trecentos quam ad ducentos is numerus accederet. Quum autem temporis præscriptione (in possessionibus suis tuendis) contra adversarios utentibus, amplificare eam potius quam diminuere in more sit positum: suam potius quam nostram hic evertunt hypothesein, qui hoc adversus nos argumento pugnantes, indeque evincere se posse putantes, Oppressorum annos in majoribus aliis non esse includendos, ipsi suo calculo plures quam 300. annos Jephthæ præscribentibus hic relinquunt.

Decimum membrum ex Ibsanis annis 7. (cap. XII. 9.) Elonis 10. (XII. 11. & Abdonis 8. (XII. 14.) constituitur. Eos Judices Galaaditis tantum & tribubus Transjordanis, per Jephtham ab Ammonitarum servitute liberatis præfuisse & Nicolaus Abramus censet; Eli interim Pontifice aliis tribubus, Philistæorum jugo adhuc pressis, jus dicente. Sed licet Jephthæ, devictis Ammonitis, ex pacto cum suis inito Galaaditicam solum præfecturam consecutus fuerit (cap. XI. 9. 10.) cæsis tamen postea XLII. Ephraimitarum millibus (cap. XII. 6. 7.) & post eum Ibsan Bethlehemita itemque Elon Zebulonita & Abdon Ephraimita, Israelem judicavisse dicitur; (ibid. 8. 14.) totum utique, non illius portionem, à maximâ & potissima Israeliticæ terræ parte (Jordane intercurrente) seclusam. Nam & eodem loquendi genere ante Jephtham, tam Tola quam Jair Israelem judicavisse leguntur: (cap. X. 2. 3.) neque alias justa aliqua reddi poterit ratio, quare post Jephtham Galaaditæ non tribulium suorum aliis quibus potius, quam aliis ex tribu Judæ, Zebulonis & Ephraimi delectis, sese regendos permitterent.

Hic etiam præterea est notandum, Elonis Judicis annos 10. ab Eusebio esse prætermisissos; tanquam in LXX. Interpretum editione non repertos. Sic enim ille, in Chronico, Post Estebon (ita Ibsanem ille appellat) in libro Hebraeorum fertur Judex Elon rexisse populum ann. 10. qui non habetur apud LXX. Interpretes: &

eum secutus Beda, in libro de Temporibus: Hic cum annis decem suis in LXX. interpretibus non habetur. Contra tamen Anianus Alexandrinus monachum Eusebium hic inculcans, Αὐτῶν τὸν κερτὸν ἐκ ἐπιπέδοιο, ἐπιβαρὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐν δὲ αἰῶνι ἢ ἑβδωκοντὰ ἐπιβουλεύοντι ἰ. δὲ ἀπὸ τοῦ ἀσπίου αὐτοῦ. ἰ. τὰξω. Præterea Adon Judicem non recensuit. Israelem decem annis Judicantem: LXX. vero interpretes undecimum eum Judicem posuerunt; ubi Aodi nomine Elonem intellectum fuisse constat: non Aodum sive Ehudem, secundum Judicem Eglonis interfectorem, ut falso sibi hic persuasit, & Scaliger. Et sane Elonem (cum suo decennio) non nostri solum libri Græci omnes habent, sed illi etiam quibus usus est antiquissimus scriptor Theophilus Antiochenus, in libro 1. ad Antolyceum, atque ii etiam, (quod mireris) quos in libro 10. de Preparatione Evangelica, cap. 14. secutus est ipse Eusebius. E quorum iudicio, calculum eo modo augmentum numero Georgius Syncellus. Nam Clementis Alexandrini corruptus ille locus est, libro 1. Stromatum. Ἀβρόνδ' ἐν ζ. ἐπιπέδ' ἢ Ζαβουλονίταις, ἐπὶ οὐκ ἔδ. ἐπὶ σα. Ἐγλῶν Ἐδ' ἐγλῶν ἐπὶ οὐκ ἔδ. Ἐβου δ' πῆς οὐ Ἀβρόνδ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ α'. αὐτῶν ἐπὶ Ἐβρόνδ' πῶς ἐγλῶν. ἰ. α. ἰ. ἰ. Abadshan (is Ibsan est) annis 7. Deinde Ebron (is Elon est) Zebulonites, annis 8. Deinde Eglon (Abdon ille est) ex Ephraim, annis 8. Nonnulli vero cum Abattanis (sive Ibsanis) annis septem conjungunt Ebronis (sive Elonis) annos 40. vel 4. potius; ut in Latina sua versione Gentianus Hervetus emendavit. Nam vel 4. vel 3. (quot annos Egloni sive Eloni in Nicephori Constantinopolitani Chronologia tributos videmus) hic legi oportere, illud arguit, quod numerus ille ab illis in alterius septenario, tanquam majore numero, inclusus fuisse, significetur: quod perinde est, ac si Elonis annos illi cum Eusebio profus prætermisissent. De commentitio enim illo (quem hic sibi & Scaliger finxit,) κατὰ sive trajectio-ne, nihil opus est ut lectorem admoneam. Ex quibus omnibus liquet, quam incerta olim, ut alibi, ita & hic editionis quæ LXX. interpretibus tribuitur lectio: aliis cum cum annis suis plane prætermittentibus; aliis 10. aliis 3. vel 4. annos illi assignantibus; nonnullis κατὰ vel κατὰ (ut apud * Theophilum) eum nuncupantibus, aliis ἐγλῶν (ut apud Nicephorum CP. aliis ἐβρόνδ' ut apud Clementem, & aliis αὐδόν, (ut apud Anianum.) neque hujus generis aliud quid est quod hic adjiciam, quam quod à * Georgio Syncello est notatum; Abdoni Judici Julium Africanum annos tribuisse 20. pro 8. errore, Græcorum numeralium & similitudine, facillime orto.

Ad undecimum membrum referuntur quadraginta illi anni quibus Philistæi oppressisse dicuntur Israelem; cap. XII. 1.

* Torniel-
ann-Mund
2591 num.
11. & 2849
num. 3.

Abra-
Phar. Vet.
Tert. l. 10.
cap. 22.

Georg. An-
ton. Chron.
p. 14.

Abdon
num 10.